

NÜFÛS MES'ELESİ VE KÜÇÜK ÇOCUKLARDA VEFİYÂT

Dr. Besim ÖMER

Hazırlayan
Prof. Dr. Cevdet ERDÖL

**SAĞLIK BİLİMLERİ
ÜNİVERSİTESİ**

Sağlık Bilimleri Üniversitesi Yayınları No: 41

Yazar

Dr. Besim ÖMER

Eser Adı

**NÜFÛS MES'ELESİ VE
KÜÇÜK ÇOCUKLARDA VEFİYÂT**

Hazırlayan

Prof. Dr. Cevdet ERDÖL

Çeviren

Prof. Dr. Cevdet ERDÖL

Editör

Musa Ebrar ÇETİNDİL

Grafik Tasarım

Hasan ENSARİ

ISBN

978-625-99320-1-9

Baskı

Sağlık Bilimleri Üniversitesi
Gülhane Basımevi — Ankara • 2023

İÇİNDEKİLER

Okuyanlara

16

- 1 -

Nüfûs Siyâseti

Nüfûs siyâseti bir memleket için hayât mes'elesidir.	18
Nüfûsda âhenk ve tevâzün dâ'imî bir tenâkus daha vahîmdir.W	24
Kesâfet-i nüfûs muhtelif memleketlerde ve bizde kesâfet-i nüfus	30
Nüfûs mes'elesinde ihsâsiyâtın, iktisâdiyat ve siyâsiyet ve ta'âliyâtta ehemmiyeti	46
Tevlîdât: sunuf-i muhtelifede tevlîdâtın te'mîni için ictimâ-i tedâbir	50
Vefeyât: ferdî ve ictimâî tedâbir-i sıhhiye tahfîz mücâdeleler	68
Muhâceret. Nüfûs siyâsetinde memleketimizde muhâceret	80
Hulâsa	94

-2-

Küçük Çocuklarda Vefeyât

Çocuk	100
Vefeyât-ı etfâl: ilk çağda çocuğun varlığı etrâfına bağlıdır	108
Muhtelif memleketlerde vefeyât-ı etfâl ölümden kurtulanların çoğu alîl ve marîzdir	116
Çocuklar neden ölüyorlar? Ebeveynin dikkatsizliği, bakımsızlığı, bilgisizliği	122
Pis süt, pis şişe, pis meme başı	136
Yolunda beslemek, yolunda büyütmek hep kâfi	138
Yazın sıcaklarda çok çocuk ölüyor	144
Vefeyât-ı etfâlin önünü almak, her vâlîde emzirmeli ve büyütmeyi bilmeli	146
Emzirmeyen azdır, zengîn emzirmek istemez, fakîr emzirmeye devam edemez	150
İrzâ-ı sinâide süt, belediye süt hanesi, çocuklar muâyenehâneleri	154
Çocuk büyümesini iyi bilmeli, çocuk bakım yurtları	158
Hulâsa	164

ÖNSÖZ

Dr. Besim Ömer, yazmış olduğu eserler ve tıp alanına sunduğu katkılarla tıp tarihimizde önemli izler bırakmış büyük bir şahsiyettir. Koruyucu hekimlik, doğum, çocuk bakımı ve kadın sağlığı ile ilgili eserleri bugün dahi değerinden bir şey kaybetmemiştir. Kendisi, Türkiye’de çağdaş doğum biliminin öncülerinden olup Türkiye’de ilk doğum kliniğini açan, doğum üzerine ilk mühim eseri yayımlayan kişidir.

Besim Ömer’i tıp otoriteleri çok yakından tanırlar. Onun eserlerinin özellikle tıp tarihçilerinin çalışmalarına büyük ölçüde kaynaklık ettiğini biliyoruz. Bir başka ifadeyle, tıp tarihçilerinden onun eserlerini kaynak olarak kullanmayan neredeyse yok gibidir. Gerçekten de çocuk büyütme, evliliğin şartları, şişmanlık ve zayıflık, uyuşturucu maddeler, tütün ve alkolle mücadele, kaplıca ve banyolar, suya olan ihtiyaç, vücut organlarının sıhhati, tenasül, doğum, kadın hastalıkları, emzirme, ebe hanımlar, hemşire ve hastabakıcılar, Kızılây, nüfus siyaseti, kolera, çiçek, kızamık, verem gibi birbirinden farklı pek çok alanda kitap ve makaleler yazarak Osmanlı’nın son dönemi ve Türkiye Cumhuriyeti’nin ilk yıllarında adından sıkça söz ettirmiş önemli bir şahsiyettir. Yaptıklarını ve yazdıklarını bir araya getirmek, bugün bile son derece güçtür.

Bu özelliklerinden mülahem, Dr. Besim Ömer, "ebelerin ebesi" olarak anılmış ve ebelik mesleğinin kurumsallaşmasına, hemşirelik ve hasta bakıcılık mesleğinin ise disiplinize edilmesine büyük katkılar sağlamıştır. Dr. Besim Ömer, ülkemizde tıbbî yayıncılığı başlatan bilim insanıdır. Hayatı boyunca 400’den fazla bilimsel makale kaleme almış, 70 civarında da kitap yazmıştır.

Bu kitaplarından birisi de *Nüfus Meselesi ve Küçük Çocuklarda Vefeyât* adlı kitabıdır. Bu kitapta Besim Ömer Paşa, çocuklardaki ölüm oranlarını azaltmak için kadınlara hatta genç kızlara çocuk büyütmeyi erkenden öğretmek gerektiğinin altını çizmiştir. Buna göre annelere, çocuklarını kendilerinin emzirmeleri hususunda teşvikte bulunmak, yardım etmek, çocuk büyütmenin ne denli önemli olduğunu öğretmek lazımdı.

Cumhurbaşkanımız Sayın Recep Tayyip Erdoğan’ın da sürekli vurguladığı evli çiftlerin "en az üç çocuğunun" olması gerektiğini, Dr. Besim Ömer Paşa bu kitabında; "Binaenaleyh tekessür-ü nüfusta en iyi çare efrad-ı milleti tevliyatın tezyidine teşvik ve her ailenin en aşağı üç çocuğu olmasını temindir." diyerek konunun önemini vurgulamıştır.

Dr. Besim Ömer Paşa'nın ifadesiyle; “Çocuğun hayatını kurtarmak, istikbal-i memleketi bi-hakkın temsil edebilecek surette mukavim ve kavi bir gençlik yetiştirmek, yalnız maziye intikal eden bir ihtiyarın hayatını uzatmağa çalışmaktan daha ziyade mükafata şayandır. İşte bu sebeple, çocuğu ailesine saklayan ve memleketi için sağlam ve dayanıklı ve bu suretle faideli bir hemşehri, bir yoldaş, bir vatandaş yetiştiren ‘hıfzıssıhhat-i etfal’ fenni, ‘çocuk büyötmek – püerikültür’ sanatını gittikçe fazla bir ehemmiyet almaktadır.” diyerek meselenin önemini vurgulamaktadır.

Dr. Besim Ömer'in bu kıymetli çalışmasının bugünün nesilleri için de değerli bir kaynak vazifesi göreceğı umuduyla çalışmayı dikkatlerinize arz ediyoruz. Bu eserden sadece tıp camiası değil, konuya ilgi duyan herkes rahatlıkla faydalanabilir. Bu eserin hazırlanmasında emeğı geçen Kütüphane Dokümantasyon Daire Başkanlığına teşekkür ederim.

Prof. Dr. Cevdet ERDÖL
Sağlık Bilimleri Üniversitesi Rektörü

KISALTMALAR

Haz:	Hazırlayan
No:	Numara
Prof. Dr.	Profesör Doktor
SBÜ.	Sağlık Bilimleri Üniversitesi
T.C.	Türkiye Cumhuriyeti

YENİ KÜTÜBHÂNE

I

Dr. Besim ÖMER

NÜFÛS MES'ELESİ
VE
KÜÇÜK ÇOCUKLARDA VEFİYÂT

Sâhib ve Nâşiri: Kana'at Kütübhânesi Sâhibi İlyas

Her Hakkı Mahfuzdur

İstanbul- Bâb-ı Âli Caddesinde Kana'at Matbaası

1339

يَكْبِي كَيْتَانِي

۱

دوقنور بسيم عمر

نَفْوِیْزِ مِیْثِیْیَاتِ

و

کوچوک چو جو قلر ده وفيات

صاحب و ناشری : قناعت کتبخانه می صاحب الیاس

هر حق محفوظدر

استانبول — باب عالی هارده سنده قناعت مطبعه می

۱۳۳۹

Dr. Besim ÖMER

**NÜFÛS MES'ELESİ
VE
KÜÇÜK ÇOCUKLARDA VEFİYÂT**

Sâhib ve Nâşiri: Kana'at Kütübhânesi Sâhibi İlyas

Her Hakkı Mahfuzdur

İstanbul- Bâb-ı Âli Caddesinde Kana'at Matbaası

1339

دو قنور بېسېم عمر

نښوونې مېنې پېلېت

و

کوچوک چو جو قلر ده وفيات

صاحب وناشرى : قناعت كښېخانه سى صاحبى الپاس

هر حقى محفوظدر

١- تانبول — باب على ماده نښه قناعت مطبعه سى

١٣٣٩

Kana'at Kitâbhânesi

قُلْنَا لَكَ إِنَّكَ نَازِلٌ بِرَبِّكَ

NÜFÛS MES'ELESİ
VE
KÜÇÜK ÇOCUKLARDA VEFİYÂT

نفوس مئلى

كوچوك چوچۇقلاردا وفيات

(5)

Okuyanlara:

“Nüfûs Siyâseti” nâmıyla neşretmekte olduğum silsile-i resâilin birincisi bu “Medhal”dır ki bir memleketin hayâtı, bekâ ve mevcûdiyeti, iktisâdiyât ve siyâseti itibârıyla her vakit ve bi'l-hassa büyük ve sürekli muhârebeleri müteâkib nüfûs mes'elesine verilmesi lâzım gelen ehemmiyetten ve bu bâbda ittihâz olunacak tedâbirden ve ciddî mücâdelenin her yerde ve husûsiyle memleketimizde etfâl arasında meşhûd olan kesret-i vefeyâta karşı ziyâ-i nüfûsun telâfisindeki tesirâtından bahseder.

İkincisi “Fen ve İzdivâc”, üçüncüsü “Gebelik ve Gebelikte Tedâbir”, dördüncüsü “Çocuk Büyütmek”dir. Bu risâleler sıra ile karîben neşr olunacaktır.

Doktor Besim ÖMER

اوقویانلره :

« نفوس سیاحتی » نامیله نشر ایتمکده اولدیغم سلسلهٔ رسائلك برنجیسی بو « مدخل » درکه بر مملکتک حیاتى ، بقا و موجودیتی ، اقتصادیات و سیاسیاتى اعتباریله هر وقت وبالخاصه بویوک و سوره کلى محاربه لری متعاقب نفوس مسئله سنه ویرلمسی لازم ککن اهمیتدن و بوبابده اتخاذ اولنه جق تدابیردن ، و جدی مجادله نك هر یرده و خصوصیه مملکت مزده اطفال آره سنده مشهود اولان کثرت و فیا ته قارشى ضیاع نفوسک تلافیسنده کی تأثیراتندن بحث ایدر .

ایکنجیسی « فن و ازدواج » ، اوچنجیسی « کبه لک و کبه لکده تدابیر » ، دوردنجیسی « چوجوق بویوتمک » در ، بو رساله لر صره ایله قریباً نشر اولنه جقدر .

دورقنور بسیم عمر

(6)

-1-

NÜFÛS SİYÂSETİ

Nüfûs Siyâseti Bir Memleket İçin Hayât Mes'elesidir. -İhsâiyâtın Ehemmiyeti. -Demografi Fenni.

Millî ordumuzun şanlı muvaffakiyetlerini büyük bir sevinç ile tebcîl ederken bu mesûd zaferin netâyic-i müstakbelesini te'mîn için vatan uğrunda şehîd düşen fedâkârân ümmeti düşünerek evlâd-ı memleketçe hâsıl olan mühim noksânı telâffî etmek ve bu husûsta kemâl-i sürâtle tedâbir-i lâzımaya tevessül eylemek cümlemize âid bir vazîfe-i milliye ve mukaddese olduğunu hiçbir vakit hâtırimızdan çıkarmamaklığımız iktizâ eder.

Nüfûs siyâseti, bir millet ve bir memleket için hayât mes'elesidir. Nüfûsu teksîr, efrâdı takviye ve terbiye, - hıfzıssıhha ve ictimâiyyat, hattâ siyâsiyât ile iştigâl edenler için- büyük bir mefkûredir.

Harb geçiren bütün memleketlerde bu yüzden uğranılan ziyâ-i

- ۱ -

نفوس سیاستی

نفوس سیاستی بر مملکت ایچون حیات مسئله سیدر. - احصائیاتک اهمیتق. - دهه موغرافی فی.

ملی اردومزك شانلی موفقیتلرینی بویوک بر سهوینچ ایله تجیل ایدرکن بو مسعودی ظفرک نتایج مستقبه سنی تأمین ایچون وطن اوغرنده شهید دوشن فداکاران امتی دوش-ونهرک اولاد مملکتجه حاصل اولان مهم نقصانی تلافی ایتک وبو خصوصده کال سرعتله تدابیر لازمه یه توسل ایتک جمله مزه عائد بر وظیفه ملیه و مقدسه اولدیفنی هیچ بر وقت خاطر مزدن جیقار مامقلمز اقتضا ایدر .

نفوس سیاستی ، بر ملت وبر مملکت ایچون حیات مسئله سیدر . نفوسی تکثیر، افرادی تقویه و تربیه ، - حفظ صحت و اجتماعیات حتی سیاسیات ایله اشتغال ایدنلر ایچون - بویوک بر مفکوره در . حرب کچیرن بوتون مملکتلرده بوبوزدن اوغرانیلان ضیاع

(7)

azîmi haber ve telâfî için pek çok iştigâl olunuyor. Hattâ bu iştigâle daha harb esnâsında bile başlanmış idi. Son senelerde lisân-ı siyâsette kullanılan ve “Akliyyet” tabîr edilen mesâil-i azîme ile bu bâbda dermiyân kılınan tekîfler, kesret-i nüfûsdaki ehemmiyet-i siyâsiyeyi kemâl-i vuzûh ile isbât eylemektedir. Birçok hükûmetler, harbi müteâkib umûr-i sıhhiyenin ehemmiyetini, nüfûsun tenâkusundan münbais tehlikenin dehşetini nazar-ı dikkate alarak “terbiye-i umûmiye-i sıhhiye”, “ictimâiyyât-ı sıhhiye”, “tahfiz ve basîret” nâmlarıyla ayrıca nezâret veya idâreler ihdâs eylemişlerdir. Türkiye Cumhûriyeti de bu husûsdaki ehemmiyeti takdîr ile (Sıhhiye ve Muâvenet-i İctimâiyye), (İmâr ve Mübâdele ve İskân) vekâletleri teşkil etmiştir.

Vatanın müdâfaasından sonra her hükûmetin başlıca vazîfesi memleketinin sıhhat-i umûmiyesini himâye etmek ve hemen tekmîl kuvvetini bu cihette tekâfûs ve temerkûz ettirmekdir.

Binâ-i devlet, iki esâsa müstenitdir: Toprak (Arâzî) ve Halk (Nüfûs). Tabîr-i âhirle denilebilir ki “Cemiyyet” iki unsuru: halkı ve bu halkın yaşadığı mekân-ı muhîti ihtivâ eder. Her ne kadar cemiyyet tabîri insânlardan müteşekkil bir hey’eti ifâde eylerse de insânların toprağa, havâyâ, suya, nebâtât ve hayvânâta, hattâ madeniyata ihtiyâcı nazar-ı dikkate alındığı hâlde bu tabîrin daha ziyâde şümûlünü kabûl eylemek muvâfık olur. Binâenaleyh denilebilir ki “beden-i ictimâî” iki unsurdan: biri, ihtiyâcâtın merkezi addolunabilen arâzîden ibârettir ki ona “ictimâî

۷

عظیمی جبر و تلافی ایچون بک چوق اشتغال اولنیور ؛ حتی بو اشتغالده
دها حرب ائناسنده بیله باشلانمش ایدی. صوک سنه لرده لسان سیاستده
قوللانیلان و « اقلیت » تعیر ایدیلن مسائل عظیمه ایله بو باده در میان
قلنان تکلیفلر ، کثرت نفوسده کی اهمیت سیاسیه بی کمال وضوح ایله
اثبات ایلکده در . بر چوق حکومتلر ، حربی متعاقب امور صحیه نك
اهمیتی ، نفوسك تناقصدن منبعث تهلیكه نك دهشتی نظر دقته آله رق
« تربیه عمومی صحیه » ، « اجتماعات صحیه » ، « تحفظ و بصیرت »
تاملریله آیریجه نظارت و یا اداره لر احداث ایلش لر در . تورکیه
جمهوریتی ده بو خصوصده کی اهمیت تقدیر ایله « صحیه و معاونت اجتماعیه » ،
« اعمار و مبادله و اسکان » و کالتلری تشکیل ایتشد .

وطنك مدافعه سندن صوکره هر حکومتك باشلیجه وظیفه سی
ملکتنك صحت عمومی سنی حایه ایتک و همان تکمیل قوتی بو جهته
تکالیف و تمرکز ایتدیرمکدر .

بنای دولت ، ایکی اساسه مستندر : طوبراق (اراضی) و خلق
(نفوس) . تعیر آخرله دینله بیلیر که « جمعیت » ایکی عنصری : خلق
و بو خلقك یا شادینی مکان محیطی احتوا ایدر . هر نه قدر جمعیت تعیری
انسانلردن متشکل بر هیئت افاذه ایلر سده انسانلرک طوبراغه ،
هوایه ، صویه ، نباتات و حیواناته ، حتی معدنیاته احتیاجی نظر دقته
آلندینی حالده بو تعیرك دها زیاده شمولی قبول ایلک موافق اولور .
بناء علیه دینله بیلیر که « بدن اجتماعی » ایکی عنصر دن : بری ،
احتیاجاتك مرکزی عد اولته بیلن اراضیدن عبارتدر که اوکا « اجتماعی

(8)

coğrafya”, diğeri ise tamâmen beşere, nüfûsa müteallikdir ki ona da “demografi” (*) nâmı verilir.

Demografi fenni (antropoloji) de bir mevki-i mahsûs işgâl eder. İhsâiyata ibtinâen cemiyyet-i beşeriyyeye dâ'ir husûsatı, nüfûsa â'id malûmâtı nazar-ı mütâlaadan geçirir. Kayıt ve tahrîr, taharrî ve tevsîk cihetiyle ilm-i hesâba, netâyic itibâriyle ulûm-i ictimâîyyeye istinâd eyler. Ahâlinin vechi teşkîl ve terkîbine dâ'ir malûmât-ı sıhhiyyeye itâ, hayât ve memât mesâilini tahlil ve esbâbını taharrî, nüfûsun tezayüt ve tenâkusunu, ictimâ ve iftirâkını ve bu bâbda maddî ve manevî esbâbı, devletlerin kuvvet ve inkişâfını, terakkî ve itilâsını irâe eder.

Nüfûsda harekât ve tebdîlât, tevlîdât ve vefeyât, kadın ve erkek arasındaki nisbet, izdivâc ve talâk, ahz-ı asker zamânında efrâd meyânında en ziyâde görülen alîl ve emrâz, ilim ve irfânın derece-i tamîmi, ticâret ve sanat, ahlâkiyât ve manevîyât gibi bir memleketin kuvvet

(*)- “Demografi” kelimesi (tahrîr-i nüfûs) ile tercüme ediliyorsa da bizde tahrîr-i nüfûs yalnız kayıt muâmelesine inhisâr eylemiştir. Gerçi esâs, nüfûsun kayıdır. Lâkin asıl gâye efrâdın hüviyetini tesbît ile vesâik-i sahîhiyyeye ibtinâen ictimâyat, iktisâdiyat, terakkîyât ve teâliyât nokta-i nazarından memlekete nâfi malûmât-ı hakîkiyye istintâcıdır. İşte bu sûretle her yerde erkâma müstenit ictimâî, sıhhi, iktisâdî, nisbî malûmât-ı müfîde alınmakta ve şu sâyede müsmir tedâbir-i lâzıma ittihâz edilmektedir.

۸

جغرافیا ، ، دیگری ایسه تماماً بشره ، نفوسه متعلقدر که اوکاده
 «دهموغرافی» [*] نامی ویریلیر .

دهموغرافی فی «آنتروپولوژی» ده بر موقع مخصوص اشغال
 ایدر ، احصایاته ابتداء جمعیت بشریه دائر خصوصاتی ، نفوسه عائد
 معلوماتی نظر مطالعه دن کچیرر ؛ قید و تحریر ، تحری و توثیق جهتیه
 علم حسابیه ، نتایج اعتباریه علوم اجتماعیه استناد ایلر ؛ اهالیته
 وجه تشکل و ترکیبه دائر معلومات صحیحه اعطا ، حیات و ممات مسائلنی
 تحلیل و اسبابنی تحری ، نفوسک تزايد و تناقصنی ، اجتماع و افتراقنی
 و بو بایده مادی و معنوی اسبابی ، دولته قوت و انکشافنی ، ترقی
 و اعتلاسنی ارايه ایدر .

نفوسده حرکات و تبدلات ، تولدات و وفیات ، قادین و اُرکاک
 آرمه سنده کی نسبت ، ازدواج و طلاق ، اخذ عسکر زماننده افراد
 میاننده اُک زیاده کوریلن علل و امراض ، علم و عرفانک درجه
 تعممی ، تجارت و صنعت ، اخلاقیات و معنویات کی بر مملکتک قوت

[*] — «دهموغرافی» کلمه سی «تحریر نفوس» ایله ترجمه ایدیلورسه ده
 بزده تحریر نفوس یالکیز قید معامله سنه انحصار ایلشدیر . کرچه اساس ،
 نفوسک قیدیدر ؛ لکن اصل غایه افرادک هویتی تثبیت ایله و ثائق صحیحیه
 ابتداء اجتماعیات ، اقتصادیات ، ترقیات و تعالیات نقطه نظرندن مملکتک نافع
 معلومات حقیقیه استنتاجیدر . ایسته بوصورتله هر برده ارقامه مستند اجتماعی ،
 صحی ، اقتصادی ، نسبی معلومات مفیده آلفیده وشو سایه ده متمر تدابیر
 لازمه اتخاذ ایدلکده در .

(9)

Ve iktidârına say ve gayretine, sıhhat ve fazîletine â'id kâffe-i malûmât ancak “Demografi” fenniyle elde edilir.

*

* *

Nüfûsda âhenk ve tevâzün - Tenâkus-i nüfûsda esbâb-ı muhtelif -Dâ'imî bir tenâkus daha vahîmdir- Nüfûsu hâl ve tevkîfte olan bir memleket de tehlikededir.

Nüfûsun adedini, tezayüt veyâ tenâkusunu, memâlik-i sâ'ire ve bi'l-hassa mücâvire ile mukâyesesinde nisbetini tayîn etmek bir memleketin te'mîni mevcûdiyetinde ve terakkîyât-ı ve teâliyâtında en evvel nazar-ı dikkate alınacak husûsatdandır. Aded-i nüfûs kadar (tevâzün ve aheng-i nüfûs) da mühimdir.

Nüfûsun tenâkusu, bir memleket için, büyük bir felâkettir. Bu tenâkus, ya harb gibi “muvakkat” ve çok defa “harici” bir sebebin tesiriyle husûle gelen bir “maraz-ı ictimâî” netîcesidir. Yâhûd esbâb-ı müteadditte ve “dâ'imâ” netîcesi müzmin bir “maraz-ı beledî” hükmündedir. Asıl vahâmet ikinci nevde yanî “dâ'imî” ve “dâhilî” esbâb tesiriyle yerleşen hastalıkdır.

Harbin hitâmı ile maraz-ı ictimâî tedricen zâil olur ve nüfûs az zamân zarfında hâl-i sâbıkını bulur. Hâlbuki dâhilî ve dâ'imî esbâb ile yavaş yavaş bünye-i ictimâîyesi germiyan “uzviyet-i milliye”nin inzarı yanî encâmı daha çok vahîmdir.

۹

و اقتدارینه ، سـمی و غیرتنه ، صحت و فضیلتنه عائد کافه معلومات
آنحاق « ده موغرافی » فنیله آلدہ ایدیلیر .

*
* *

نفوسده آهنگ و توازن . — تناقص نفوسده اسباب مختلفه . — دائمی بر تناقص داها
وخیمدر . — نفوسی حال توقفده اولان بر مملکتده تهلکهدهدر

نفوسک عددینی ، تراید و یا تناقصی ، ممالک سـاثره و بالخاصه
مجاورہ ایلہ مقایسه سنده نسبتی تعیین ایتک بر مملکتک تأمین موجودیتنده
و ترقیات و تعالیاننده اک اول نظر دقتہ آله جق خصوصاً تندر . عدد
نفوس قدر « توازن و آهنگ نفوس » ده مهمدر .

نفوسک تناقصی ، بر مملکت ایچـون ، بویوک بر فلا کتدر .
بو تناقص ، یا حرب کبی « موقت » و چوق دفعه « خارجی » بر سببک
تأثیریلہ حصوله کلن بر « مرض اجتماعی » نتیجه سیدر ؛ یا خود اسباب
متعددہ و « دائمه » نتیجه سی مزمن بر « مرض بلدی » حکمندهدر .
اصل وخامت ایکنجی نوعده یعنی « دائمی » و « داخلی » اسباب
تأثیریلہ یراشن خسته لقمدهدر .

حربک ختـامی ایلہ مرض اجتماعی تدریجاً زائل اولور و نفوس
آز زمان ظرفنده حال سابقنی بولور . حال بوکه داخلی و دائمی اسباب
ایلہ یاواش یاواش بذیه اجتماعیـه سی کمیریان « عضویت ملیه » نک
اندازی یعنی انجامی داها چوق وخیمدر .

(10)

Türk, vatanının müdâfaası uğrunda genç ve dinç birçok evlâdını gâib etti, gençlik kanını akıttı. Türkiye takîb eden harplerde her memleketten ziyâde nüfûsca zâiyâtı uğradı. Bu zâiyât ebette ırkı sarstı. Elyevm memleket muzaffer ise de yorgundu. Bununla berâber bu sarsıntı ne kadar büyük olursa olsun, esâsesâsen tenâkus nüfûsu ademe eden esbâbın izâlesi ile zâyiâtı telâfi etmek katiyen müşkül değildir.

Bir kazâ veyâ hadise vukûunda onbeş yirmi kişi ölse, ezilse, boğulsa her taraftan bir feryâddır kopar, der-akab teşebbüsâtta bulunulur, imdâd ve muâvenete koşulur. Hâlbuki her sene yüzbinlerce zâiyât veren ve “tenâkus-i nüfûs” âile-i azîmesini vücûda getiren “milletin istikbâl mevcûdiyyeti mes'elesi” bir aralık endîşe-bahş olsa bile maat-te'essüf devam etmiyor, unutuluyor. Büyük bir ehemmiyeti hâ'iz olmayan adı bir mes'elede bile birçok beyhûde gürültüler ediliyor da mesâili ictimâiyenin en ehemmiyetlisinde kayıtsızlık gösteriliyor.

Dâ'imî bir tenâkus-i nüfûs, en müdhiş muhârebelerden ve en mühlik emrâz-ı müstevliyyeden daha vahîmdir. Harb bir nesle şiddetle tesir etse de ırkın mevcûdiyyeti ciddî bir muhâtaraya atacak kadar gidemez. Devam eylediği kısa bir müddet zarfında endîşe edildiğinden daha çok az bir fenâlığa sebep olur. Nüfûs arasında ika ettiği boşluk ab-ı hayâtı (nesg) kâfi bir ağacın balta ile kesilen dal budakları gibi çabuk sürer, dolar, yerine gelir.

Tenâkus-i nüfûs dâhilî bir sebebden ileri gelir ise çok vahîmdir,

تورك ، و طنتك مدافعهسى اوغرىنده كنج و دىنچ بر جوق اولادىنى
 قاتلايدى ، كنجلك قاتنى آقندى ؛ تورككه لعاقب ايدن حربلرده
 هر مملكتدن زياده نفوسجه ضايعاته اوغرادى . بوضايعات البته عرق
 سارصدى . ايلوم مملكت مظفر ايسه ده يورغوندر . بونكله برابر
 بوسارصيننى نه قدر بويوك اولورسه اولسون ، اساساً تناقص نفوسى ادامه
 ايدن اسبابك ازالهسى ايله ضايعاتى تلافى ايتك قطعياً مشكل دكلدر .
 بر قصا و يا حادته وقوعنده اون بش يكرمى كيشى نولسه ،
 آنرله ، بوغولسه هر طرفدن برفرياددر قوبار ، درعقب تشبثانده
 بولتيلور ، امداد و معاونته قوشولور . حال بوكه هر سه يوز بيكلرجه
 ضايعات ورن و « تناقص نفوس » غائله عظيمه-نى وجوده كتيرن
 « ملك استقبال موجوديتى مسئلهسى » بر آرهلق اندیشه بنخش اولسه بيله
 مع التأسف دوام ايتيور ، اونودولور . بويوك بر اهميتى حائز اولميان
 عالى بر مسئله بيله بر جوق بيهوده كورولتولر ايديليورده مسائل
 اجتماعيه مك اك اهميتليسنده قيدسزلىق كو-تريلبور .

دائى بر تناقص نفوس ، اك مدهش محاربه لردن و اك مهلك
 امراض مستوليدهن داها و خيمدر . حرب بر نسله شدتله ناثير ايتسه ده
 عرقك موجوديتى جدى بر مخاطره به آتة حق قدر كيده من ؛ دوام
 ايدلدىكي قيصه بر مدت ظرقنده اندیشه ايدلديكندن داها چوق آز بر
 قتالغه سبب اولور ؛ نفوس آره سنده ايقاع ايتدىكي بوشلىق آب حياتى
 (نسخ) كافى بر آغاجك بالطه ايله كسيلن دال بوداقلرى كې چابوق
 سورر ، طولار ، برينه كلير .

تناقص نفوس داخلى بر سببدن ايلرى كلير ايسه چوق و خيمدر ،

(11)

âdetâ gayr-i kâbil-i şifâdır. Gayr-i mahsûs fakat dâ'imî ve adi bir hastalık tesiriyle helâk olur. Tehlikeyi gördüğü hâlde çok defa, esbâb-ı tahrîbi hisseylemez. Bu gibi insânlarda müteşekkil halk ilkbahârda ab-ı hayâtı, neshi çekilen, yaprakları sararan, dalları kuruyan ağaca benzer.

Târîh bu türlü "helâk-i ictimâî"ye dâ'ir çok misâller göstermektedir. Sulh, emniyet, refâh ve saâdet ortasında zâhiren kavî ve zî-hayât olan bir ırk inhilâl ve intifâ edebilir. Evvelce kavî ve velûd olduğu hâlde bi'l-âhire kesb-i zaf ve akamet etmiş olur.

Zaîf bir hükûmetin kavî bir devlet tarafından tahrîbi pek tabîîdir. Lâkin asıl dehşet ve vahâmet, daha esrarengiz alamet ve illet de "zaf-i binnefse"dir. Bir halkı batî ve fakat tedricî ve sükûnet ile efnâ eden müzmin bir "fakrud-dem"dir.

Milletlerin de - efrâd gibi - sahhe-i harpte kanlı bir ölüm ile helâk olması müstesnâdır. Çok defa, dâhilî bir hastalıktır ki mevte sebebidir.

Nüfûsu hâl-i tevkîfte veyâ tenâkusa temayülde olan bir memleket içinde vaziyet-i vahîm ve elimdir. Askerlik nokta-i nazarından civâr memleketlere nisbeten zaf tabîîdir ve her sene efrâd-ı askeriye mütenâkıstır.

Sanat ve ticâret cihetiyle de netîce vahîmdir. Çünkü atiyen bu zeminde olacak harb daha mühlikdir.

Zirâat nokta-i nazarından da memleket kola muhtâctır. Makine kol

عادتا غیرقابل شفا در؟ انسان، غیر محسوس فقط دائمی وعادی بر خسته‌لق تأثیر به هلاک اولور، تهلکایی کوردیکی حالد، چوق دفعه، اسباب تخریبی حس اینلز. بوکی انسانلردن متشکل خلق ایلاک بهارده آب حیاتی، نسی چکیان، ییراقلری صار اران، داللری قوروپان آفاجه بکزر.

تاریخ، بودورلو هلاک اجتماعی، به دائر چوق مثاللر کوسترمکده در؛ صلح، امنیت، رفاه و سعادت اورته سنده ظاهراً قوی و ذی حیات اولان بر عرق انحلال و انطفایده بیلیر، اولجه قوی و ولود اولدینی حالد بالآخره کسب ضعف و عقامت ایتمش اولور.

ضعیف بر حکومتک قوی بردولت طرفندن تخریبی پک طبیعیدر. الکن اصل دهشت و وخامت، داها اسرارانکیز علامت و علتده «ضعف بنفسه» در؛ بر خلقی بطی و فقط تدریجی و سکونت ایله «افقایدن مزمن بر» فقر دم» در.

ملتلرکده - افراد کی - ساحه حربده قانی بر نولوم ایله هلاک اولسی مستنادر؛ چوق دفعه، داخلی بر خسته لقدر، که موته سیدر.

نفوسی حال توقفده و یا تناقصه تمایلده اولان بر مملکت اینجوزده وضعیت وخیم و آلمیدر؛ عسکرلک نقطه نظرندن جوار مملکتلره نسبتاً ضعف طبیعیدر و هر سنه افراد عسکریه متناقصدر.

صناعت و تجارت جهتیله ده نتیجه و خیمدر؛ چونکه آنیاً بو زمینده اوله حق حرب داها مهلکدر.

زراعت نقطه نظرندن ده مملکت قوله محتاجدر؛ ما کنه قول

(12)

yerine kâ'im olsa da, onları işletmek için yine insâna ihtiyâc ziyâdedir. Terakkî için toprak, kuvvetli ve cesur ve müteşebbis insân fidanlığı halinde olmalıdır. Tarla ve dağ havâsında yaşamayan ırk zaîflar.

“İktisad-i milli” istihlâktan fazla istihsâl netîcesidir. Her müstahsil velev az olsun, “iktisâd-i umûmi”ye yardım eder. Müstahsiller çoğaldıkça sermaye tezâyüd eyler.

Bir millet ancak iki kâbilmukâbil cihetten takarrüb ile terakkî edebilir: bir taraftan efrâdı adeden ziyâdeleşmeli, diğer cihetten, kıymeten yükselmelidir. Bu esâs kabûl edildiği hâlde, her iki türlü terakkînin dâ'imâ muvazi gitmesi lâzımdır. Zîrâ biri “bî'l-hassa tenâkus-i nüfûs” er veyâ geç diğerinin madûmiyyetini müstelzemdir.

*

* *

Kesâfet-i Nüfûs Nedir? – Muhtelif memleketlerde kesâfet-i nüfûs - Bizde kesâfet-i nüfûs - Nüfûsun tenâkusu ya “mutlak” veyâ “nisbî”dir - Muhtelif memleketlerde tezâyüd-i nüfûs.

Nüfûs siyâseti bugün herkesi işgâl etmekte ve bütün memleketlerde “kesâfet-i nüfûs”u haddü lâzımına ref ü alâ için birçok tekâlif ve tedâbir dermiyân olunmaktadır. “Kesâfet-i nüfûs”, kilometre merbûuna

۱۲

برینه قائم اولسده ، اونلری ایشلتمک ایچون ینه انسانه احتیاج زیاده در . ترقی ایچون طوبراق ، قوتلی وجسور و متشبث انسان فدانلی حالده اولمیدر . تارلا و طاغ هوا سنده یاشامایان عرق ضعیفلار .

« اقتصاد ملی » استهلا کدن فضله استحصال نتیجه سیدر ؛ هر مستحصل ولو آزا اولسون ، « اقتصاد عمومی » یه یار دیم ایدر ، مستحصللر جو غالدیچه سرمایه تراید ایلر .

بر ملت آنجاق ایکی مقابل جهندن تقرب ایله ترقی ایده بیلیر : بر طرفدن افراد عدداً زیاده لشملی ، دیگر جهندن ، قیمة یوکسملیدر . بواساس قبول ایدلدیکی حالده ، هرایکی دورلو ترقینک دائم موازی کیمسی لازمدر . زیرا بری « بالخاصه تناقص نفوس » اریا کچ ، دیگرینک معدومیتنی مستلزمدر .

*
* *

کثافت نفوس نه در ؟ — مختلف مملکتلرده کثافت نفوس . — بزده کثافت نفوس . — نفوسک تناقصی یا « مطلق » یو یا « نسبی » در . — مختلف مملکتلرده تراید نفوس .

نفوس سیاحتی بوکون هر کسی اشغال ایتمکده و بوتون مملکتلرده کثافت نفوس ی حد لازمه رفع و اعلا ایچون بر جوق تکالیف و تدایر در میان اولمقددر . « کثافت نفوس » ، کیلومتر مربعه

(13)

isâbet eden aded-i nüfûs demektir. 1910-1911 senesinde bazı memleketlerde kesâfet-i nüfûs ber-vech-i âtî idi:

<u>Memleket</u>	<u>Kilometre merbûuna isabet eden nüfus</u>
Belçika	252
İngiltere ve Gal	239
İtalya	121
Almanya	120
Avustralya ve Macaristan	76
Fransa	74

Kesâfet her hükûmette muhtef olduğu gibi aynı hükûmet dâhilinde toprağın bereketine, madeniyata (kömür, zirâat ve sanata, ticârete, menatıka (sevahilde balıkçılık, dağlarda ormancılık) göre yer yer değişebilir. Bu tehalûfün târîhi, ictimâî, siyâsî, iktisâdî sebepleri vardır.

Kesâfet-i nüfûsa münâsebeti cihetiyle bugün her millette ahâlinin köylerden şehirlere hücumunu ve nüfûsun şehirlerde tezâyüdünü zikrelemek muvâfıkdır zannındayız. Bu yolda merakize akın gittikçe artmakta ve izdihâm sebebiyle şehirler ahvâl-i sıhhiyesi ihlâl edildiğinden başka köyler zirâat nokta-i nazarından mühim, zinde ve kavî koldan ve köylüler bir hayli zamân bekâr hayâtı geçirmeleriyle zürriyetten mahrûm, hattâ alekser emrâz-ı sâriyeye marûz kalmaktadır.

۱۳

اصابت ایدن عدد نفوس دیمکدر . ۱۹۱۰-۱۹۱۱ سنه سنده بعض
مملکتلرده کثافت نفوس بوجه آتی ایدی :

مملکت	کیلومتر و مربعه اصابت ایدن نفوس
بلجیقا	۲۵۲
انگلتره و وال	۲۳۹
ایتالیا	۱۲۱
آلمانیا	۱۲۰
آوستریا و مجارستان	۷۶
فرانسه	۷۴

کثافت مراحکومتده مختلف اولدینی کی عینی حکومت داخلنده
طوبراغک برکتنه ، معدنیاته (کور) ، زراعت و صناعت ، تجارت ،
مناطقه (سواحله بالقجیلق ، طاغلرده اورمانجیلق) کوره یریر
ده کیشه بیلیر . بوتخالفک تاریخی ، اجتماعی ، سیاسی ، اقتصادی سبیلری
وارد .

کثافت نفوسه مناسبی جهتیله بوکون هر ملتده اهلینک کویلردن
شهرلره هجومی و نفوسک شهرلرده تزايدینی ذکر ایلمک موافقدر
ختمده یز . بو یولده مرا کزه آقین کیتدکه آرتقمده و ازدحام سیبیل
شهرلر احوال صحیه سی اخلال ایدلدکن باشقه کویلر زراعت نقطه
نظرندن مهم ، زنده و قوی قولدن و کویلرلر برخیلی زمان بکار حیاتی
کچیرملریله ذریتدن محروم ، حتی علی الاکثر امراض ساریه به معروض
قالقده در .

(14)

Hıfzıssıhha ve iktisâdiyat ve ictimâyat ile iştigâl eden mü'ellifler, köylülerin bu yolda gayr-i muin bir iş için şehirlere akın etmesini muzır addetmekte ve bu halin “merkezde imtila ve ihtikana, muhîtte fakr-üd-demme” sebebiyet vereceğini beyân eylemektedirler.

Şayan-ı vüsuk ihşaiyyatın noksânı, memleketimizde tevliât ve vefiyâtın nisbetini ve tezayüt yâhûd tenâkus-i nüfûsun derecesini bihakkın tayîne maa't-te'essüf mânidir. 1810 senesinde Alman mü'elliflerinden (Krause) memleketimizdeki nüfûsu 26 milyon ad ile kilometre başına “16” kişi isâbet ettiğini beyân, ve diğer bir mü'ellif de (Schafer) Türkiye nüfûsunun bu derecede kalmasını büyük bir tehlike-i millîye gibi telakki eylemiştir. O zamândan yanî onüç seneden beri bilâ-ârâm harb eden (*) memleketimizde nüfûsça derece-i zâiyâtımız nazar-ı dikkate alındığı hâlde bugün bu nisbetin nereye kadar vardığı câ-yi teemüldür!

Hârice karşı kuvvetli bulunarak bekâ ve mevcûdiyyetimiz her vakit için te'mîn eylemek, iktisâden ve ictimâen yükselmek ister isek nüfûs mes'elesi ile her şeyden evvel iştigâl etmeliyiz.

Türk ırkı ebedî, Türkiye kavî olmak için Türkler çoğalmalıdır. En mukaddes umdemiz:”nüfûsda tezâyüdü, ahlak ve irfânda terakkîyi te'mîn” olmalıdır.

Nüfûs siyâseti bizce meşâgil-i ictimâîyenin en mühimi ve en ciddisidir. Çünkü hayâtımıza, mevcûdiyyetimize â'id bir mes'ele-i esâsiyedir. Mevcûd

(*) Trablusgarb, Balkan Harbi ve Harb-i Umûmi

حفظ صحت و اقتصادیات واجتماعیات ایله اشتغال ایدن مؤلفلر «
کویلولرک بو یولده غیر معین بر ایش ایچون شهرلره آقین ایتمنی
مضر عد ایتمکده و بو حالک « مرکزده امتلاء و احتقانه ، محیطده
فقرده ، سبیت ویره جکنی بیان ایلکده درلر .

شایان ونوق احصائیاتک نقصانی ، مملکتیزده تولدات و وفیاتک
نسبتی و تزايد یاخود تناقص نفوسک درجهسنی بحق تعیینه مع التأسف
مانعدر . ۱۸۱۰ سنه منده آلمان مؤلفلرندن [قراوسه] مملکتیزده کی
نفوسی ۲۶,۰۰۰,۰۰۰ عد ایله کیلو متره باشنه ۱۶۰ ، کشتی اصابت
ایتدیکنی بیان ، و دیگر بر مؤافده [شهفر] تورکیا نفوسنک بو
درجده قالمسی بویوک بر تهلکه ملیه کبی تلقی ایلشدر . او زماندن
یعنی اون اوچ سنه دن بری بلا آرام حرب ایدن [*] مملکتیزده
نفوسجه درجه ضایعاتمز نظر دفته آاندینی حالده بوکون بو نسبتک
نر به قدر واردینی جای تأملدر !

خارجه قارش قوتلی بولنه رق بقا و موجودیتیزی هر وقت ایچون
تأمین ایلک ، اقتصاداً واجتماعاً یوکسلمک ایسترایسه ک نفوس مسئلهسی
ایله هر شیدن اول اشتغال ایتمی یز .

تورک عرقی ابدی ، تورکیه قوی اولق ایچون تورکلر چوغالملیدر .
أک مقدس عمده من : « نفوسده تزايدی ، اخلاق و عرفانده ترقییه
تأمین » اولمیدر .

نفوس سیاستی بزجه مشاغل اجتماعیه نک اک مهمی و اک جدیسیدر ،
چونکه حیاتمز ، موجودیتمز عائد بر مسئله اساسیه در . موجود

[*] طرابلس غرب ، بالقان حربی و حرب عمومی .

(15)

nüfûs ve tevlîdât ve vefeyât arasındaki nisbeti tayîn etmek ne kadar lâzım ise bu malûmât-ı ihsâ'iyeyi civâr memleketler nüfûsu ile mukâyese etmek de o derece mühimdir. Mucib-i istifâde bir netîceye vusul ancak “demografi” fennini mütâlaa ve tedkîk ve memâlik-i sâ'irede bu husûsdaki terakkîyâtı tamîk ve bi'l-fasıl tatbîk ile mümkündür.

Bir memlekette nüfûsun tenâkusu ya “mutlak” veya “nisbî”dir. Tenâkusta mutlakiyet katidir.

Hâlbuki bazen bir memleketin nüfûsunda tenâkus şöyle dursun, az bir tezâyüde görüldüğü hâlde civâr memleketlerdeki sürât-i tezâyüd nazar-ı mütâlaaya alınarak o mahalde siyâseten, ictimâen azîm tehlikeden bahis ediliyor.

Meselâ bir asır zarfında Avrupa'da nüfûsun adedi üç misli ziyâdeleşmiştir. 1800 senesinde nüfûs takriben 175 milyon olduğu hâlde 1900'de 400 milyona çıkmıştır.

1800 senesinde Fransa, 20 milyon nüfûsu hâvî olduğundan Avrupa hükûmetleri arasında birinci sınıfta (o zamân nüfûs: Almanya'da 19, İngiltere'de 8 milyon imiş) bulunuyor ve bütün Avrupa devletleri nüfûsun % 40'ını teşkîl ediyormuş. Bu nisbet 1800'de -28 milyon ahâlisi ile- nüfûs-i umûmiyenin % 15 ve 1900'de -ahâlisi 38 milyona bâliğ olduğu hâlde- %9,7 arasında kalmış ve bu sûretle Fransa nüfûsça 5'inci sınıfa inmiştir. Rusya, Almanya, Avusturya-Macaristan, İngiltere nüfûs nokta-i nazarından Fransa'yı geçmiştir.

۱۰

نفوسى وتولدات ووفیات آره سنده کی نسبتی تعیین ایتمک نه قدر لازم ایسه بومعلومات احصائی بی جوار مملکتلر نفوسى ایله مقایسه ایتمک ده اودرجه مهمدر. موجب استفاده بر نتیجه وصول آنجق «ده موعضای» فنی مطالعه وتدقیق و ممالک سائرده بو خصوصده کی ترقیاتی تعمیق وبالفعل تطبیق ایله ممکندر .

بر مملکتده نفوسک تناقصی یا « مطلق » ویا « نسبی » در؛ تناقصده مطلقیت قطعیدر .

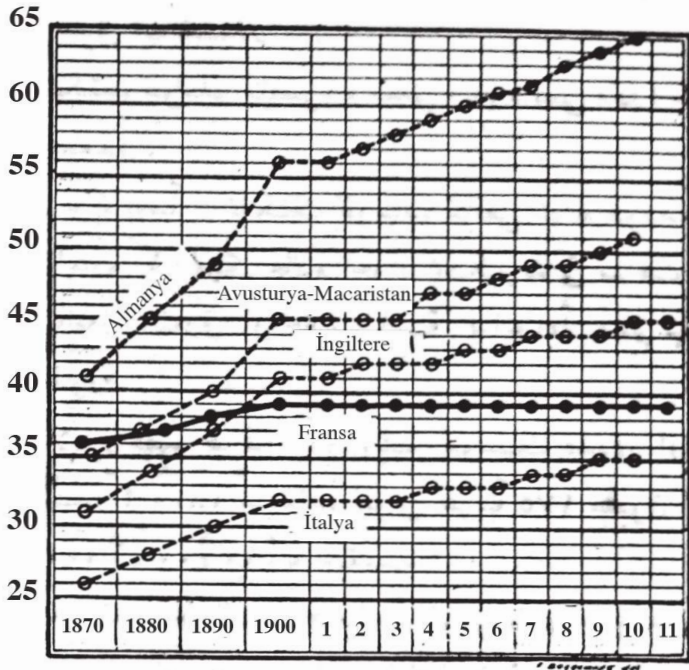
حال بوکه بهضاً بر مملکتک نفوسنده تناقص شویله طورسون ، آز بر تزايدده کوردلیکی حالده جوار مملکتلرده کی سرعت تزايد نظر مطالعهیه آلهرق او محله سیاست ، اجتماعاً عظیم تهلکدن بحث ایدیلور .

مثلاً بر عصر ظرفنده آوروپاده نفوسک عددی اوچ مثل زیاده لشمشدر ؛ ۱۸۰۰ سنه سنده نفوس تقریباً ۱۷۵ میلیون اولدینی حالده ۱۹۰۰ ده ۴۰۰ میلیون جیقمشدر .

۱۷۰۰ سنه سنده فرانسه ، ۲۰ میلیون نفوسى حاوی اولدیضدن آوروپا حکومتلری آره سنده برنجی صنفده (اوزمان نفوس : آلمانیده ۱۹ ، انگلترده ۸ میلیون ایمش) بولنیور ، وبوتون آوروپا دولتلری نفوسک ۱۰۰ ده ۴۰ نی تشکیل ایدیورمش ؛ بون-بت . ۱۸۰۰ ده ۲۷ میلیون اهاالیسی ایله - نفوس عمومیه نک ۱۰۰ ده ۱۵ ، و ۱۹۰۰ ده - اهاالیسی ۳۸ میلیونه بالغ اولدینی حالده - ۱۰۰ ده ۹،۷ آره سنده قالمش وبو صورتله فرانسه نفوسجه بشنجی صنفه اینمشدر ؛ روسیه ، آلمانیا ، آوستریا - مجارستان ، انگلتره نفوس نقطه نظرندن فرانسه بی کچمشدر .

(16)

Harb-i umûmiden evvel Avrupa'da hiçbir muhârebe olmadığı ve büyük bir maraz-ı müstevlî zuhûr etmediği devrede, 40 sene zarfında Düvel-i Muazzama nüfûsunun tezâyüdünü gösteren âtîde mûnderic "Harita-Grafik" kemâl-i

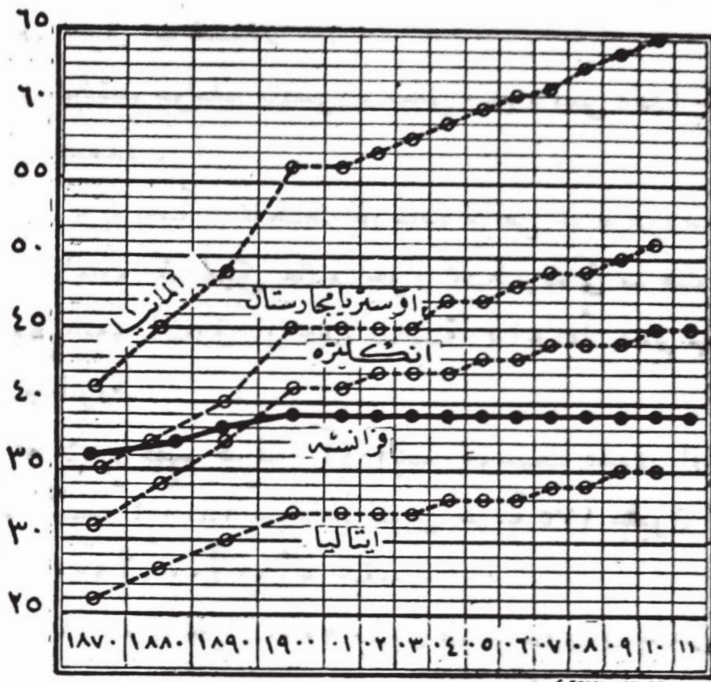

Garb-i Avrupa'da büyük devletlerin nüfûsu (milyon hesabıyla).

ehemmiyetle nazar-ı dikkate alınmaya şâyândır. Nüfûs cihetiyle Almanya 39 sene zarfında 41 milyondan 65 milyona (24 milyon fark), Fransa 36 milyondan 39 milyona (3 milyon fark) çıkmıştır:

۱۶

حرب عومیدن اول آوروپاده هیچ بر محاربه اولمدینی و بوبوك
برمرض مستولی ظهور ایتدیکی دوره ده ، قرق سنه طرفنده دول معظمه
نفوسنك تزايدینی کوسرن آتیده مندرج « خریطه - غرافیق » کمال

غربی آوروپاده بوبوك دولترك نفوسی (میلیون حسابیله) .

اهمیتله نظر دقنه آلمغه شایاندر . نفوس جهتیله آلمایا اوتوز طقوز
سنه طرفنده ۴۱ میلیوندن ۶۵ میلیونه (۲۴ میلیون فرق) ، فرانسه
۳۶ میلیوندن ۳۹ میلیونه (اوج میلیون فرق) چیقمشدر :

(17)

<u>Memleket</u>	<u>1871</u>	<u>1910</u>	<u>Fazla Nüfus</u>
Almanya	41 milyon	25 milyon	24 milyon
Avusturya ve Macaristan	35 milyon	51 milyon	15 milyon
İngiltere	31 milyon	45 milyon	14 milyon
Fransa	36 milyon	39 milyon	3 milyon
İtalya	26 milyon	35 milyon	9 milyon

Nüfus arasında bu tahvil senevi tevliidatta (yahut vefeyatta)'ki fazlalıktan ileri gelmektedir:

<u>Sene</u>	<u>Almanya</u>	<u>Avusturya Macaristan</u>	<u>İngiltere</u>	<u>İtalya</u>	<u>Fransa: + -</u>
1899	795,107	535,874	376,847	385,165	+31,394
1900	759,757	507,752	339,232	208,450	-25,988
1905	792,830	390,838	409,202	354,178	+37,120
1910	879,113	572,520	413,779	461,774	+71,418

Fransa'da 1907'de: 19.071 ve 1911'de: 34.869 vefeyâtta fazlalık görülmüştür.

İstatistikler gösteriyor ki Avrupa milletleri, hemen bütün dünyâ nüfusu sürâtle tezâyüd eylediği hâlde yalnız Fransa'da hiçbir harb olmamış ve bir maraz-ı müstevlî zuhûr etmemiş iken aded-i nüfûs aynı

۱۷

مملکت	۱۸۷۱	۱۹۱۰	فضله نفوس
آلمانیا	۴۱ میلیون	۶۵ میلیون	۲۴ میلیون
آوستریا و مجارستان	۳۵ —	۵۱ —	۱۵ —
انگلتره	۳۱ —	۴۵ —	۱۴ —
فرانسه	۳۶ —	۳۹ —	۳ —
ایتالیا	۲۶ —	۳۵ —	۹ —

نفوس آرمه سنده بوتحول سنوی تولداده (یاخود و فیاتده) کی
فضله لقدن ایلری کلمکده در :

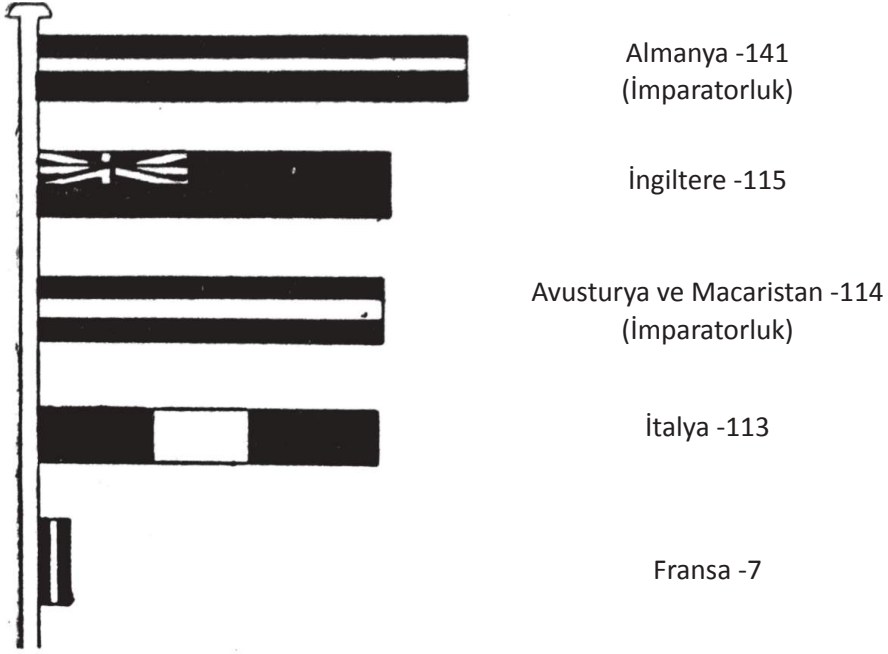
سنه	آلمانیا	آوستریا مجارستان	انگلتره	ایتالیا	فرانسه : +
۱۸۹۹	۷۹۴,۱۰۷	۵۳۵,۸۷۴	۳۷۶,۸۴۷	۳۸۵,۱۶۵	۳۱,۳۹۴ +
۱۹۰۰	۷۵۹,۷۵۷	۵۰۷,۷۵۲	۳۳۹,۲۳۲	۲۰۸,۴۵۰	۲۵,۹۸۸ —
۱۹۰۵	۷۹۲,۸۳۰	۳۹۰,۸۳۸	۴۰۹,۲۰۲	۳۵۴,۱۷۸	۲۷,۱۲۰ +
۱۹۱۰	۸۷۹,۱۱۳	۵۷۲,۴۲۰	۴۱۳,۷۷۹	۴۶۱,۷۷۴	۷۱,۴۱۸ +

فرانسه ده ۱۹۰۷ ده: ۱۹,۰۷۱ و ۱۹۱۱ ده: ۳۴,۸۶۹ و فیاتده
فضله لق کورلمشدر .

ایستاتیسقیلر کوستریورکه آوروپا ملتیری ، همان بوتون دنیا
نفوسی سرعتله تزايد ایلدیکی حالده یالکیز فرانسه ده هیج بر حرب
اولامش وبر مرض مستولی ظهور ایتمه مش ایکن عدد نفوس عینی

(18)

halde kalmış ve bazı seneler (1900, 1907, 1911) ise tenâkus etmiştir.

Bu bayraklar bazı devletlerde 10.000 kişi üzerine senevî (1913) nüfûsun tezâyüdünü gösterir.

Milel-i muhtelifede 1000 kişi üzerine vasatî olarak beher sene nüfûsun nisbet-i tezâyüdü ber-vech-i âfîdir:

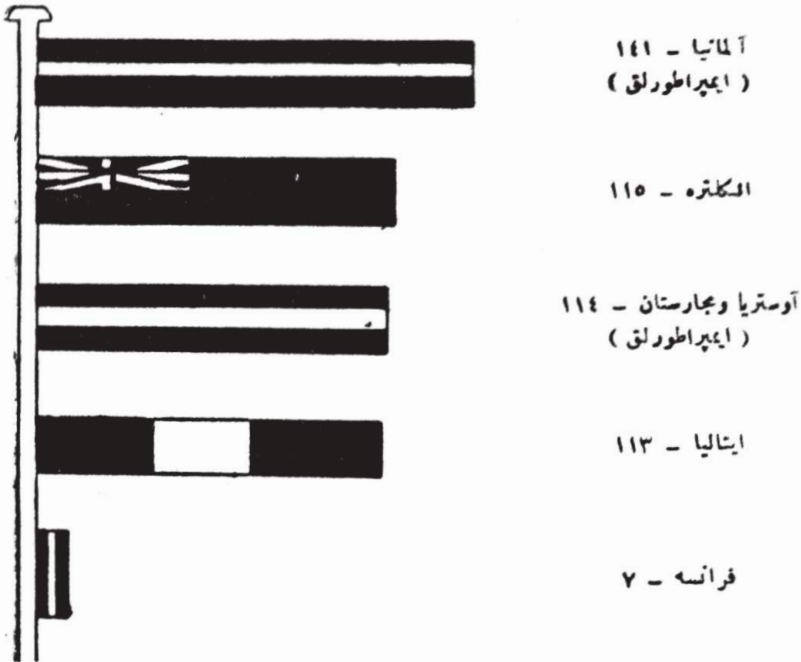
(1881-1900)

Saksonya	14.7
Norveç	14.0

۱۸

حاله قالمش وبعض سنلر (۱۹۰۰، ۱۹۰۷، ۱۹۱۱) ایسه تناقص
ایتمشدر .

۱۰۰,۰۰۰ نفوس اوزرینه نسبت (۱۹۱۱)

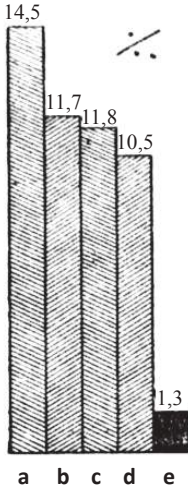
بویا اقلر بعض دولتلرده ۱۰,۰۰۰ کیشی اوزرینه سنوی (۱۹۱۳)
نفوسک تزايدینی کوستر .

ملل مختلفهده بیک کیشی اوزرینه وسطی اوله رق بهرسنه نفوسک
نسبت تزايدی بروجه آتیدر :

(۱۸۸۱ — ۱۹۰۰)

۱۴,۷	ساقسونیا
۱۴,۰	نوروچ

(19)

1000 nüfus üzerine senevi
tezayüd (1900-1909).

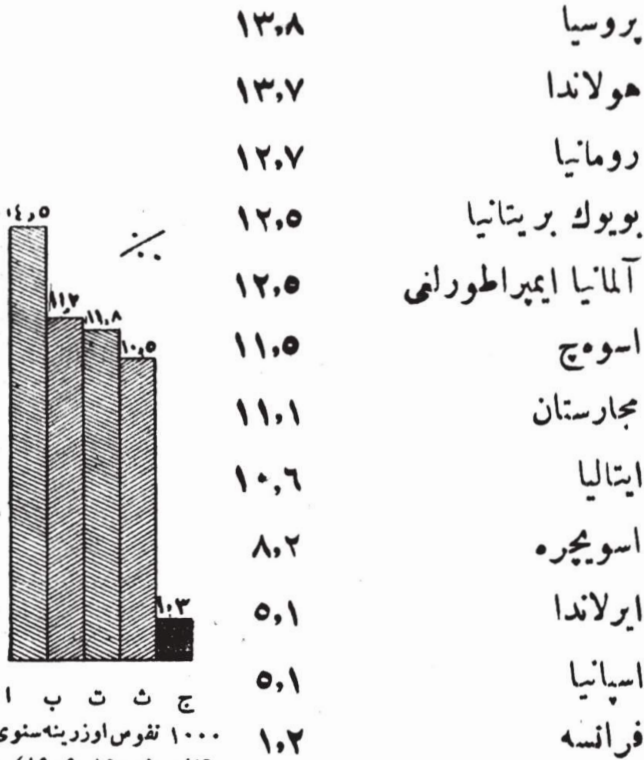
- a- Almanya,
b- Avusturya ve
Macaristan,
c - İngiltere,
d - İtalya,
e - Fransa.

Prusya	13.8
Hollanda	13.7
Romanya	12.7
Büyük Britanya	12.5
Almanya İmparatorluğu	12.5
İsveç	11.5
Macaristan	11.1
İtalya	10.6
İsviçre	8.2
İrlanda	5.1
İspanya	5.1
Fransa	1.2

Bu halde her sene nihayetinde 1000 Alman 1014, 1000 İngiliz 1011, 1000 Fransız 1001 hatta bazı sene 999.5 yahut 999.1 ölüyor. Bu hususa dair derc olunan grafik daha ziyade nazar-ı dikkate çarpmaktadır.

*
* *

۱۹

بوحالده هر سنه نهايتده ۱۰۰۰ آلمان ۱۰۱۴، ۱ - آلمانیا . - ب -
 آوستریا و مجارستان . -
 ت انكلتره . - ث -
 ایتالیا . - ج - فرانسه .
 بیک انكلتره ۱۰۱۱، بیک فرانسز ۱۰۰۱ حتی
 بعض سنه ۹۹۹,۵ یاخ-ود ۹۹۹,۱ اولیور . بو
 خصوصه دائر درج اولتان غرافیق دها زیاده نظردقته چارمقدمه در .

*
* *

(20)

Nüfûs mes'elesinde fennî ihsâ'iyâtın, iktisâdiyat ve siyâsiyât ve teâliyâtta ehemmiyeti -Nüfûs siyâsetinde tevlîdât, vefeyât, muhâceret

Görülüyor ki Avrupa'da uzun bir zamândan beri nüfûs mes'elesine ziyâde ehemmiyet verilmiş, ve ictimâî, sıhhî, iktisâdî, siyâsî, sanâî, ticârî, idârî kâffe mesâil-i ihsâsiyâta ibtinâ'en hâlledilmekte bulunmuştur. Erkâmın irâe edeceđi lüzûma mübtenî muâmelât ve icrâ'atin ne derece müsmir ve müfîd olacađı cây-i te'emmüldür.

Memleketimizde tahrîr-i nüfûsun ciddî ve fennî bir hâle ifrâğıyla kesâfet-i nüfûsun, tevlîdât ve vefeyât arasındaki nisbetin tayîni ve mesâil-i ictimâîyenin bu sûretle istihsâl olunacak netâyice göre hâlli fevka'l-âde mühim ve hayâtî bir mefkûredir. Lâkin çok defa meselâ: umûr-i mâliyenin ıslâhı ile vâridât te'mîni, hürriyet-i siyâsiye istihsâli, yâhûd kuvve-i askeriyenin tezyîdi endîşesiyle ihmâl edilen nüfûs siyâseti aynı derecede deđil belki daha ziyâde nazar-ı dikkate alınmaya şâyândır.

Nüfûsu tezâyüd etmeyip bi'l-akis tenâkus eden bir memleket intihâr etmekte, tadrîcî fakat muhakkak sûrette hufre-i helâke yuvarlanmaktadır. Nüfûs siyâseti ile iştigâl eden mü'elliflerden (Arsen Demon)'un bir eserinde gördüğümüz fıkrayı ber-vech-i âtî kemâl-i te'essürle naklediyoruz:

“Akvâm-ı müselleme tamâmen mağlubdur. Çünkü askerî ve fennî mağlûbiyete

نفوس مسئلہ سندھ فی احصائیاتك، اقتصادیات و سیاسیات و تعالیاتہ اہمیتی. — نفوس
سیاستندہ تولدات، وفيات، مهاجرت

کوریلپورکے آوروپادہ اوزون بر زماندن بری نفوس مسئلہ سندھ
زیادہ اہمیت ویرلش، واجتماعی، صحتی، اقتصادی، سیاسی، صناعی،
تجاری، اداری کافہ مسائل احصائیانه ابتداءً حل ایدلکدہ بولنمشدر.
ارقامك ارانہ ایدہ جکی لزومہ مبتنی معاملات واجراآتک نہ درجہ
مشر و مفید اولہ جہی جای تأملدر.

مملکت مزدمہ تحریر نفوسك جدی وفی بر حالہ افرانبلہ کثافت
نفوسك، تولدات و وفيات آرمہ سندہ کی نسبتک تعین و مسائل
اجتماعیہك بوصورتلہ استحصال اولنہ حق نتیجہ کورہ حل فوق العادہ
مہم و حیاتی بر مفکوردہ. لکن جوق دفعہ مثلاً: امور مالیہك
اصلاحی ایلہ واردات تأمین، حریت سیاسیہ استحصالی، یاخود
قوہ عسکریہك تزییدی اندیشہ سیلہ اہمال ایدیلن نفوس سیاسی عینی
درجہ دہ دکل بلدکہ داها زیادہ نظر دقتہ آلمغہ شایاندہ.

نفوسی تزايدیتمیوب بالعکس تناقص ایدن بر مملکت اتحاد ایتمکدہ،
تدریجی فقط محقق صورتدہ حفرہ ہلاکہ یووارلانمقدہ در. نفوس
سیاستی ایلہ اشتغال ایدن مؤلفردن [آرسن دومون] ک برائندہ
کور دیکمز فترہ بی بروجہ آتی کمال تأثرلہ نقل ایدیورز:
« اقوام مسلمہ تماماً مغلوبدر؛ چونکہ عسکری وفی مغلوبیتہ

(21)

idârî ve mâlî cihetlerdeki hezîmet te inzimam eylemiştir. Müsabakat ve rekabete kâbiliyetleri yoktur. Bu hal, itikatları için -er veyâ geç- sebep-i hacalet olacaktır. Mamâfih bu hezîmetlerinde bile terakkîyât-ı medeniye ve alemiyemiz nazar-ı dikkat ve intibâhlarını celbetmemekte, bi'l-akıs teâliyâta karşı arkalarını çevirmektedirler.”?!

Memleketimizde nüfûs siyâseti ile etibbâdan, sıhhiyyûn ve iktisâdiyyundan ve mebûsân ve erbâb-ı ârifândan her Türk bi-hakkın iştigâl etmelidir. Velel elimizde mükemmel ihşâ'iyât olmasın bugün Türk nüfûsunda mühim bir tenâkus-ı muhakkak ve esbâbın taaddüdünde umûmî bir kanâat mevcûddur. Bu maraz-ı ictimâînin tedâvîsinde hatt-ı hareket -emrâz-ı âdiyyede olduğu gibi- evvel emirde esbâbın tesbîti ile izâlesine say ü gayrettir. Zâten tahfizde esâs her şeyden evvel esbâbı mütâlaadan başlar.

Nüfûs siyâsetinde nazar-ı tedkîk ve mütâlaaya alınacak mesâil: “tevlîdât”, “vefeyât”, “muhâcerât” ve bunlara â'id husûsat ve teferruâtıdır. Nüfûsun tekessür ve tenâkusunda tevlîdât ve vefeyâtın adedinden ziyâde aradaki nisbet şâyân-ı ehemmiyettir. Bir memlekette vefeyât ziyâde olsa bile orada tevlîdât pek fazla ise nüfûs sürâtle tezâyüd eder. Tevlîdât vasat bir derecede olup da vefeyât az ise ahâlî yine tekessür eyler.

Memleketimize â'id nüfûs mes'elesinde bu üç ciheti yanî tevlîdât, vefeyât ve muhâcerâtı ayrı ayrı mütâlaa edelim:

*

* *

اداری و مالی جهت رده کی هزیمت ده انضمام ایلشدر ، مسابقت و رقابتہ قابلیت لری یوقدر؛ بو حال ، اعتقاد لری ایچون - آر ویا کیچ - سبب حجات اوله جقه-در . مع مافیہ بو هزیمت لرنده بیلہ ترقیات مدنیہ و علمیہ من نظر دقت و انتباه لرنی جلب ایتمه مکده ، بالعکس تعالیاتہ قارشی آرقه لرنی جویر مکده درلر . ؟ !

مملکت مزده نفوس سیاسی ایله اطبادن ، صحیون و اقتصاد یوندن و مبعوثان و ارباب صرفاندن هر تورک بحق اشتغال ایتلیدر . ولو المزدہ مکمل احصائیات اولسون بو کون تورک نفوسنده مهم برتناقص محقق و اسبابک تعدد ندده عمومی برقناعت موجوددر . بو مرض اجتماعینک تداو یسندہ خط حرکت - امراض عادیه ده اولدینی کی - اول امرده اسبابک تثبیتی ایله ازاله سنده سعی و غیرتدر ؛ ذاتاً تحفظده اساس هر شیدن اول اسبابی مطالعه دن باشلار .

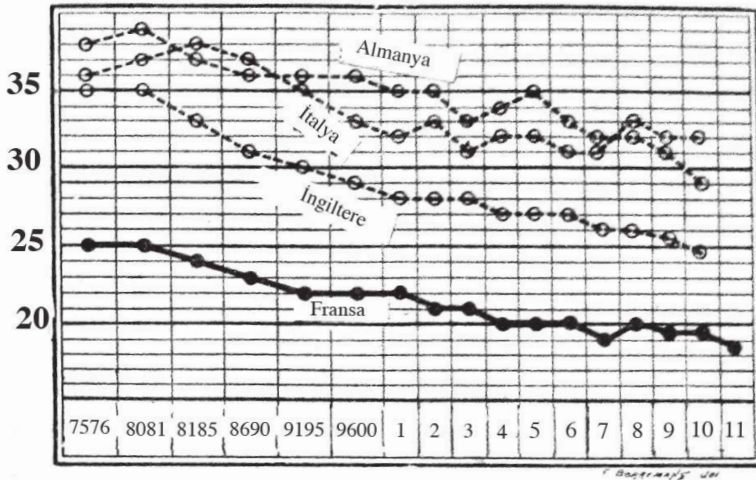
نفوس سیاستنده نظر تدقیق و مطالعه یه آله جق مسائل : « تولدات » ، « وفیات » ، « مهاجرت » و بونلره عائد خصوصیات و تفرعاتدر . نفوسک تکثیر و تناقص ندہ تولدات و وفیاتک عددندن زیادہ آرده کی نسبت شایان اهمیتدر ؛ بر مملکت ندہ وفیات زیادہ اولسه بیلہ اوراده تولدات پک فضلہ ایسه نفوس سرعتله تزايد ایدر ؛ تولدات وسط بر درجه ده اولوبده وفیات آز ایسه اهالی ینه تکثیر ایلر .

مملکت مزده عائد نفوس مسئله سنده بو اوچ جهتی یعنی تولدات ، وفیات و مهاجرتی آیری آیری مطالعه ایدرلم :

(22)

Tevlîdât- Senevî memâlikede tevlîdât -Tahdîd-i zürriyet -Tevlîdâtı te'mîn için tedâbiri ictimaye -Te'mîn-i tevlîdât

Tevlîdât hemen her yerde bi'l-hassa Fransa'da tenzîl ediyor. 1000 nüfûs üzerine tertîb ve derc olunan grafik dört büyük devlette tevlîdâtın tenâkusunu irâe eylemektedir. Almanya'da 37 (1890)'den 22.8 (1911)'e, İngiltere'de 35 (1871-1880)'ten 25 (1911)'e kadar inmiştir.

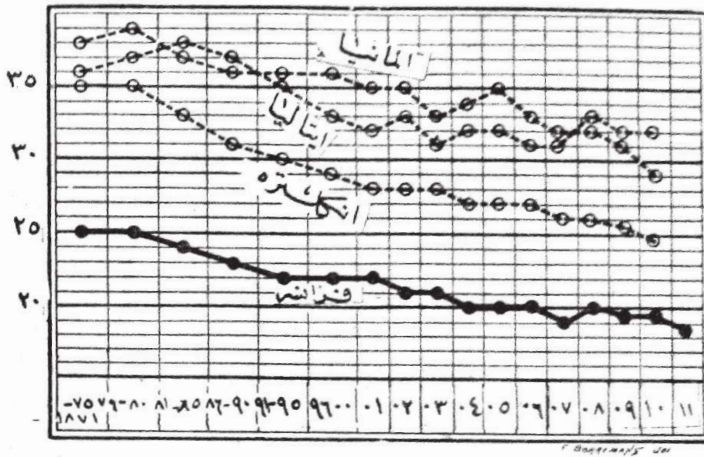
Başlıca Avrupa devletlerinde tevlîdât (1000 nüfûsda)

Memleketimizde tevlîdâtın nisbeten çok olduğu şübhesiz ise de son zamânlarda büyük şehirlerimizde “Malthus” fikrine tebeyyünle “ihtiyârî tahdîd-i zürriyete” sülûk veyâ “iskât-ı cenîn” gibi efâl-i cinâ'iyeye teşebbüs edenler çoğalmakta olduğundan mes'elenin tedkîki lâzımdır. Hele iskât-ı cenîn fili daha “emniyetli” bir sûrette icrâ olunmağa başlandığından beri

۲۲

تولدات . — صنوی علفده تولدات . — تحدید ذریت . — تولداتی تأمین ایچون تدابیر
«اجتماعیه» . — تأمین تولدات .

تولدات همان هربرده بالخاصه فرانسه ده تنزل ایدیور . ۱۰۰۰
نفوس اوزرینه ترتیب و درج اولنان غرافیق دورت بویوک دولته
تولداتک تنافصی اراؤه ایلکده در . آلمانیا ده ۳۷ (۱۸۹۰) دن ۲۲,۸
(۱۹۱۱) . ، انکترده ۳۵ (۱۸۷۱-۱۸۸۰) دن ۲۵ (۱۹۱۱) . قدر
ایتمشد .

باشلیجه آوروپا دولترلنده تولدات (۱۰۰۰ نفوسده)

ممالکتمزده تولداتک نسبتاً چوق اولدینی شهسز ايسه ده صوک
زمانلرده بویوک شهرلرمزده « مالتوس » فکرینه تبعیله « اختیار
تحدید ذریت » سلوک ویا « اسقاط جنین » کبی افعال جنائیه تشبث
ایدنلر چوغالمقده اولدیغندن مسئلهنک تدقیقی لازمدر . هله اسقاط
جنین فعلی داها « امنیتلی » برصورتده اجرا اولمغه باشلانیدیغندن بری

(23)

bu gibi cinâyât ziyâdeleşmekte ve her hâlde tenâkus-ı nüfûsda mühim bir âmil olmaktadır.

Türk kadını doğurgandır, bu cihetle memleketimizde kesret-i tevlîde teşvîk hemen ikinci derecede bir tedbîrdir. 8-10 defa ve daha ziyâde doğuran vâlideler az değildir. Lâkin bereket-i tenâsüle rağmen nüfûsumuzdaki tenâkus, vefeyâtın ve bi'l-hassa vefeyât-ı etfâlin kesretinden ileri gelmektedir. Bizde en ziyâde bu cihete ehemmiyet verilmelidir.

“Bir millette nüfûs, doğan çocuklarla değil, sağ kalanlar ile tezayüt eder.” Misâl olmak üzere Macaristan ile Norveç’i ele alalım: Macaristan’da 1.000 nüfûsda senevî 42.8, Norveç’te 30.8 tevlîdât olduğu hâlde bu ikinci memlekette vefeyâtın pek ziyâde azlığı nüfûsun yine tezâyüdünü mûcib olmaktadır.

Tevlîdât bir milletin derece-i temeddününe, galâ-yı hayâta, şiddet-i ihtiyâca, terbiyeye göre mütehavvil, husûsiyle ahlâkî ve ictimâî avâmla merbût ise de herhâlde nüfûsda te’mîni tevâzünü tamâmen vefeyâtın tenkîsinde aramayıp tevlîdâtı yükseltmek lâzımdır. Vefeyâtta tenâkus mühim bir mes’ele-i ictimâîye ise de bu yolda muvaffakiyet hiçbir zamân tek başına kesret-i tevlîdât ile istihsâl olunan netîce-i haseneye îsâl edemez. Mevt geri kalabilir, ömür de uzayabilir ki bu da mühim bir keyfiyet ise de ictimâîyatca gayr-i kâfidir. Şerâit-i sıhhiyenin te’mîn ve ikmâli ile vefeyâtın tenâkusu nüfûs-i beşerde ihtiyârların tezâyüd-i adedinden, bu da memleketin gayr-i faâl azâsını idâmeden başka bir şey değildir.

بوکی جنایات زیاده‌اش محکمه و هر حالده تناقص نفوسده مهم بر عامل اولمقدمه در .

تورک قادینی طوغورخاندر ؛ بو جهته مملکت‌مزمده کثرت تولید تشویق همان ایکنجی درجه‌ده بر تدبیردر . سکیز اون دفعه وداها زیاده طوغوران‌والده لر آزدکلدر . لیکن برکت تناسله رغماً نفوس‌مزمده کی تناقص ، وفياتك وبالخاصه وفيات اطفالك کثرتندن ایلری کلیمده در ؛ بزده أك زیاده بو جهته اهمیت ویریلیدر .

« برملته نفوس ، طوفان چوجوقلرله دکل ، صاغ قالانلر ایله تزاید ایدر . » مثال اولمق اوزره مجارستان ایله نوروو جی آله آله لم : مجارستانده ۱۰۰۰ نفوسده سنوی ۴۲،۸ ، نوروو جده ۳۰،۸ تولدات اولدینی حالده بو ایکنجی مملکتده وفياتك پك زیاده آزلی نفوسك ینه تزایدینی موجب اولمقدمه در .

تولدات برملتك درجه تمدنه ، غلای حیاته ، شدت احتیاجه ، تربیه کوره متحول ، خصوصیه اخلاقی واجتماعی عوامله مربوط ایسه ده هر حالده نفوسده تأمین توازنی تماماً وفياتك تنقیصنده آرامیوب تولداتی یوکسلیتمك لازمدر . وفياتده تناقص مهم بر مسئله اجتماعیه ایسه ده بو یولده موفقیت هیچ بر زمان تك باشه کثرت تولدات ایله استحصال اولنان نتیجه حسنه یه ایصال ایده مز ؛ موت کری قاله بیلیر ، عمرده اوزایه بیلیر که بوده مهم بر کیفیت ایسه ده اجتماعاتجه غیر کافیدر . شرائط صحیه نك تأمین واکالی ایله وفياتك تناقصی نفوس بشرده اختیارلرک تزاید عددندن ، بوده مملکتك غیر فعال اعضاسنی ادامه دن باشقه برشی دکلدر .

(24)

Binâaenaleyh tekessür-i nüfûsda en iyi çâre efrâd-ı milleti tevlîdâtın tezyîdine teşvîk ve her âilenin en aşağı üç çocuğu olmasını te'mindir.

Mukaddemâ 6, 8, 10, hattâ 12 çocuklu âileler çok idi. Bugün ise bir, nihâyet iki çocuklular çoktur. Bizde böyle az çocuklu olanlarda sebep-i aslî ekseriyâ vefeyât-ı etfâldir. Büyük şehirlerde kesret-i evlâddan tevakkî ve mücânebet, tahdîd-i zürriyet, hayâtın gâlî olmasından ve her sınıf ahâlîde refâh hâle ve zevk ve safâya ihtiyâc ve inhimâkin ziyâde bulunması gibi esbâbdan ileri gelmektedir. Tahdîd-i zürriyet, hayât için bir mübâreze, maddî refâh ve saâdet için bir mücâdele eseridir. Çocuk büyötmeye bir sıklet, bir zahmet nazarıyla bakılıyor. Bu, hâllî oldukça güç bir mes'ele-i ictimâîyedir, medeniyet-i hâzırave â'id ve kâffe-i milele şâmil bir delâlet eseridir.

Mamâfih mes'eleyi tedkîke ve muhtelif sınıflardaki âileler nezdinde mütâlaaya çalışalım:

Zengîn ve hâli vakti yerinde olan âilelerde "tahdîd-i ihtiyârî" daha ziyâdedir. Ağniyânın evlâdı fukarâ' evlâdından daha azdır. Buna da sebep zengînin ihtiyâcatı fakîre nisbeten çok ziyâde olmasıdır. Bir zengînin bütçesi sene nihâyetinde fakîrin bütçesine nazaran daha az tevâzün eyler. İşte bu sebepten ağniyâ arasında çocuk bir "bâr" addolunur. Hâl ü vakti iyi, zengîn olan âilelerde düşünce çocuklara bir servet terk etmektir ki taaddüd-i etfâl halinde bu kâbil olamıyor. Çocuk erkek ise âlî bir tahsîl, kız ise mükemmel bir cihâz lâzım. İşte zengînin

بناءً عليه تكثير نفوسه الكأبي جاره افرادملى تولداتك تزييدينه تشويق وهر عائله كك انك آشانى اوج جوجوقى اولمىنى تأميندر .
 مقدما ۶ ، ۸ ، ۱۰ ، حتى ۱۲ جوجوقلى عائله لر چوق ايدى ؛
 بوكون ايسه بر ، نهايت ايكي جوجوقليلر چوقدر . بزده بويله آز
 جوجوقلى اولانلرده سبب اصلى اكثر باوفيات اطفالدر . بويوك شهرلرده
 كثرت اولاددن توقى و مجانبه ، تحديد ذريت ، حياتك ظالى اولمىندن
 وهر صنف اهاليه رفاه حاله وذوق و صفايه احتياج وانهما كك
 زياده بولمىسى ككى اسبابدن ايلرى كلكدهدر . تحديد ذريت ، حيات
 ايچون بر مبارزه ، مادي رفاه و سعادت ايچون بر مجادله اثيردر .
 جوجوق بويونمكه بر ثقلت ، بر زحمت نظريه باقيليور ؛ بو ، حلى
 اولدقجه کوچ بر مسئله اجتماعيهدر ، مدنيت حاضرليه عائد وكافه
 ملله شامل برضالات اثيردر .

مع مافيه مسئلهنى تدقيقه ومختلف صنفلرده كى عائله لر نژدنده
 مطالعه چاليشلم :

زنكين و حال و وقتى يرنده اولان عائله لرده « تحديد اختيارى »
 داها زيادهدر ؛ اغنيانك اولادى فقرا اولادندن داها آزدر . بوكاده
 سبب زنكينك احتياجاتى فقيره نسبة چوق زياده اولمىددر ؛ بر
 زنكينك بودجهسى سنه نهايتنده فقيرك بودجه سنه نظراً داها آز توازن
 ايلر . ايشته بوسيدن اغنيا آره سنده جوجوق بر « بار » عداولنور .
 حال و وقتى آبى ، زنكين اولان عائله لرده دوشونجه جوجوقلره بر
 ثروت ترك ايتمكددر ، كه تعدداطفال حالنده بوقابل اوله ميور . جوجوق
 اركك ايسه عالى بر تحصيل ، قزايسه مكمل بر جهاز لازم . ايشته زنكينك

(25)

çocuk istememesi bundandır! Gani, hiçbir zaman servetini çok taksime uğratmak arzusunda değil

Bir memleketin nüfusunda aranılan cihet, yalnız efrad-ı milletin kesreti

۲۵

چو جوق ایسته مه مسی بوندندر ! غنی ، هیچ بر زمان ثروتی جوق
تقسیمه اوغرا تمق آرزوسنده دکلدر .

بر ماسکتک نفوسنده آرانیلان جهت ، یالکیز افراد ملتک کثرتی

(26)

ile te'mîni müdâfaasında yanî kemiyetinde olmayıp onunla berâber keyfiyetindedir. Her türlü müzâhime karşı mütehammil evlâd ve efrâd yetiştirmekdir. Hâlbuki bir âilede tek bir çocuk zaf-ı tâmm içinde büyür. Fikir-i teşebbüsten, müzâhime karşı tahammülden mahrûmdur. Mefrûz bir servetin verâseten intikâline intizâren miskînâne bir hayât geçirir.

Fakîr âilelerde, köylerde nüfûs mes'elesine gelince: bunlarda evvelâ (hâmil âdetâ bir felâkettir. Çocuk hemen gayr-i kâbil-i tahammül bir yükür. Kadın, amele ve rençber, veyâ hizmetçi ve işçi ise gebe kalınca fabrikada, evde artık çalışamaz. Tam gündelikçi, maâşını alamaz. Çocuğuna yolunda meme veremez. Sıhhî bir mesken tedârik edemez. Bu hâlde iskat-ı ceninin kesretle vukûuna taaccüb etmemelidir.

Bu hâlde fukarâ'nın çok çocuğ olması için kendilerinden her türlü muâvenet dirîğ edilmemek lâzımdır. Bu yolda muâvenet öyle bir mesel-i ictimâiyedir ki pek çok menâfi-i sâ'ireye temâs eden tedâbirin ittihâzıyla ancak kâbil-i hâldir. Bunun için esâsât-ı âtiyye nazar-ı dikkate alınmalıdır:

“Memleketimizde nüfûs, hayâtta kalan çocuk azdır. Çocuğun temsil eylediği sermaye kemâl-i ehemmiyetle müdâfaa olunmalıdır.”

“Her hâmil kadın, her süt nene cemiyetin, cemiyetin himâyesi altında bulunmalıdır.”

“Pâre olan bir memlekette çocuk yok ise askerî, sanâî

ایله تأمین مدافعه‌سندہ یعنی کیتده اولیوب آنکله برابر کیفیتده در؛ هر دورلو مزاحمه قارشى متحمل اولاد و افراد یتشدیرمکدر. حال بوکه بر عائله ده تک بر چو جوق ضمهف نام ایچینده بویور؛ فکر تشبندن، مزاحمه قارشى تحملدن محرومدر؛ مفروض بر ثروتک وراثه انتقالنه انتظاراً مسکینانه بر حیات کچیرر.

فقیر عائله لرده، کوبلرده نفوس مسئله‌سنه کلنجه: بونلرده اولاً حمل، عادتاً بر فلا کتدر؛ چو جوق هان غیر قابل تحمل بر یو کدر. قادین، عمله ورنجبر، ویا خدمتچی وایشچی ایسه کبه قالدنجه قابریقده، اوده آرتق چالیشه‌ماز؛ تام کونده‌لکنی، معاشنی آله‌ماز؛ چو جوغنه یولنده‌مه ویره‌مز؛ صحنی بر مسکن تدارک ایده‌مز. بو حالده، اسقاط جنینک کثرتله وقوعنه تعجب ایتمه‌ملیدر.

بو حالده فقرانک جوق چو جوغنی اولسی ایچون کندیلمدن هر دورلو معاونت دریغ ایدیله‌مک لازمدر. بو یولده معاونت اوپله بر مسئله اجتماعیه‌درکه پک جوق منافع سائرهمه تماس ایدن تدابیرک اتخاذیله آنجق قابل حلدر. بونک ایچون اساسات آتیله نظر دقته آلتیلیدر:

« مملکت‌مزده نفوس، حیاتده قالان چو جوق آزدرد؛ چو جوغک تمثیل ایلدیکی سرمایه ککل اهمیتله مدافعه اولتیلیدر. »
« هر حامل قادین، هر سوت‌سنه جمعیتک، جامعیتک حمایه‌سی آلتنبده بولتیلیدر. »

« پاره اولان بر مملکتده چو جوق یوق ایسه عسکری، صناعی،

(27)

zirâî müdâfaada, faâliyetle bulunmak için top ve tüfenk, zırhlı, makine satın aldığımız gibi çocuk da satın alalım.”

“Amelenin, köylünün çocuğu millete vedîadır.”

Bu esâslar kabûl olduğu hâlde tedâbir-i atiyе nazar-ı dikkate alınmalıdır:

1) Hâmil her kadın, çalışdığı yeri, fabrika ve destgâhı doğurmadan lâ-akall iki ay evvel bırakacak lâkin bu müddet zarfında kâfî bir günledik almak hakkını hâ'iz olacaktır.

2) Fakîr hâmil kadınların bahuşûs son aylarda te'mîn-i istirâhati için “gebeler yurdu”, ve fenni bir sûrette tevellüdleri için “doğum evleri” gibi te'sîsatta ve “sıhhiye hasta bakıcıları” vâsıtasıyla teşkîlat ve teftîşatta bulunulacaktır.

3) Çocuğuna meme veren kadın doğurduktan ancak 4 ay sonra işine, fabrikaya dönebilir. Lâkin bu zamân zarfında da kâfî derecede gündelik alacaktır.

4) Efrâdı kesîr olan âileler için sıhî ve ucuz mesken tedârîki hallolunmaya layık mühim bir mes'ele-i ictimâîyedir. Avrupa'da amele meskenlerine fevka'l-âde ehemmiyet verilmektedir. Çünkü büyük şehirlerde, fabrikaların kesîr olduğu yerlerde izdihâm cihetiyle ve hıfzıssıhha kavâidinin fıkdanı hasebiyle amele ve âilesi kâbil-i tevakkî emrâza karşı ziyâde kurbân vermektedir. Bu mes'elenin hâllinde iki sûret tasavvur olunur: biri doğrudan doğruya sıhî amele meskenleri inşa etmek, diğeri de mevcûd evleri satın alarak ıslâh veyâ tebdîl ve sıhî bir hâle ifrâğ

زراعی مدافعه‌ده ، فعالیتده بولمق ایچون طوب و توفنك ، زرهلی ،
ماكنه ساتون آلدیغمز کی جوجوقده ساتون آله لم .
« عمله نك ، کویلونك جوجوغی ملته و دیعه در . »

بواساسلر قبول اولندیغی حالده تدابیر آتییه نظردقته آلملیدر :
۱ — حامل هر قالدین ، چالیدیشینی یری ، فابریقه و دستکاهی
طوغورمه دن لاقیل ایکی آی اول برافه جق لیکن بو مدت ظرفنده
کافی بر کونده لك آلمق حققی حائز اوله جقدر .

۲ — فتمیر حامل قالدینلرک باخصوص صوك آیلرده تأمین استراحتی
ایچون « کبهرلر یوردی » ، و فنی بر صورتده تولیدلری ایچون « طوغوم
أولری » کی تأسیساتده و « صحیه خسته بافیجیلری » واسطه سیله
تشکیلات و تفتیشاتده بولنیله جقدر .

۳ — جوجوغنه « و یرن قالدین ، طوغوردقن آنجیق دورت
آی صوکره ایشنه ، فابریقه یه دونه بیلر ؛ لیکن بو زمان ظرفنده ده
کافی درجه ده کونده لك آله جقدر .

۴ — افرادی کثیر اولان عائله لر ایچون صحی و ارجوز مسکن
تدارکی حل اولنمغه لایق مهم بر مسئله اجتماعیه در . آوروپاده عمله
مسکنلرینه فوق العاده اهمیت ویرلمکده در ؛ چونکه بوبوك شهرلرده ،
فابریقه لرک کثیر اولدیغی یرلرده ازدحام جهتیله و حفظ صحت قواعدینك
فقدانی حسبیله عمله و عائله سی قابل توقی امراضه قارشى زیاده قربان
ویرمکده در . بو مسئله نك حلنده ایکی صورت تصور اولئیور : بری
طوغریدن طوغری به صحی عمله مسکنلری انشا ایتك ، دیگرده
موجود أولری ساتون آله رق اصلاح ویا تبدیل و صحی برحاله افراغ

(28)

eylemekdir. Fransa'da bu bâbda teşkîl eden cemiyetlere teshîlât-ı lâzıma te'mîni için kânûnlar neşredilmiştir.

5) Üç çocuktan fazla olan âileler her türlü muâvenete mazhar olmalıdır. Çok çocuğu olan bir pedere sermâye itâ ve vergiler tenzîl, me'mûr ise mesleken bir terakkî te'mîn vesâ'ir sûretle muâvenet edilmelidir.

Hala herkesten me'mûr olmak hevesi gitmemiştir. Me'mûriyette terakkî oradan oraya yer değışdirmekle, tebdîl-i mekânla mümkündür. Bir bekâr yâhûd çocuksuz bir me'mûr çok çocuklu bir âileden daha kolaylıkla yerini değışdirebilir. Bu hâlde birinci sınıfta olanlar herhangi bir me'mûriyeti talep ve kabûl eyledikleri hâlde diğ er sınıfta bulunanlar redde mecbûr kaldıklarından bir türlü terakkî edemezler. Me'mûrun terakkî edebilmesi için yükte haf f olması yan i hiç yâhûd çok çocuğu olmaması lâzımdır. Herhâlde nüfûsun tekessür ve tezâyüdünü te'mîn maksadıyla me'm r ne â'id bu vaziyetin de nazar-ı dikkate alınması ic b eder.

Çok nüf slu âilelere yardım etmek üzere çocuksuz âilelere ve bek rlara bir vergi tar ı tekl f olunmuştur. Altı çocuğu olan bir peder çocuksuz bir âile reisinden daha büyük bir eve, daha ziyâde paraya muht ctir. Böyle bir âileden hâne ve temettü vergisi elbette tenzîl olunmalıdır.

Her ferd n vatana karşı ilk vazîfesi hüsn-i hizmet ve te'mîn-i z rriyettir. Çocuk yetiştirmek memlekete en büyük vergi vermek demektir.

اینگذر . فرانسه ده بوباده تشکل ایدن جمعیتلره تسهیلات لازمه تأمین
ایچون قانونلر نشر ایدلمشدر .

۵ — اوج چوقوقدن فضله اولان عائله لر هر دورلومعاونته مظهر
اولمیدر . چوق چوقوغی اولان بر پدره سرمایه اعطا و ویرکولر
تنزیل ، مأمور ایسه مسلکاً بر ترقی تأمین وسائر صورتله معاونت
ایدیلیدر .

حالا هر کس دن مأمور اولمق هوسی کیمه مشدر . مأموریتده ترقی
اورادن اورایه بر ده کیشدیر مکله ، تبدیل مکانله ممکندر . بر بکار یاخود
چوقوقسز بر مأمور چوق چوقوقلی بر عائله دن داها قولایلقله یرخی
ده کیشدیر بیلیر . بو حالد برنجی صنفده اولانلر هر هانسی بر مأموریتی
طلب و قبول ایلدکلی حالد دیگر صنفده بولنانلر رده مجبور قالدقنرندن
بر دورلو ترقی ایده مزلر . مأمورک ترقی ایده بیلیمسی ایچون یوکده
خفیف اولمسی یعنی هیچ یاخود چوق چوقوغی اولماسی لازمدر .
هر حالده نفوسک تکثر و تزايدینی تأمین مقصدیه مأمورینه عائد بو
وضعیتکده نظر دفته آلمسی ایجاب ایدر .

چوق نفوسلی عائله لر یاردیم ایتک اوزره چوقوقسز عائله لر
وبکارلره بر ویرکو طرحی تکلیف اولنمشدر . آلتی چوقوغی اولان
بر پدر چوقوقسز بر عائله رئیسندن داها بویوک بر آوه ، داها زیاده
پارویه محتاجدر ؛ بویله بر عائله دن خانه وتمتع ویرکوسی البته تنزیل
اولنمیدر .

هر فردک وطنه قارشی ایلک وظیفه سی حسن خدمت و تأمین ذریتدر .
چوقوق یتیشدیر مک مملکته اک بویوک ویرکو ویرمک دیمکدر .

(29)

Amele ve köylü aleminde hâmilin bir felâket addolunmaması esbâb-ı tahiyeye edilmelidir. Gebe kadının ve emzikli vâlidenin himâyesi İngiltere’de -bi’l-hassa Almanya’da olduğu gibi- kazâ ve ârizalara, hastalıklara, ihtiyârlığa karşı “mecbûri sigorta” usûlünün vazı ile te’mîn edilmiştir. Bu gibi kadınların himâyesi için bazı kavânîn neşri ve “vâlideler arasında muâvenet ve tesânüd” cemiyyetlerinin teşkîli çok fâ’idelidir. Sermâyeleri, amele kadın ve kızların yevmiyelerinden ayırdıkları meblağdan, cemiyyet-i hayriyye azâsının verdiği âidât ve iânâtan, hükûmet ve belediyelerce itâ olunan tahsîsâtan müteşekkil “vâlideler arasında tesânüd” cemiyyetleri hâmil ve vilâdet ve ırzâ zamânında pek mühim muâvenetlerde bulunmaktadır.

Te’mîn-i tevlidât maksadıyla (Malthus) nazariyesi aleyhinde ve teksîr-i nüfûs lehinde neşriyâtta bulunmak ve iskât-ı cenîn filinin def ü izâlesine çalışmak lâzımdır. (Strauss) bu bâbda ber-vech-i âtî tedâbiri tavsiye ediyor:

1) Kânûn-ı cezânın tadili ile iskât-ı cenîn fiilini cinâyet derecesine çıkarmak (cinâyet mücâzât-ı terhîbiyyeyi, cünha mücâzât-ı te’dîbiyyeyi müstelzemdır).

2) Ebelerin kadın hastalıklarını tedâvîden memnû olduklarına dâ’ir 1892 târîhli kânûnu mevki-i tatbîke koymak, mücrimler hakkında takibât-ı şedîdede bulunmak.

3) Doğum evlerini pek yakından nezâret altına almak.

4) Gizli doğum (hattâ daha doğrusu düşürme) evleri lehinde gazeteler ile vesâ’ir sûretle neşriyâta mâni olmak.

عمله و کویلی عالمنده حملک بر فلاکت عد اولنماسی اسبابی تهیه ایدلملیدر. کبه قادینک و آمریکلی والدنک حمایه سی انکلترده - بالخاصه آلمانیاده اولدینی کبی - قضا و عارضه لره ، خسته لقلره ، اختیارلغه قارشی « مجبوری سیغورطه » اصولنک وضعی ایله تأمین ایدلمشدر. یوکی قادینلرک حمایه سی ایچون بعض قوانین نشری و والدلر آرمسند معاونت و تساند « جمعیتلرینک تشکیلی چوق فائده لیدر . سرمایه لری ، عمله قادین و قیزلرک یومیه لرندن آیردقلری مبلغدن ، جمعیت خیریه اعضاسنک و یردیکی عائدات و اعاناتدن ، حکومت و بلدیله لرجه اعطا اولنان تخصیصاتدن متشکل « والدلر آرمسند تساند » جمعیتلری حمل و ولادت و ارضاع زماننده پک مهم معاونتدرده بولنمقددر .

تأمین تولدات مقصدیه ، [مالتوس] نظریه سی علیهنده و تکثیر نفوس لهنده نشریاتده بولنمق و اسقاط جنین فعلنک دفع و ازاله سنه چالیشمق لازمدر . [استراثوس] بو مابده بروجه آتی تدابیری توصیه ایدیور :
(۱) قانون جزانک تعدیلی ایله اسقاط جنین فعلنی جنایت درجه سنه چیقارمق (جنایت مجازات ترهیدیه بی ، جنحه مجازات تأدیبیه بی مستلزمدر) ؛

(۲) ابلرک قادین خسته لقلرینی تداویدن ممنوع اولدقلرینه دائر ۱۸۹۲ تاریخلی قانونی موقع تطبیقه قویمق ، مجرملر حقنده تعقیبات شدیدده بولنمق ؛

(۳) طوغوم اولرینی پک یقیندن نظارت آلتنه آلمق ؛

(۴) کیزلی طوغوم (حتی داها طوغریسی دوش-ورمه) اولری لهنده غزتلر ایله وسائر صورتله نشریاته مانع اولمق ؛

(30)

- 5) Ebelerin seviye-i ahlâkiyyesini yükseltmek.
- 6) Taharrî-i übüvvet hakkındaki 1916 târîhli kânûnu tatbîk ettirmek (*).

(*) “Taharrî-i übüvvet” gayr-i meşrû bir çocuğun bir kimse aleyhine ikâme-i davâ edilerek o kimsenin sulbünden geldiği beyân olunmasıdır.

Fransa Kânûn-ı Medenîsine göre taharrî-i übüvvet esâs itibâriyle memnûdur. Yalnız fi 16 teşrîn-i sâni 1912 târîhli Kânûn ahkâmına göre 1806 târîhli Kânûn-ı Medenide muayyen ahvâl-i istisnâ'iyeye ilâveten ber-vech-i âtî diğerk 5 hâlde taharrî-i übüvvete mesâğ verilmiştir:

1) İzâle-i bîkr

2) Eğer çocuğun vâlidesi, hîle ve desâ'is ile, nişân icrâsı veyâ vad-ı nikâh ile veyâhûd nüfusun sû-i istimâli sûretiyle iğfâl edilmiş ise. Fakat bu bâbda bir mukaddime-i beyyinenin (yanî nîm delîl) vücûdu lâzımdır. Mukaddime-i beyyineden maksad, erkeğin hatt-ı destiyle muharrer bir vesîkadır. Bu sûrette tetmîm-i delâ'il için şahit dinlenilebilir. Herhâlde iğfâl zamânının hâmil kaldığı tesâdüf etmesi şart değildir.

3) Babalığın peder tarafından tahrîren ikrar edilmesi. Bu ikrar-ı tahrîri pederden sâdır olan mektûb vesâ'ir evrâkda münderic olmalıdır. Mektûb vesâ'ir varakanın bi'z-zât vâlideye hitâben yazılmış olması lâzım gelmez.

4) Eğer erkekle kadın, hâmilin mümkün olabildiği müddet-i kânûniye zarfında zevc ve zevce gibi yaşamışlar ise. Birlikte ikâmet kâfi olmayıp gayr-i meşrû münâsebât-ı dâ'ime hâlinde emrâr-ı vakit etmiş bulunmak lâzımdır.

5) Eğer bir kimse bir çocuğu infâk eder ve bu bâbda bir peder gibi hareket eylerse übüvveti zimnen itiraf etmiş addolunur.

Bu 5 türlü hâllerden birinin vücûdunda mahkeme übüvvete karâr vermeye mecbûr değildir. Eğer karâ'in-i mevcûde übüvvete sûret-i katiyyete delâlet eder ise karâr verebilir.

۳۰

(۵) أبهرك سوبه اخلاقه سنی یو کس لئتمك
 (۶) تحری ابوت حقه سده کی ۱۹۱۲ تاریخلی قانونی تطبیق
 ایندیرمك [*].

[*] ۱. — «تحری ابوت» غیر مشروع برچو جوغك برکیمسه علیه
 اقامه دعوی ایندیرمك او کیمسه نك صلیندن کلدیکی بیان اولمیسدر .
 فرانسه قانون مدینه کوره تحری ابوت اساس اعتبارله ممنوعدر ؛
 یالکیز ۱۶ تشرین ثانی ۱۹۱۲ تاریخلی قانون احکامنه کوره ۱۸۰۶ تاریخلی
 قانون مدینه معین احوال استثنایه علاوه بوجه آتی دیگر بش حالده
 تحری ابوته مساع ویرلشدر :
 ۱ — ازاله بکر .

۲ — اکر چو جوغك والده سی ، حیل و دسائس ایله ، نشان اجرایی
 ویا وعد نکاح ایله ویا خود نفوذك سوء استمهالی صورتیه اغفال ایندیش
 ایسه . فقط بوبابده بر مقدمه بینه نك (یعنی نیم دلیل) وجودی لازمدر .
 مقدمه بینه دن مقصد ، ارككك خط دستیه محرر بروشیقه در . بو صورتده
 تعیم دلائل ایچون شاهد دیکله نیله بیلیر . هر حالده اغفال زمانك حامل قالدینی
 تصادف ایتمی شرط دکلددر .

۳ — بابانك پدر طرفندن تحریراً اقرار ایلمسی . بو اقرار تحریری
 پدردن صادر اولان مکتوب وسائر اوراقده مندرج اولمیسدر . مکتوب وسائر
 ورقه نك بالذات والدهیه خطاباً یازلمش اولسی لازم کلز .

۴ — اکر اركككله قادین ، حملك ممکن اوله بیلدیکی مدت قانونیه طرفنده
 زوج وزوجه کی یاشامش ایسه . برلکده اقامت کافی اولیوب غیر مشروع
 مناسبات دائمه حالنده اصرار وقت ایتمش بولنقی لازمدر .

۵ — اکر برکیمسه بر چو جوغی انفاق ایدر و بوبابده بر پدركی حرکت
 ایلمسه ابوتی ضمناً اعتراف ایتمش عد اولنور .

بو بش دورلو حالردن برینك وجودنده محکمه ابوته قرار و برمکه مجبور
 دکلددر ؛ اکر قرائن موجوده ، ابوته صورت قطعی ده دلالت ایدوایسه قرار
 و بره بیلیر .

(31)

İhtiyârî “tahdîd-i tevlîdât” hayâtın, maîşetin gittikçe güçleşmesinden ileri gelmektedir ki buna çâre ictimâî ve idârîdir, ve en mühimi çok çocuklu âilelere muâvenettir. “Tahdîd-i zürriyet mes’elesini memleketimiz için “Malthus” taraftarları nezdinde bile mevki-i müzâkereye konulamaz. Refâh ve saâdet için toprak, iş, sermâye lâzımdır. Toprağımız geniştir, nüfûsumuz ziyâdeleştikçe işleyen eller çoğalacak ve gittikçe sermâyemiz olacak ve bollanacaktır. Memleketimizde doğan çocukların adedi kâfi değil ise hiç olmazsa mevcûd nüfûs arasında vefeyât azalmalıdır.

*

* *

Vefeyât- -Vefeyâtın aded ve nisbeti muhtelifdir- Tedâbir-i sıhhiye ittihâzı ile vefeyât tenâkus eder- “Tahfiz” mes’elesini- Sıtma mücâdelesini -Veremden, hummâ’-i şibh-i tifodan, difteriden, dâ’-i küölden, dâ’-i Frenc’ten vesâ’ir hastalıklardan tevakkî mümkünür- Tedâbir-i sıhhiye-i umûmiye ve husûsiye.

Mümkün olduğu sûrette vefeyâtın tenzîline tevessül mühim ve mecbûri bir vazîfe-i vataniyedir. “Zaf-ı tevlîdâtı mümkün mertebe noksân vefeyât ile tazmîn etmelidir” ki bu da kâbildir. Çünkü vefeyât birçok şerâ’it ve ahvâl ü esbâba göre tahavvül eder.

Başlıca devletler, memleketler, şehirler, hattâ mahalleler arasında vefeyât aynı nisbette olmayıp bazı yerlerde çok, bazı mahallerde ise azdır.

۳۱

اختیاری «تحدید تولیدات» حیاتک، معیشتک کیتدکجه کوجلشمسندن
ایلری کلکیده درکه بوکا چاره اجتماعی واداری در، واک مهمی چوق
چوجوقلی عائله لره معاونتدر. «تحدید ذریت» مسئلهسی مملکتتمز
ایچون «مالتوس» طرفدارلری نزدنده بیله موقع مذاکره قونیه ماز.
رفاه و سعادت ایچون طوبراق، ایش، سرمایه لازمدر؛ طوبراغمز
کنیشدر. نفوسمز زیاده لشدکجه ایشملین آلر چوغاله جق و کیتدکجه
سرمایه من اوله جق و بولالانه جقدر. مملکتتمزده طوغان چوجوقلرک
عددی کافی دهل ایسه هیچ اولمازسه موجود نفوس آره سنده و فیات
آزالمیدر.

*
* *

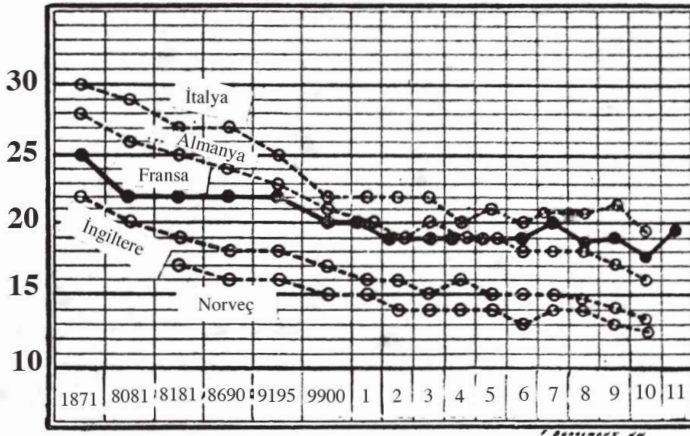
وفیات. — وفیاتک عدد ونسبتی مختلفدر. — تدابیر صحیه اتخاذی ایله وفیات تناقص
ایدر. — «تحفظ» مسئلهسی. — ایصیتیه مجادلهسی. — ورمدن، هماغه شیه تیغودن،
دیفته ریدن، داه کئولدن، داء افرنجدن وسائر خسته لقلردن توقی ممکندر. — تدابیر صحیه
عمومیه وخصوصیه.

ممکن اولدینی صورتده وفیاتک تنزلنه توسل مهم و مجبوری بر
وظیفه وطنیه در. «ضعف تولداتی ممکن مرتبه نقصان وفیات ایله
تضمین ایتلیدر» که بوده قابلدرد؛ چونکه وفیات بر چوق شرائط
واحوال و اسبابه کوره تحویل ایدر.

باشلیجه دولتلر، مملکتلر، شهرلر، حتی محله لر آره سنده وفیات
عینی نسبتده اولموب بعضی لرده چوق، بعضی محملرده ایسه آزدر.

(32)

Vefeyât Fransa'da binde 19 olduğu hâlde Almanya'da 16, İngiltere'de 15, İsveç'te 14, Norveçte 13'tür. Fransız mü'ellifleri vefeyâtın kendi memleketlerinde Norveç derecesine tenzîl ettiği gün senevî 273.000 nüfûs kazanılacağını yazıyorlar. Vefeyât vilâyetlere, şehirlere, hattâ aynı şehrin muhtelif mahallerine göre değişiyor. Vefeyâtın bir şehirde mahallere, hattâ evlere göre tahavvülü, bi'l-hassa verem hastalığı

Başlıca Avrupa memleketlerinde vefeyât

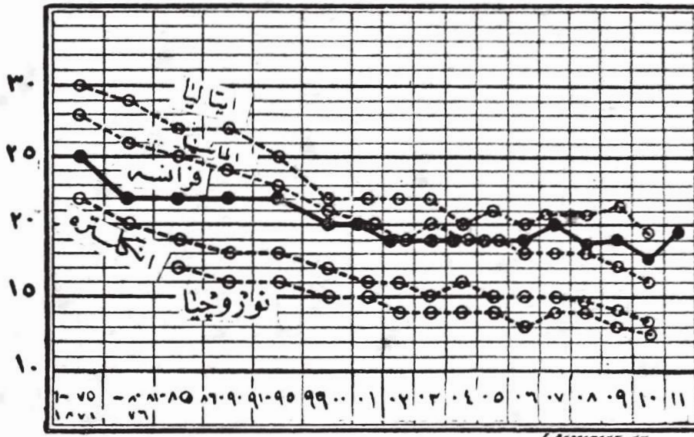
istatistikleri ile büsbütün meydâna çıkıyor. Vefeyât bazı yerlerde binde 3 olduğu hâlde bazı mahallerde 20'yi tecâvüz ediyor.

Bu hâli nazar-ı dikkate alan belediyeler bol havâ ve ziyâyı te'mîn için evleri, mahalleri yıkıyorlar. Avrupa'da şehirlerin ahvâl-ı sıhhiyesiyle iştigâl eden belediyelerde her evin "sıhhî sicili" vardır.

Tedâbir-i sıhhiye ittihaz ve tatbîk olduğu gibi vefeyât tenzîl eylemektedir.

۳۲

وفیات فرانسه ده ۱۰۰۰ ده ۱۹ اولدینی حالدده آلمانیا ده ۱۶ ،
انگلتره ده ۱۵ ، اسوه ده ۱۴ ، نوروو ده ۱۳ در . فرانسه مؤلفلری
وفیات کندی مملکتلر ده نوروو ج درجه سه نه تنزل ایتدی کون
سنوی ۲۷۳،۰۰۰ نفوس قارائیله جغفی یازیورلر . وفیات ولایتلر ،
شهرلر ، حتی عینی شهرک مختلف محله لرینه کوره ده کیشیور . وفیات بر
شهرده محله لر ، حتی اولر کوره تحولی ، بالخاصه ورم خسته لنی

بشلیجه آوروپا مملکتلر ده وفیات

ایستاتیسیتلری ایله بوسه بتون میدان جبقیور ؛ وفیات بعض برلر ده
۱۰۰۰ ده ۳ اولدینی حالدده بعض محللار ده ۲۰ یی تجاوز ایدیور .

بو حالی نظر دفته آلان بلدیله بول هوا و ضیایی تأمین ایچون
اولری ، محله لری ییقورلر . آوروپا ده شهرلرک احوال صحیه سیله اشتغال
ایدن بلدیله لرده هر اؤک « صحی سجلی » واردر .

تدابیر صحیه انخاذ و تطبیق اولندی کبی وفیات تنزل ایلکده در .

(33)

Medeniyetin îcâbât-ı esâsiyyesinden olan terakkiyât-ı sıhhiyenin ileri gittiği mahallerde vefeyât, tatbikat ve icrâat-ı sıhhiyeyi takîben muntazam bir sûrette azalıyor. “Her terakkî-i sıhhî, der-akab maraz ve mevtin tenâkusunu gösteriyor.”

Hastalıkların çoğundan “tahfız” mümkündür. Bu gibi emrâz âdetâ kazâ ve ârizalardan ibârettir. Bu bâbda bir fikir edinmek üzere kâbil-i ictinâb hastalıklardan vukûa gelen vefeyâtın bir bilançosunu yapmak muvâfık ise de şâyân-i vüsuk ihsâ’iyâta binâ’ eylemek hemen hemen mümkün değildir. Vefeyâta dâ’ir şehirlerde verilen raporlar bile noksândır, nerede kaldı ki köylerde! Mamâfih velev nâ-tamâm ve hatâ’-âlûd olsun, ihsâ’iyâtın meydâna koyduğu erkâm bazı vefeyâttan tevakkî kâbil olduğunu ve şerâ’it ve tedâbir-i sıhhiyenin tamîm ve ittihâzıyla bu gibi hastalıkların -ki ziyâde vefeyâta sebebiyet vermektedir- tenâkus eylediğini göstermektedir.

Nüfûs siyâsetinde küçük ve meme emen çocuklarda görülen vefeyât en mühim bir mes’ele-i ictimâîye olduğundan ondan ayrıca tafsilen bahsi münâsib görüyorum. Yalnız burada, vefeyât bahsinde bir yaşına basıncaya kadar çocukların bazı emrâz-ı mevrûseye mübtelâ olanlarıyla gâyet zaîf doğanları müstesnâ olmak üzere hiç “ölmemesi” daha doğrusu “öldürülmemesi” lâzım geldiğini söylemek istiyorum. Çocuklarda vefeyâta sebebiyet veren emrâz mütâlâa edildiği zamân bunların hemen kâffesinden tevakkî kâbil olduğu görülür. Çoğu mide ve bağırsak iltihâblarından ölüyor. Çocuklarda vefeyât, esbâba karşı mücâdele tesiriyle gittikçe azalmaktadır. “Erkâmdan daha vâzih ve mukni bir delîl olamaz.” Herhâlde bize, mezârdan

مدینتک ایجابات اساسیه‌سندن اولان ترقیات صحیه‌نک ایلری کیتدیکی محللارده وفيات، تطبیقات واجراآت صحیه‌نی تعقیباً منتظم بر صورتده آزالیور. «هر ترقی صحی، در عقب مرض و موتک تناقصی کوسترییور.» خسته‌لقلرک چوغندن «تحفظ» ممکندر؛ بو کبی امراض عادتا قضا و عارضه‌لردن عبارتدر. بو بابده بر فکر ایدینک اوزره قابل اجتناب خسته‌لقلردن وقوعه کان وفياتک بر بلانچوسنی یا یقی موافق ایهده شایان وثوق احصائیه بنا ایلک همان همان ممکن دکلدر؛ وفياته دأثر شهرلرده ویریلن راپورلریله نقصاندر، نروده قالدی که کویلرده ا معافیله ولوناتمام و خطا آلود اولسون، احصائیاتک میدانه قویدینی ارقام بعض وفياتدن توفی قابل اولدینی و شرائط و تدابیر صحیه‌نک تعمیم و اتخاذیله بو کبی خسته‌لقلرک - که زیاده وفياته سببیت ویرمکدهدر - تناقص ایلدیکنی کوستریمکدهدر.

نفوس سیاستنده کوچوک و مهمه امن چوجوقلرده کوریلن وفيات اک مهم بر مسئله اجتماعیله اولدیغندن آندن آریجه تفصیلاً بحثی مناسب کورییورم. یالکیز بوراده، وفيات بحثنده بر یاشنه باصنجهیه قدر چوجوقلرک بعض امراض موروثیه مبتلا اولانلریله غایت ضعیف طوغانلری مستثنا اولق اوزره هیج «تولدمسی» داها طوغریسی «تولدرلمه‌مسی» لازم کلدیکنی سویلک ایستیورم. چوجوقلرده وفياته سببیت ویرن امراض مطالعه ایلدیکی زمان بونلرک همان کافه‌سندن توفی قابل اولدینی کوریلیر؛ چوغی مده و باغرساق التهابلرندن تولیور. چوجوقلرده وفيات، اسبابه قارشى مجادله تأثیریه کیتدکجه آزملمکدهدر. «ارقامدن دها واضح و مقنع بر دلیل اوله‌ماز.» هر حالده بزه، مزاردن

(34)

ziyâde beşik lâzımdır. Bunun için azîm ve şiddetle mücâdeleye girişelim. Esbâb-ı vefeyâtın birçoğundan tevakkî mümkündür:

Memleketimizde nüfûs mes'alesi nokta-i nazarından en ziyâde ehemmiyete alınması lâzım gelen hastalık “sıtma”dır. Bu hastalık yalnız tevlîdâtı tenkîs ile değil aynı zamânda vefeyâtı tezyîd, ırkı tahrîb, bünye-i milliyeyi ber-hâl tereddîye tahvîl ile pek azîm ve vahîm tesirde bulunur.

Sıtma mücâdelesinde bazı kavâid-i sıhhiyeye riâyet ve “kînin” istimâline müdâvemet ile “şahsî” ve bataklıkları kurutmak ve ağaç yetiştirmek gibi “ictimâî” ve “umûmî” tedâbire mürâcaât en mühim ve esâslı tedâbirdir.

Şahsî ve ictimâî tedâbir ile sıtmanın önü alınabilmesi evvelce bu hastalığın “beledî” ve “umûmî” bir sûrette hükümrân olduğu memleketlerde bugün sıtmadan eser bile kalmaması ile sâbittir.

“Verem” iltihâb-ı kasabât ve rie (kızamığı müteâkib), hıfzıssıhhatde mücâdele kesb-i şiddet ve ciddiyet eyledikçe azalmaktadır. Almanya ve İngiltere’de bu hastalıklardan vefeyât hemen yarı yarıya inmiştir.

“Hummâ’-i şibh-i tifo” gibi kâbil-i ictinâb hastalıklar, İskandinavya ve Almanya’da çok, hem pek çok azalmıştır. Suların tasfiyesi ve “tifo aşısı” bu hastalığın önünü almıştır. “Difteri -kuş palazı” serumu keşfedileliden beri çok seyrekdir.

“Kızamık” ittihâz olunan tedâbir sâyesinde iltihâb-ı kasabât ve rie

زیاده بیشک لازمدر . بونک ایچون عزم و شدتله مجادلهیه کیریشلم .
اسباب و فیاتک بر جوغندن توفی ممکندر :

مملکتیزده نفوس مسئلهسی نقطه نظرندن اؤز زیاده اهمیته آلمیسی
لازم کان خستهلق « ایصیتمه » در ، بو خستهلق یالکیز تولداتی
تنقیص ایله دکل عینی زمانده و فاتی تزید ، عرقی تخریب ، بنیه ملیهیی
بر حال تردییه تحویل ایله پک عظیم ووخیم تأئیرده بولنور .

ایصیتمه مجادلهسنده بهض قواعد صحیهیه رعایت و « کینن »
استعمالنه مداومت ایله « شخصی » و باطاققلری قورومتق و آخاج
یتیشدیرمک کبی « اجتماعی » و « عمومی » تدابیره مراجعت اؤک مهم
و اساسلی تدابیردر .

شخصی و اجتماعی تدابیر ایله ایصیتمه نؤک اوکی آله بیلیمسی اؤلجه
بو خستهلفک « بلدی » و « عمومی » بر صورتده حکمران اولدینی
مملکتلرده بوکون ایصیتمه دن اثر بیله قالماسی ایله ثابتدر .

« ورم » ، التهاب قصبات ورته (قیزامق متعاقب) ، حفظ صحته
مجادله کسب شدت وجدیت ایلدیکجه آزالمقدهدر ؛ آلمانیا وانسکلتزده
بو خستهلفکردن و فیات همان یاری یارییه اینمشدر .

« حماء شبه تیفو » کبی قابل اجتناب خستهلفقر ، اسقاندیناویا و
آلمانیاچه جوق ، هم پک جوق آزالمشدر . صولرک تصفیةسی و
« تیفو آشیسی » بو خستهلفک اوکی آلمشدر . « دیفتری -
قوش پالازی » ، سهرومی کشف ایدیلهلی دنبری جوق سیره کدر .

« قیزامق » ، اتخاذاولنان تدابیر سایهسنده التهاب قصبات ورته

(35)

ile ihtilât etmemektedir. Hasta çocukların husûsi hastahânelere nakli ile tecridi, ihtilâtâtın önüne geçmektedir.

“Çiçek” Almanya ve İskandinavya memleketlerinde hemen gâ'ib olmuştur.

“Dâ'-i kü'ül” Avrupa'ya nisbeten memleketimizde nâdir tesâdüf olunan bir hastalık idiyse de son zamânlarda maa't-te'essüf tevsî eylemeye başladı. Men-i müskirât kânûnunun tatbîki ile artık dâ'-i kü'ülün önüne geçileceğine şübhe yoktur. Herhâlde müskirâtın mazarratına dâ'ir “Hilal-i Ahdar” cemiyyetlerinin neşriyât ve telkînâtı fevka'l-âde lâzımdır. Tesirâtını efrâddan ırk ve nesle kadar uzatan dâ'-i kü'ülün her sûretle önüne geçmek menâfi-i vataniye iktizâsındandır.

“Dâ'-i Frenc”de birçok müzmin hastalıkların (emrâz-ı asabiyye, ümmüldem, iltihâb-ı keliye, vefeyât-ı etfâl vesâ'ire vesâ'ire) aslı ve menbaıdır. Dâ-i Frence karşı mücâdele bu gibi emrâz-ı vahîmenin önünü almaktadır.

Elhâsıl “hastalıkların birçoğundan korunmak mümkündür.” Bu gibi hastalıklar hiç şübhe yoktur ki memleketimizde garp memleketlerinden az değildir. Fennen “kâbil-i ictinâb” olan bu hastalıklardan “tevakkî” çârelerini te'mîn ile eylediğimiz gün her sene bu yolda gâ'ib ettiğimiz nüfûsu kazanmış oluruz. Kâbil-i tahfiz emrâz hıfzıssahatın bir kitâbe-i sinin mezârı olmalıdır. Vefeyâtta tenzîl, emrâzın tenâkusu netîcesidir. Mevtten ihtirâz emrâzdan tevakkîyi te'mîn eder ki bu sûret ırkı takviye ve fakr ü zarûreti tahfîf eyler.

Hıfzıssihha ile ciddî iştigâle, bazı emrâza karşı fennî bir sûrette

۳۵

ایله اختلاط اتمه مکده در ، خسته چو جوقلرک خصوصی خسته خانه لره
قلى ایله تجریدی ، اختلاطاتک اوکنه کچمکده در .

«جیچک» آلمانیا واسقاندیناویا مملکتلرنده همان غائب اولمشدر .
«داه کئول» آوروپایه نسبة مملکتتمزده نادر تصادف اولنان بر
خسته لق ایدیسه ده صوک زمانلرده مع الناسف توسع ایلکه باشلادی .
منع مسکرات قانوننک تطبیقی ایله آرتق داه کئولک اوکنه کچیله جکمه
شبهه یوقدر . هر حالده مسکراتک مضراتنه دأثر « هلال احضر »
جمیتلرینک نشریات وتلقیناتی فوق العاده لازمدر . تأثیراتی افراددن
عرق ونسله قدر اوزاتمان داه کئولک هر صورتله اوکنه کچمک منافع
وطنیه اقتضاسنددر .

«داه افرنج» ده بر جوق مزمن خسته لقلرک (امراض عصبیه ،
ام الدم ، التهاب کلیه ، وفیات اطفال وسائر وسائر) اصلی ومنبعی در .
داه افرنج قارشى مجادله بوکبی امراض وخیمه نك اوکنی آلمقده در .
الحاصل « خسته لقلرک بر جوغندن قورونمق ممکندر . » بوکبی
خسته لقلر هیچ شبهه یوقدر که مملکتتمزده ضرب مملکتلرنندن آز
دکدر . فنا « قابل اجتناب » اولان بو خسته لقلردن « توقی » چاره لرینی
تأمین ایلدیکمز کون هر سنه بو یولده غائب ایتدیکمز نفوسی قازانمش
اولورز . قابل تحفظ امراض حفظ صحتک بر کتابه سنک مزاری
اولمیدر . وفیاده تنزل ، امراضک تنافصی نتیجه سیدر . موتدن
احتراز امراضدن توقی بی تأمین ایدر ، که بو صورت عرقی تقویه وفقر
وضرورتی تخفیف ایلر .

حفظ صحت ایله جدی اشتغاله ، بعض امراضه قارشى فنی بر صورتده

(36)

mücâdeleye başlandığından beri memâlik-i mütemeddîne birçok emrâzdan tevakkî, vefeyâtta tenâkus te'mîn edilmiştir.

Vefeyâtı tenkîs için ittihâz olunan tedâbir iki nev olup, bir takımı: şehirlerde nezâfet ve tahâret ve bol havâ te'mîni, park ve bahçe ve meydânlık gibi serbest mahaller terki, sıhhî mesken inşâsı, sâf ve kâbil-i şûrb su îsâlesi, muvâfık ığdıye tedârîki, mevâd-ı mülevvese ve müstağmelenin tebîd ve tahrîbi, sıhhî mektepler te'sîsi, teftişat-ı sıhhiye icrâsı, sıtmaya, dâ'-i kü'ûl ve vereme, dâ'-i Efrenc ve vefeyât-ı etfâle karşı mucâdele cemiyetleri teşkîli ve tedâbir-i lâzıma ittihâzı gibi “tedâbir-i sıhhiye-i umûmiye”den, bir takımı da bazı emrâzın vukûunu ihbâr, hastaları tefrîd ve tecrîd ve mahallî eşyâyı tebhîr eylemek ve sârî hastalıklara mahsûs hastahâneler ve sanatoryumlar te'sîs ve telkîhât ve zerkiyât vâkiye vesâ'ireye mürâcaât etmek gibi “tedâbir-i husûsiye”den ibâretidir.

Tedâbir-i sıhhiye-i umûmiye tedâbir-i husûsiyeye dâ'imâ fâ'ikdir. Bir memleket şerâ'it-i sıhhiyece terakkî eylememiş ise tedâbir-i husûsiyeden o derece istifâde olunamaz. Meselâ bir mahalde içilen sular yolunda zabt ve himâye edilmediği, müstamel ve mülevves sular gelişigüzel öteye beriye aktığı, evler sıhhî bulunmadığı hâlde karahummâ', hattâ kolera istîlâsının önü nasıl alınır?

Biz, burada uzun uzadıya tedâbir-i sıhhiyeye girişmeyip, yalnız bazı esâsat-ı sıhhiyeyi hulâsatan zikr ile vefeyât bahsine nihâyet vereceğiz:

1) Birçok hastalıklardan tevakkî mümkündür.

مجادله به باشلاندیضدن بری ممالك متمدنهده بر چوق امراضدن توقی،
وفیائده تنافص تأمین ایدلمشدر .

وفیائی تنقیص ایچون انخاذا اولنان تداییر ایکی نوع اولوب ، بر
طاقی : شهرلرده نظافت و طهارت و بول هوا تأمین ، بارق و باغچه
و میدانلق کبی سربست محللر ترکی ، صحی مسکن انشاسی ، صاف
و قابل شرب صواسالهی ، موافق اغدیهدارکی ، موادملونه و مستعمله نك
تبعید و تخریبی ، صحی مکتبلر تأسیسی ، تفتیشات صحیه اجرایی ،
ایصیتمیه ، داء کثول و ورمه ، داء افرنج و وفیات اطفاله قارشی مجادله
جمعیتلری تشکیلی و تداییر لازمه انخاذا کبی « تداییر صحیه عمومیه » دن ،
برطاقی ده بعض امراضك وقوعی اخبار ، خسته لری تفرید و تجرید
و محلی و اشیایی تجیر ایلك و ساری خسته لقلره مخصوص خسته خانه لر
و ساناتوریلر تأسیس و تلقیحات و زرقیات واقیه و سائریه مراجعت
ایلك کبی « تداییر خصوصیه » دن عبارتدر .

تداییر صحیه عمومیه تداییر خصوصیه دایما فائقدر . بر مملکت
شرائط صحیه جه ترقی ایلمه مش ایسه تداییر خصوصیه دن اودرجه استفاده
اولنه ماز . مثلا بر محله ایچیلن صولر یولنده ضبط و حمایه ایدلمدیکی ،
مستعمل و ملوث صولر کلیشی کوزهل اوتیه بری به آقیدنی ، اولر صحی
یولندینی حالد قاراحا ، حتی قوله را استیلاسنك اوکی ناصل آلتور ؟

بز ، بوراده اوزون اوزادی به تداییر صحیه به کیریشمیوب ، یالکیز
بعض اساسات صحیه بی خلاصه ذکر ایله وفیات بحثنه نهایت ویره جکیز :

۱ — بر چوق خسته لقلردن توقی ممکندر ؛

(37)

2) Kâbil-i tevakkî hastalıklar yalnız vefeyâta sebebiyet vermeyip bir milletin sıhhat-i müstakbelesine ve hayâtıyyetine de tesir eyler.

3) Tevakkîsi mümkün bu emrâzdan birçoğunun esbâbı ve bu sûretle müdâfaa ve mücâdele ve vesâ'iti de malûmdur.

4) Bu mücâdelede umûmî hıfzıssıhhat, her hastalığı mahsûs tedâbir-i sıhhiyeden daha ziyâde mucib-i muhsinât ve te'mînâtıdır.

5) Umûmi ve husûsi tedâbirin mü'essir olması için hükkâmın, hıfzıssıhha ile mütevaggıl me'mûrînin, etibbânın, mütehassıs hasta bakıcıların, husûsiyle bu yolda terbiye görmesi lâzım gelen ahâlînin işdirâki lâzımdır.

“Hıfzıssıhhatda esâs, bilmek ve azm etmektir.”

*
* *

Nüfûs Siyâsetinde Muhâcerât-Hicretin Esbâb ve Envaı- Memleketimizde Muhâceret- Âtî Muhâcerette Müşkûlat ve Vefeyât- Muhâcîrînin İskânı- Muhâcîrin İskânında Dikkat Olunması Lâzım Gelen Husûsât.

Nüfûs siyâsetinde “muhâceret mes'elesi” mühim bir mevki işgâl eder. Nüfûsun bu yolda harekâtı, tebdîl-i mekânı birçok sûretle mütâlaa olunabilir: Ahâlî ya bir memleket, bir hükûmet dâhilinde bir mahalden diğer mahale gider, köylülerin şehirlerde toplanması, memleketimizde aşîret ve

۳۷

۲ — قابل توقی خسته لقلر یالکیز و فیاته سـبیت و یرمیوب برـ
ملک صحت مستقبله سنه و حیاتیته ده تأثیر ایلر؛

۳ — توقیسی ممکن بوا مراضدن بر جوغنگ اسبابی و بوضورتله
مدافعه و مجادله وسائطی ده معلومدر؛

۴ — بو مجادله ده عمومی حفظ صحت ، هر خسته لغه مخصوص
تدابیر صحیه دن داها زیاده موجب محسنات و تأمیناتدر؛

۵ — عمومی و خصوصی تدابیرک مؤثر اولسی ایچون حکامک ،
حفظ صحت ایله متوغل مأمورینک ، اطبانک ، متخصص خسته باقیجیلرک ،
خصوصیه بو یولده تربیه کورمسی لازم کلن اهاالینک اشتراکی
لازمدر .

« حفظ صحته اساس ، بیامک و عزیم ایتمک در . »

*
* *

نفوس سیاستنده مهاجرت — هجرتک ا- باب وانو بی . — مملکت زده مهاجرت . —
آنی مهاجرتده مشکلات ووفیات . — مهاجرینک اسکانی . — مهاجرین اسکاننده دقت اولمسی
لازم کان خصوصیات .

نفوس سیاستنده «مهاجرت مسئله سی» مهم بر موقع اشغال ایدر .
نفوسک بو یولده حرکاتی ، تبدیل مکانی بر جوقی صورتله مطالعه
اولنه بیلیر : اهالی یا بر مملکت ، بر حکومت داخلنده بر محلدن دیگر
محله کیدر ؛ کولورک شهر لرده طوپلانمسی ، مملکت مزده عشیرت و

(38)

göçebe hâlinde olanların oradan oraya dolaşması gibi veyâ, bir çocuk nüfûs muvakkat bir zamân için hârice, ecnebî bir memlekete hicret eder: bir hayli zamân hâricde çalışan ve bir müddet sonra memleketine dönen işçi ve amele gibi, veyâhûd bir daha vatana avdet etmemek şartıyla hicret eyler: Amerika'ya, Avustralya'ya hicret eden Avrupalılar gibi. İngiltere, Almanya, İtalya ve İsveç ve Norveçten bu yolda her sene muhâceret vukû bulmaktadır.

Hicret, şahsî ve ferdî olduğu gibi, heyetce, kitle halinde de vukû bulur. Zâten kürre-i arz muhâceret ile meskûn bir hâle gelmiştir. İnsân akınlarının, hicretlerin tedkîki ile ırkların teşibâtını mütâlaa mümkündür.

Mukaddemâ hicret, cemiyyet-i beşeriyenin derece-i temeddününe göre tahavvül etmekte idi. Heyet-i ictimâîye daha genç olduğu ve ıstıfâ' ileri gitmediği ve hükûmet daha tamâmen te'sîs etmemekle berâber ahâlî de toprağa ziyâde bağlanmadığı zamânlarda hicret kitle halinde vâki olmakda idi. Târîhte akvâmın bu yolda harekâtına dâ'ir birçok misâller vardır. Çok defa mücâvir akvâm ve kabâ'ilin hücumu, ihtilâfât-ı siyâsiye böyle kitle hâlinde muhâcerete sebebiyet vermekte idi.

İnsân vatanını ihtiyârî olarak terk etmez ve iki ve yeni bir hayât yaşamak için bilmediği bir memlekete gitmez. Bu karârı verdiren esbâb arasında tâlî ve kısmet taharrîsi sâ'ik ve teşebbüsü pek nâdirdir. Bazı memleketlerde nüfûsun sürâtle tezâyüdü ve artık toprağın o nüfûsu infâk ve iâşeye âdem-i imkânı, sefâletin vücûdu hicrete sebebiyet verir.

کوجیه حائده اولانلرک اورادن اورايه طولاشمسی کبی ؛ ویا ، بر چوق نفوس موقت بر زمان ایچون خارجه ، اجنبی بر مملکتیه هجرت ایدر ؛ بر خیلی زمان خارجه چالیشان و بر مدت سوکره مملکتیه دونن ایشی و عمله کبی ؛ ویاخود بر داها وطنه عودت ایتمه مک شرطیه هجرت ایلر ؛ آمریقایه ، آسترالیایه هجرت ایدن آوروپالیلر کبی . انکلتزه ، آلمانیا ، ایتالیا واسووج و نورووچدن بویولده هر سنه مهاجرت وقوع بولمقده در .

هجرت ، شخصی و فردی اولدینی کبی ، هیئتجه ، کتله حائدهده وقوع بولور ؛ ذاتاً کره ارض مهاجرت ایله مسکون بر حاله کلمشدر . انسان آقینلرینک ، هجرتلرک تدقیق ایله عرقلرک اشعباتی مطالعه ممکندر . مقدا مهاجرت ، جمعیت بشریه مک درجه تمدنه کوره تحویل ایتمکه ایدی ، هیئت اجتماعی ده کنج اولدینی و اصطفاء ایلری کیتمدیکی و حکومت داها تماماً تأسس ایتمه مکله برابر اهالی ده طوبراغه زیاده باغلانمینی زمانلرده هجرت کتله حائده واقع اولمقده ایدی . تاریخنده اقوامک بو یولده حرکاتنه دائر بر چوق مثاللر واردر ؛ چوق دفعه مجاور اقوام و قبائلک هجومی ، اختلافات سیاسییه بویله کتله حائده مهاجرتیه سببیت ویرمکه ایدی .

انسان وطنی اختیاری اوله رق ترک ایتمز و یکی بر حیات یا شامق ایچون بیلمدیکی بر مملکتیه کیتمز ؛ بوقراری ویردیرن اسباب آره سنده طالع و قسمت تحریسی سائق و تشبثی بک نادر در . بعضی مملکتلرده نفوسک سرعتله تزايدی و آرتق طوبراغلک اونفوسی انفاق واعاشیه عدم امکانی ، سفالتک وجودی هجرتیه سببیت ویرر .

(39)

Doğduğu, büyüdüğü yerde toprağın daralması cihetiyle arâzî sâhibi olmaktan ümmîdi kalmayan köylü hicret eder.

Bir memlekette muhâceret, dâhil ve hârice doğru vukû bulmaktadır. Avrupa'da çok defa iktisâdi esbâb tesiriyle ahâlî müstemlekâta, yâhûd diğer bazı memâlike, hârice doğru hicret eylemektedir. Bir memleket dâhiline doğru nüfûs çok defa tenâkus-i nüfûs cihetiyle vâki olmaktadır. Nüfûsu mütenâkıs bir memlekette hârice doğru cereyân büyük bir ziyândır. Hicret dolayısıyla boşalan bir memleket, mühim bir sermayeden mahrûm kalır. Herhâlde hicret, nüfûsun tenâkus yâhûd tezâyüdünü mûcib bir keyfiyettir.

Memleketimizde muhâceret, çok defa harb esnâsında istîlâyâ uğrayan yâhûd harpten sonra hüküm ve nüfûzumuzdan çıkan memleketlerden merkeze, asıl anavatana doğru vukû bulmaktadır. Bu gibi vakâide ahâlî ferden değil, kitle ve heyetçe her nev felâkete marûz kalmış olduğu hâlde hicret eylemektedir. Harb ve istîlâ haricinde muhâceret hemen gayr-i vâkidir. Büyük Osmanlı İmparatorluğunun hezîmete dūcâr olduğu muhârebelerde ve müteakiben çok defa bir anda hicretler vâki olmuştur. Ahâlînin bir cemm-i gafîr sûretinde ve perîşân bir hâlde ânî hicreti tedâbir-i mukteziyenin ittihâzına mâni olduğu cihetle nüfûsca zâiyâta sebebiyet vermiştir.

Hemân bir asırdan beri gâ'ib etmekte olduğumuz arâzîden veyâ ehl-i İslâm ile meskûn mahallerden bu yolda hicret edenlerle anavatanımızda bugün mevcûd nüfûsu nazar-ı tedkîke alacak olur isek derin bir ye'is

طوغدینی ، بویودیکی یرده طوبراغك طارالمسی جهتیله اراضی صاحبی اولمقدن امیدی قالمیان کویلی هجرت ایدر .

بر مملکتده مهاجرت ، داخل و خارجه طوغری وقوع بولمقدهدر . آوروپاده چوق دفعه اقتصادی اسباب تأثیریه اهالی مستملکاته ، یاخود دیگر بعضی مالیکه ، خارجه طوغری هجرت ایلمکدهدر . بر مملکت داخلنه طوغری نفوذ چوق دفعه تناقص نفوس جهتیله واقع اولمقدهدر . نفوسی متناقص بر مملکتده خارجه طوغری جریان بویوک بر زیاندر ؛ هجرت طولایسیله بوشالان بر مملکت ، مهم بر سرمایه دن محروم قالور . هر حالده هجرت ، نفوسک تناقص یاخود تزايدینی موجب بر کیفیتدر .

مملکتهمزده مهاجرت ، چوق دفعه حرب ائناسنده استیلایه اوغرایان یاخود حربدن سوکره حکم ونفوذمزدن چیقان مملکتلردن مرکز ، اصل آنا وطنه طوغری وقوع بولمقدهدر ؛ بوکبی وقایعده اهالی فرداً دکل ، کتله وهیئتجه مرنوع فلاکت معروض قالمش اولدینی حالده هجرت ایلمکدهدر . حرب واستیلاخارجنده مهاجرت همان غیر واقعدر . بویوک عثمانلی ایمپراطورلغنسک هزیمته دوچار اولدینی محاربه لرده ومتعاقباً چوق دفعه بر آنده هجرتلر واقع اولمشدر . اهالینک برجم غفیر صورتنده و پریشان بر حالده آنی هجرتی تدابیر مقتضیه نك اتخاذینه مانع اولدینی جهتله ، نفوسجه ضایعاته سببیت ویرمشدر . همان بر عصردن بری غائب ایتمکده اولدیغمز اراضیدن ویا اهل اسلام ایله مسکون محللردن بویولده هجرت ایدنلرله آنا وطنهمزده بویوکون موجود نفوسی نظر تدقیقه آله حق اولورایسه که ده رین بریأس

(40)

ve keder içinde kalırız. Aynı ırk ve dinden olan bu kardaşlarımızın hicretinde, Avrupalıların müstemlekâta azîmetlerinde kabûl ve tatbîk olunan usûle riâyet edilmiş olsaydı, bugün memleketimizde Türk nüfûsu bu hâlde kalmaz idi. Muhâcirler arasında telefât ziyâde olmamış olsaydı, memleketimiz arâzî cihetiyle zâiyâtтан o derece müte'essir olmadıktan başka, pek çabuk zamânda telâfî-i mâfat ile serîan iktisâb-ı kuvvet ve kudret eyler idi. Siyâseten, iktisâden istiklal, memleketimizin pek karîb bir zamânda kuvvet ve kudretini iâde ve alâ eyleyecektir.

Mâziyi zikretmekten maksad te'essürâtımızı tecdîd değil, belki Rumeli'de ve Adalar'da kalan kardaşlarımızın Lozan Konferansında takarrür eden mübâdele ahkâmına tevfkîen hicretlerinde aynı hatâyâ düşmemek ve her biri memleketimiz için hayât sermâyesi olacak olan bu muhâcirlerin telef ve helâkına sebebiyet vermeyip halasına maddî ve manevî bütün kuvvetlerimiz ve vâsıtalarımızla çalışmaktır.

Şimdiye kadar muhâcirîn iskânında yalnız "sanat" ve "iklîm"ın nazar-ı dikkate alınmasına çalışılmış ise de hicret fevka'l-âde ahvâlde, bi'l-hassa harb zamânında ve sâha-i harb olan yerlerde vâki olduğu cihetle bu şerâ'itin tatbîkine imkân görülememiştir. Vâkıa harb esnâsında istîlâyâ marûz kalan mahallerden ânî olarak azîm bir kitle-i beşerin düşman askeri önünden firâr ile daha kendisini, istiklâlini müdâfaa eden anavatana hîn-i ilticâsında şerâ'it-i münâsebe dâhilinde ve fenne

٤٠

و کدر ایچینده قلیرز ؛ عین عرق و دیندن اولان بو قارداشلرمنک
هجرتنده ، آوروپالیرک مستملکاته عزیزیتلرنده قبول و تطبیق اولنان
اصوله رعایت ایدلمش اولسه یدی ، بوکون مملکتیزده تورک نفوسی بو
حایده قالمایا دی ؛ مهاجرلر آره سنده تلفات زیاده اولاماش اولسه یدی ،
مملکتیز اراضی جهتیله ضایعاتدن اودرجه متأثر اولمقدن باشقه ،
بک چابوق زمانده تلافی مافات ایله سریعاً اکتساب قوت و قدرت ایلر
ایدی . سیاسة ، اقتصاداً استقلال ، مملکتیز بک قریب بر زمانده
قوت و قدرتی اعاده و اعلا ایلیه جکدر .

ماضی بی ذکر ایتمکدن مقصد تأثراتمزی تجدد دکل ، بلیکه روم
ایلیده و آطه لرده قالان قرداشلرمنک لوزان قونفرانسنده تقرر ایدن
مبادله احکامنه توفیقاً هجرتلرنده عینی خطایه دوشمه مک و هربری
مملکتیز ایچون حیات سرمایه سی اوله جق اولان بو مهاجرلرک تلف
وهلا کنه سبیت و یرمیوب خلاصنه مادی و معنوی بوتون قوتلرمن
و واسطه لرمنله چالیشمقدور .

شیمدی به قدر مهاجرین اسکاننده یالکیز «صنعت» و «اقلیم» ک
نظردقته آلمسینه چالیشلمش ایسه ده هجرت فوق العاده احوالده ،
بالخاصه حرب زماننده و ساحه حرب اولان یرلرده واقع اولدینی
جهتله بو شرائطک تطبیقنه امکان کوريله مه مشدر . واقعا حرب
انساننده استیلايه معروض قالان محللردن آتی اوله رق عظیم برکتله
بشرك دشمن عسکری اوگنندن فرار ایله ده اکنندیسنی ، استقلالنی
مدافعه ایدن آنا وطنه حین التجاسنده شرائط مناسبه داخلنده وقفه

(41)

muvâfık bir sûrette iskân ve iâşesi hakîkaten güçdür. O esnâada memleket kuvâyı hayâtîyesini bir noktada, müdâfaa husûsunda tekâsûf etdirmiştir.

Harb devam ederken, muvakkaten bir mahalde iskân olunan muhâcirin, sulhtan sonra esâsât-ı ilmiyye dâhilinde tavgîn edilebilir idiye de çok defa muvakkat tedbîrler mü'ebbet hâline geçmekte ve harbi müteâkib birçok gavâ'il arasında ehemmiyet itibâriyle tâli addolunan muhâcirinin iskân ve tavgîni mes'alesi unutulmakta, daha doğrusu ihmâl edilmekte idi.

Muhâcirinin iskânı öyle zannolunduğu gibi ehemmiyetsiz bir mes'ele değildir ve yalnız sanat ve iklim kelimelerinin tahrîr ve beyânı ile mes'elenin hâlline imkân yoktur. Mübâdele ve iskân mes'alesinde şehirlerden köylere kadar umûmî bir teşkîlat lâzımdır. Gerek resmi gerek husûsî bil-cümle teşkîlat karye ve mahallelere tevsî ve teşmîl olunmalıdır.

"İklim bahsi" hıfsızihhatin en mühim en amîk bir faslıdır. "İskân-ı muhâcirin" demek, birtakım felâketzedeleri "tebdîl-i âb ü havâ"ya göndermek değildir. Vaka "ab" ve "havâ"nın tesiri gâyet mühim ise de iklimde nazar-ı dikkate alınacak cihet bütün sıhhî şerâ'it, âdetâ "tıbbî coğrafya"dır. Bir mahalde muvakkat ve bi'l-hassa dâ'imî sûrette muhâcirin muhâcirin iskânından evvel, erbâb-ı ihtisâs tarafından o mahalin sath-i bahirden irtifâi ve tevcîh ve vaziyeti, derece-i harâret ve rutûbeti, rüzgârları, yağmur ve suları, mevâsimi, toprağın terkîb ve televvüsü, dere ve ırmakları vesâ'ire tedkîk olunmak lâzımdır. Her mahalin husûsiyeti müsbet ve sıhhate tesiri muhakkaktır. Zâten sebkât eden vukûât-ı elîme

موافق بر صورتده اسكان واعاشه سی حقیقه کوجدر ؛ اوانسانده مملکت قوای حیاتیه سی بر نقطه ده ، مدافعه خصوصنده تکائف ایتدیر مشدر . حرب دوام ایدر کن ، موقه بر محله اسكان اولنان مهاجرین ، صلحدن سوکره اساسات علمیه داخلنده توطین ایدیله بیلیر ایدیه ده چوق دفعه موقت تدبیرلر مؤبد حالنه کچمکده و حربی متعاقب بر چوق غوائل آره سنده اهمیت اعتباریه تالی عد اولنان مهاجرینک اسكان و توطینی مسئله سی اونوتلقد ، دها طوغریسی اهل ایدلمکده ایدی . مهاجرینک اسكانی اویله ظن اواندینی کبی اهمیتیز بر مسئله دکلدر و یالکیز صنعت واقلم کله لرینک تحریر و بیانی ایله مسئله نک حلنه امکان یوقدر . مبادله واسكان مسئله سنده شهرلردن کویله قدر عمومی بر تشکیلات لازمدر . کرک رسمی کرک خصوصی بالجله تشکیلات قریه و محله لره توسیع و تشمیل اولنمیدر .

« اقلیم بحثی » حفظ صحتک اک مهم واک عمیق بر فصلیدر ؛ « اسكان مهاجرین » دیمک ، بر طاقم فلاکت زده لری « تبدیل آب و هوا » به کوندرمک دکلدر . واقعا « آب » و « هوا » نک تأثیری غایت مهم ایه ده اقلیمده نظر دفته آله حق جهت بوتون صحی شرائط ، عادتا « طبی جغرافیا » در . بر محله موقت و بالخاصه دائمی صورتده مهاجرین اسكانندن اول ، ارباب اختصاص طرفندن او محلك سطح بچردن ارتفاعی و توجه و وضعیتی ، درجه حرارت و رطوبتی ، روز کارلری ، یا غمور و سولری ، مواسمی ، طوپراغک ترکیب و تلوثی ، دره و ایرماقلری و سائر تدقیق اولنق لازمدر . هر محلك خصوصیتی مثبت و صحنه تأثیری محققدر ؛ ذاتاً سبقت ایدن وقوعات آلیه

(42)

bu bâbda bizim için ibret-âmiz emsile-i adîdedir: Macaristan'dan, Kırım'dan, Kafkasya'dan, Adalar'dan, Teselya'dan, Mora'dan, Bosna'dan, Sırbıya'dan, Bulgaristan'dan, Makedonya'dan, Rumeli'den hemen asırlardan beri hicret eden ahâlînin kısm-i azâmı ne oldu? Hep iskân-ı muhâcirinde fenne, ilme riâyetsizlik, vukûfsuzluk yüzünden çok helâk oldu. Daha Balkan Harbini müteâkib bir "Hind Köyü" meydana getirerek muhâcirîni iskân için münâsib bir mahal taleb eden Hind Hilal-i Ahmer Heyet-i Sıhhiyesine Adana'da bataklık civârında, tapu senetleriyle civâr köylere â'id olduğu anlaşılan arâzî irâe olunmuş idi. Hind heyeti Adana'ya kadar gidip mes'eleyi tedkîkten sonra bu hayırlı teşebbüsten vazgeçmiştir. Hep bu vukûât, mes'elenin dâ'imâ nazariyattan filiyâta geçmediğini ve mevzu-ı nizâmât ve talimâtın kâğıd üzerinde kalıp bihakkın tatbîk olunamadığını gösterir.

Muhâcirîn iskânında dâ'imâ, ilticâ eden ırkdaşlarımızın hayâtını kurtarmak ve memleketimizde nüfusu teksîr eylemek nokta-i nazarını istihdâf etmeliyiz.

Ber-hâl-i sükûnda, muhâceret başlamazdan evvel, muhâcirînin adedini tayîn ve iskân mıntikalarını ve "menzil" tertîbâtını baded-tedkîk tesbît eylemek lâzımdır. Azîmet ve muvâsalat iskelelerinde, mahallerinde sıhhî ve idârî idârî teşkîlat yapılarak muhâcirînin ahvâl-ı sıhhiyesi tedkîk, ve izdihâmın önü alınmakla berâber, emrâz-ı sâriyenin zuhûruna mâni olmak üzere bazı aşılar tatbîk olunmalıdır.

بویا بده بزم ایچون عبرت آمیز امله عیدده در : بحارستاندن، قریمدن، قافقاسیادن، آطه لر دن ، تسالیادن ، مورادن ، بوسنه دن ، صربیه دن ، بلغارستاندن ، ماکدونیادن ، روم ایلدن همان عصر لر دن بری هجرت ایدن اهالیئک قسم اعظمی نه اولدی ؟ هب اسکان مهاجرینده فقه ، علمه رعایتسزلك ، وقوفسزلق یوزندن چوغی هلاک اولدی . داهای بالقان حربی متعاقب بر « هند کوی » میدانه کتیره رک مهاجرینی اسکان ایچون مناسب بر محل طلب ایدن هند هلال احمر هیئت صحیه سنه آطه ده بطاقلق جوارنده ، طابو سندلریله جوار کویلولره عاید اولدینی آکلاشیلان اراضی اراؤه اولمش ایدی . هند هیئتی آطه نه قدر کیدوب مسئله یی تدقیقندن صوکره بوخیلی تشبندن واز کچمشددر . هب بو وقوعات ، مسئله نك دائما نظریاتدن فعلیاته کچه مدیکنی وموضوع نظامات وتعلیماتک کاغد اوزرنده قلوب بحق تطبیق اولنه مدیفنی کوسترر .

مهاجرین اسکانده دائما ، التجا ایدن هرقداشلر مزك حیاتی قورنارمق و مملکت مزده نفوسی تکثیر ایلك نقاط نظرینی استهداف ایتملی یز .

بر حال سکونده ، مهاجرت باشلامازدن اول ، مهاجرینک عددینی تعیین واسکان منطقه لرینی و « منزل » ترتیباتی بعدالتدقیق تنبیت ایلك لازمدر . عزیمت ومواصلت اسکله لرنده ، محللرنده صحی واداری تشکیلات یاییله رق مهاجرینک احوال صحیه سی تدقیق ، وازدحامک اوکی آلمغله برابر ، امراض ساریه نك ظهورینه مانع اولمق اوزره بعض آشیلر تطبیق اولنمیدر .

(43)

Muhâcirin, ya muvakkaten bir mahalde çadır ve baraka, cami veyâ kışlalarda veyâhûd dâ'imî olmak üzere evlerde veyâ yeniden inşa olunacak ahşap veyâ kârgir hânelerde iskân edilir. Her ne sûretle olursa olsun izdihâmın önü alınmakla berâber îsâle edilecek suyun sâfiyetine ve arâzînin adem-i televvüsüne dikkat etmek lâzımdır.

Muhâcirler, evvelce sakin oldukları mahaller ve müntesib bulundukları sanatlar nazar-ı dikkate alınarak iskân edilmelidirler. Dağlık yerlerden olanlar mürtefi mahallere, sâhildekiler sevâhile, çiftçiler ve tütüncüler münhatt ve bereketli arâzîye ve tütün zararına müsâ'id yerlere, bağcılar bağlık olan mahallere, sanatkârlar kasaba ve şehirlere sevk olunmalıdır. Muhâcirîn yüzünden sükne-i asliye tazyîk edilmemeli ve hiçbir mahale tahammülünden fazla muhâcir yerleştirilmemelidir. Resmi iskân-i muhâcirîn komisyonundan başka muhâcirînden ve Rumeli ve Adalar ahâlîsinden intihâb olunan zevâttan mürekkeb bir "mübâdele ve muhâcir heyet-i faâlesi" teşkîli ile şuûbâtının köylere ve mahallere kadar teşmîli pek muvâfıktır.

Zürrâ için en münâsibi ale'l-âde malzeme ile sıhhî ve ucuz ev inşâsı ve sıhhî köy te'sisidir. Bu sûret masraflı olsa da hükûmet-i milliyenin bu bâbda muâvenet-i umûmiyeye mürâcaât ile te'sisine muvâfık olacağı bir iki köy, köylüler için şâyân-ı taklîd bir misâl teşkîl eder.

Avrupa'daki ucuz ve sıhhî amele evleri gibi inşâ'âtta bulunmak ve bu gibi inşâ'âtı başarabilmek için cemiyyetler, şirketler teşkîline halkı teşvîk eylemek lâzımdır.

مهاجرین ، یاموقه بر محله جادر و باراقه ، جامع و یاقشله لرده ، و یاخود دائمی اولیق اوزره اولرده و یا یکیدن انشا اولنه جق اخشاب و یا کارگیر خانه لرده اسکان ایدیلیر ، هر نه صورتله اولورسه اولسون ازدحامك اوکی آلمغله برابر اساله ایديله جك صويك صافیتنه و اراضینك عدم تلویته دقت ایتك لازمدر .

مهاجرلر، اولجه ساکن اولدقلری محللرو منتسب بولندقلری صنعتلر نظردقته آلهرق اسکان ایدلملیدرلر ؛ طاغلق یرلردن اولانلر مرتفع محللره ، ساحلده کیلر سواحله ، چیتجیلر و توتونجیلر منحنط و برکتلی اراضیه و توتون زرعه مساعد یرلره ، باغجیلر باغلق اولان محللره ، صنعتکارلر قصبه و شهرلره سوق اولنمیدر. مهاجرین یوزدن سکنه اصلیه تضییق ایدلمه ملی و هیچ بر محله تحملندن فضله مهاجر یرلشدیرلملیدر . رسمی اسکان مهاجرین قومیسسیونندن باشقه مهاجریندن و روم ایلی و اطه لرا هالیسندن انتخاب اولنان ذواتدن مرکب بر « مبادله و مهاجر هیئت فعاله سی ، تشکیلی ایله شعباتنك کویله و محله لره قدر اشیمیلی پك موافقدر .

زراع ایچون ائک مناسی علی العاده مالزمه ایله صحی و اوجوز او انشاسی و صحی کوی تأسیسیدر . بوصورت مصرفلی اولسه ده حکومت ملیه نك بوباده معاونت عمومیه به مراجعت ایله تأسیسنه موفق اوله جنی بر ایکی کوی کویلولر ایچون شایان تقلید بر مثال تشکیل ایدر .

آوروباده کی اوجوز و صحی عمله اولری کبی انشا آتده بولنق و بو کبی انشا آتی باشاره بیلیمك ایچون جمعیتلر ، شرکتلر تشکیلنه خلقی تشویق ایلک لازمدر .

(44)

Hulâsa:

Nüfûs siyâseti memleketimiz için her zamân, bi'l-hassa tevâlî eden muhârebeleri müteâkib hayâtî bir mes'eledir. Arâzîmiz çok, fakat nüfûsumuz az, hem de çok azdır. Zâten başka memleketlere nazaran noksân olan “kesâfet-i nüfûs” şimdi çok azaldı.

Bu noksânı gidermek, zâyîâtımızı telâfî eylemek, yakın zamânda boş kalan arâzîmizi doldurmak, her husûsta memleketimize bu sebebdan sâhib olabilmek için her Türk aşağıdan yukarıya herkes, hep birlikte çalışmalıdır. Hâlî olan mahallin imlâsı kavânîn-i tabîyyedendir. Nüfûz-i hâriciye mukâbele ancak beden, ahlâken, irfânen, iktisâden terakkîye vâbestedir.

Nüfûs sâyesinde üç esâs nazar-ı mütâlaaya alınmalıdır:

1) Kesret-i tevlîde teşvîk için memleketimizde irşâdâta o derece ihtiyâc yoktur. Çünkü Türk ırkı velûddur. Yalnız çocukları ölümden kurtarmalı ve çok çocukları olanlara ictimâî muâvenetler te'mîn etmelidir. Bu bâbda kavânîn-i ictimâîyeye ihtiyâcımız azîmdir.

2) Türkün çok çocuğu olur, fakat hayâtta kalanları azdır. Memleketimizde “Yaşar” ismindeki adamların ne kadar kardaşları vefât eylemiştir! Noksân nüfûs kesret-i vefeyâtta ileri gelmektedir. Memleketimizde vefeyât maa't-te'essüf her yaşta ziyâdedir. Nüfûs siyâsetinde en mühim cihet, ferdî ve ictimâî şerâ'it-i sıhhiyeyi ıslâh ile vefeyâtı

خلاصه :

نفوس سیاسی مملکتی ایچون هر زمان ، بالخاصه توالی ایدنه محاربه لری متعاقب حیاتی بر مسئله در ؛ اراضیمز چوق ، فقط نفوسمز آز ، همده چوق آزدر . ذاتاً باشقه مملکتلره نظراً نقصان اولانده کثافت نفوس ، شیمدی چوق آزالدی .

بو نقصانی کیدرمک ، ضایعاتی تلافی ایلک ، یقین زمانده بوش قالان اراضیمزی طولدیرمق ، هر خصوصده مملکتیمزه بو سیدن صاحب اوله بیلمک ایچون هر تورک ، آشاغیدن یوقاری به هر کس ، هب برلکده جالیشمیدر . خالی اولان محک املاسی قوانین طبیعیهدندر ؛ نفوذ خارجی به مقابله آنجاق بدناً ، اخلاقاً ، عرفاناً ، اقتصاداً ترقی به وابسته در .

نفوس سیاستده اوج اساس نظر مطالعه به آتملیدر :

۱ — کثرت تولید تشویق ایچون مملکتیمزده ارشاداته اودرجه احتیاج یوقدر ؛ چونکه تورک عرقی ولوددر . یالکیز چوجوقلری نولومدن قورتارملی و چوق چوجوقلری^۱ اولانلره اجتماعی معاونتله تأمین ایتلمیدر . بوبابده قوانین اجتماعی به احتیاجز عظیمدر .

۲ — تورکک چوق چوجوغی اولور ، فقط حیاته قالدانلری آزدر . مملکتیمزده « بشار » اسمنده کی آدملرک نه قدر قرداشلری وفات ایلشدر ؛ نقصان نفوس کثرت و فیاتدن ایلری کلکده در ؛ مملکتیمزده وفیات مع التأسف هر یاشده زیاده در . نفوس سیاستده اک مهم جهت فردی و اجتماعی شرائط صحیحیه بی اصلاح ایله وفیاتی

(45)

azaltmaktır. Bir taraftan doğan çocukları yaşamaz, diğer cihetten yaşayan büyükler çok ölürse, nüfus ya aynı hâlde kalır, yâhûd gittikçe azalır.

Muzır şerâ'it-i sıhhiyenin tesiriyle yavaş yavaş nüfusu büsbütün helâk olan ne kadar köyler, ocakları sönen ne kadar âileler vardır!

Bu bâbda pek büyük himmet sarf etmek ve her şeyden evvel sıhhat ile meşgûl olmak lâzımdır.

3) Zayi olan nüfûsumuzu sürâtle tazmîn için muhâcirînin iskânı en vatânî bir mefkûredir. Bu mefkûrenin tahkîki, vâsi ve amelî bir malûmât ve tecârûbe, büyük bir faâliyete, iktisâdi bir kuvvet ve iktidâra mütevakkıftır.

۱۰

آزالتمق در . بر طرفدن طوغان چوجوقلر یاشاماز ، دیگر جهتدن
باشایان بویوکلر چوق تولورسه نفوس یا عینی حالده قالور ، یاخود
کیتدکجه آزالور .

مضر شرائط صحیه نك تاثیريله یاواش یاواش نفوسی بوستون هلاک
اولان نه قدر کویلر ، اوجاقلری سونن نه قدر عائله لر واردر !
بو باده پک بویوک همت صرف ایتک و هرشیدن اول صحت ايله
مشغول اولمق لازمدر .

۳ — ضایع اولان نفوسمزی مرعته تضمین ایچون مهاجرینک
اسکانی اُک و طی ابر مفعکوره در . بومفعکوره نك تحققی واسع و عملی
بر معلومات و تجاربه ، بویوک بر فعالیت ، اقتصادی برتوت و اقتداره
حتوقفدر .

(46)

(47)

-2-

Küçük Çocuklarda Vefeyât

Çocuk

Çocuk âilenin ümmîdi, ırk ve milletin medâr-ı istikbâlidir. -“Çocuk büyütmek” mühim bir mes’ele-i ictimâîyedir. -Hıfzıssıhhatı etfâlin ehemmiyeti. -Şahsî ve ictimâî hıfzıssıhhat.

Bugün çocuk her âilede mühim bir mevki işgâl eder. Hükûmât-ı hâzıra için hemen dâ'imâ günün mühim bir mes'elesidir. Fi'l-hakîka çocuk, her âilenin ümmîdi, ırk ve milletin medâr-ı istikbâlidir. Her memleket ve hükûmette vatanın kuvve-i hayâtiyesini tezyîd, terakkîye doğru inkılâbı tacil için çocuğa, tevellüdât ve terbiye-i etfâle, talim ve irfân evlâda ziyâde bir ehemmiyet verilmektedir.

Çocuklarda emrâzı azaltmak gâyesine matûf olan “hıfzıssıhhat-ı etfâl”, esbâb-ı mevdi tahdîde muncir, “vefeyât-i etfâlden tevakkî” zamânımızda pek büyük ehemmiyet almaktadır.

“Noksân tevlîdât”, “tenkîs-i vefeyât” ile mukâbele etmelidir. Bu bâbda etibbânın, ictimâîyyun ve muallimînin, erbâb-ı ilim ve irfânın işdirâk-i mesâ'isi lâzımdır.

- ۲ -

کوچوک چوجوقلرده وفيات

چوجوق

چوجوق عائله نك اميدى ، عرق و ملتك مدار استقباليدير . - « چوجوق بويوتك » مهم بر مسئله اجتماعيه در . - حفظ صحت اطفالك اهميت . - شخصى واجتماعى حفظ صحت .

بو كون چوجوق ، هر عائله ده مهم بر موقع اشغال ايدر ؛ حكومات حاضره ايچون همان دائما كونك مهم بر مسئله سيدر . فى الحقيقه چوجوق ، هر عائله نك اميدى ، عرق و ملتك مدار استقباليدير . هر مملكت و حكومتده وطنك قوه حياتيه سنى تزويد ، ترقى به طوغرى انقلابى تعجيل ايچون چوجوغه ، تولدات و تربيه اطفاله ، تعليم و عرفان اولاده زياده بر اهميت ويرلمكده در .

چوجوقلرده امراضى آزالتمق فايده سنه معطوف اولان « حفظ صحت اطفال » ، اسباب موتى تحديده منجر « وفيات اطفالدن توقى » ، زمانزده بك بويوك اهميت آلمقده در .

« نقصان تولدات » . « تنقيص وفيات » ايله مقابله ايتمايدر ؛ بو بابده اطبانك ، اجتماعيون و معلمينك ، ارباب علم و عرفانك اشتراك مساعيسى لازمدر .

(48)

Bir çocuğun ziyâi ile bir ocakta hâsıl olan hüzn ve elem, bir ana kalbinde açılan bir cerha-i amîke hakkında söz söylemek istemiyoruz. Yalnız burada, etfâl arasında her vefâtın, âile ve heyet-i umûmiye için telâfisi asla kâbil olmayan bir ziyâ olduğunu hâtırlatıyoruz. Bir çocuğun vefâtı ebeveynine, devlet ve memlekete îade edilemeyen ictimâî bir sermâyenin ziyâdır.

Çocuğun hayâtını kurtarmak, istikbâl-i memleketi bi- hakkın temsil edebilecek sûrette mukâvim ve kavî bir gençlik yetiştirmek, yalnız mâzîye intikâl eden bir ihtiyârın hayâtını uzatmağa çalışmaktan daha ziyâde mükâfâta şâyândır. İşte bu sebeble, çocuğu âilesine saklayan ve memleketi için sağlam ve dayanıklı ve bu sûretle fâ'ideli bir hemşehri, bir yoldaş, bir vatandaş yetiştiren “hıfzıssıhhat-i etfâl” fennî, “çocuk büyütmek – puerikültür” sanatını gittikçe fazla bir ehemmiyet almaktadır.

Bugün her tarafta çocuk mes'elesi ile iştigâl edilmekte, hemen bütün tıp medreselerinde hıfzıssıhhat-ı etfâl tadrîs olunmakta. Hükûmât-ı hâzıra maârif idârelerince istikbâlin vâlideleri hükmünde olan genç kızlara “çocuk büyütmek” yolu gösterilmektedir. Çocuk büyütmek yalnız bir âile mes'elesi değildir, mühim mefkûre-i ictimâiyedir.

Her vâlidenin çocuğuna meme vermesi, bakması husûsundaki nesâyih-i sıhhiye, pek nâfi ise de asla kâfi değildir. Bu takayyüdâtın pek tabîî olan bu tarz irzâ ve infâkın yolunda ve fâ'ideli olması için vâlidenin

برچو جوغك ضیاعی ایله براوجاقده حاصل اولان خزن و ألم ، بر
آنا قلبنده آجیلان جرحه عمیقہ حقندہ سوز سويلك ایستیمورز ؛ یالکز
بوراده ، اطفال آره سندہ مروقاتك عائله و هیئت عمومیہ ایچون تلافیسی
اصلا قابل اولمیان بر ضیاع اولدیغنی خاطر لاتیورز . بر چو جوغك
وفاتی ابویته ، دولت و مملکته اعاده ایدیلہ مین اجتماعی بر سرمایہ نك
ضیاعیدر .

چو جوغك حیاتی قورتارمق ، استقبال مملکتی بحق تمثیل
ایده بیلہ جك صورتده مقاوم وقوی بر کنجلك یتیشدیرمك ، یالکز
ماضی یه انتقال ایدن براختیارك حیاتی اوزاتمغه چالیشمقدن داهاز یاده
مکافاته شایاندر . ایشته بوسبیلہ چو جوغنی عائله سنہ صاقلایان و مملکتی
ایچون صاغلام و طایانیقلی و بو صورتله فائده لی بر همشهری ، بر
یولداش ، بروطنداش یتیشدیرن « حفظ صحت اطفال » فنی ، « چو جوغ
بویونمك - بوئر یكولتور » صنعتی کیندکجه فضلہ بر اهمیت آلمقده در .
بوکون هر طرفده چو جوغ مسئلهسی ایله اشتغال ایدلمکده ،
همان بوتون طب و درسه لرندہ حفظ صحت اطفال تدریس اولنمقده ،
حکومات حاضرہ معارف اداره لزنجہ استقبالك والدہ لری حکمنده
اولان کنج قیزلره « چو جوغ بویونمك » یولی کوسترلیمکده در .
چو جوغ بویونمك یالکز بر عائله مسئلهسی دکلدر ، مهم مفکوره
اجتماعیه در .

هر والدہ نك چو جوغنه مه و برمیسی ، باقیسی خصوصندہ کی نصایح
صحیه بك نافع ایسه ده اصلا کافی دکلدر ؛ بو تقیداتك ، بك طبعی
اولان بو طرز ارضاع و اتفاقک یولنده وفائده لی اولمسی ایچون والدہ نك

(49)

ne yolda hareket etmesi, yâhûd etmemesi lâzım geldiğini bilmesi iktizâ eder. “Bilmek” için ise “öğrenmek” lâzımdır. Öğrenmek, tasavvur etmek, icâd eylemek değildir. Hıfzıssıhhat-i etfâle herkes, bâ-husûs genç hanım kızlar, âmal-i erbaa, coğrafya, hattâ milli târîh kadar vâkıf olmalıdır.

“Hıfzıssıhhat-ı etfâl” tufuliyyâtıdan, daha doğrusu vilâdetden şebâbete kadar bütün çocukluğun, yeni doğan bebeklerin, küçük çocukların daha büyüceklerinin, mekteblilerin hıfzıssıhhati ile iştigâl eder. Hemen 12-14 senelik bir zamândan ibâret olan bu devrede, uzuviyet-i tıfliyyeye âid hâlet-i fizyolojiyede büyüklerden büsbütün başka ve ayrı takayyüdâtı müstelzem bazı husûsiyetler vardır.

Çocuğun kâffe-i vazâ’ifinde kudret ve kuvvet daha az metin ve pâyidârdır. Çünkü azâsı daha neşv ü nemâ hâlinindedir. Çocuk büyükten daha çabuk yorulur. Çünkü idhârâtı daha azdır. Taaba o kadar mukâvemeti yoktur. İntânâta karşı vesâ’it-i müdâfaa kendisinde daha tamâmen müstahzar, daha o derece mü’esseses değildir.

Çocuğun azâsı mücâdele-i hayâtiyede taab ile daha yıpranmamış, büyüklerin her gün bilmeksizin yâhûd incizâbına dayanamaksızın, yedikleri ve içtikleri zehirlerle tesmîm eylememiş ve esnâ-i hayâtta dûcâr oldukları gayr-i kâbil-i ictinâb emrâz ile kesb-i zaf etmemişdir. Çocuğun daha yeni yumuşak olan azâsı gittikçe sertleşir.

نه یولده حرکت ایتمی یاخود ایتمه می لازم کلدیکنی بیلمسی اقتضا ایدر ، «بیلمک» ایچون ایسه «اوکره نمک» لازمدر. اوکره نمک تصور ایتک ، ایجـاد ایلک دکلدر. حفظ صحت اطفاله هرکس ، باخصوص کنج خام قیزلر ، اعمال اربه ، جوغرافیا حق ملی تاریخ قدر واقف اولماید.

« حفظ صحت اطفال » طفولیتدن دها طوغریسی ولادتدن شبابتیه قدر بوتون چوجوقلغک ، یکی طوغان بکلرک ، کوچوک چوجوقلرک ، دها بویو جکلرینک ، مکـتبیلرک حفظ صحی ایله اشتغال ایدر . همان اون ایکی اون دورت سنه لک بر زماندن عبارت اولان بو دوره ده عضویت طفیلیه عائد حالت فیزیولوژیبه ده بویوکلردن بوسبوتون باشقه و آیری قیداتی مستلزم بعض خصوصیتلر واردر .

چوجوغک کافه وظائفنده قدرت وقوت دها آزمون وپایدردر؛ چونکه اعضای دها نشو و نما حالنده در ؛ چوجوق بویوکلدن دها چابوة، یوریلور؛ چونکه ادخاراتی دها آذرر ؛ تبعه او قدر مقاومتی یوقدر . انتاناته قارشى وسائط مدافعه کنديسنده دها تماماً مستحضر ، دها او درجه مؤسس دکلدر .

چوجوغک اعضای مجادله حیاتیبه ده تعب ایله دها پیرانماش ، بویوکلرک هرکون بيلمکسزین یاخود انجذابنه طایانه مقسزین بیدکلری و ایچدکلری زهرلرله تسمم ایلهمش وائشای حیاتده دوجار اولدقلری غیر قابل اجتناب امراض ایله کسب ضعف ایتمه مشدر . چوجوغک دها یکی ویوموشاق اولان اعضای کیتدکجه سرتلشیر .

(50)

İşte bu sebebdan dolayı maraz ve intân, çocukta büyükten ziyâde kesb-i vahâmet eder. Fakat ona mukâbil çocuk, hastalığa karşı bir kere mukâvemet eylediği hâlde, netâyic-i meş'ûmenin zevâlinde, nekâhet ve sıhhat ve kuvvetin avdetinde suhûlet ve sürât şâyân-ı hayrettir. Etfâle â'id gâyet kıymetdâr olan bu evsâf ve havâs, çocuk ne kadar küçük olursa o kadar bârizdir.

“Hıfzıssıhhat-i etfâl”, “şahsî” ve “ictimâî” olmak üzere ikiye ayrılır. Biz burada ilk çağda çocuğa â'id şahsî hıfzıssıhhatten bahsedecek isek de etfâlin sıhhatine dâ'ir mesâil-i ictimâîyyeden de velev bir nebze de olsun malûmât vermeye çalışacağız. Bu çağda ictimâî hıfzıssıhhat, çocuğun velâdetinden itibaren iki yaşına kadar himâyesi ile iştigâl eder. Daha doğrusu daha evvelden, daha ana rahminde iken neşv ü nemâ-yı tabîisini te'mîn ile de tevaggul eylemelidir.

Çocuklarda “vefeyâtı”, “merziyet ve malûliyeti” tenkîste ictimâî hıfzıssıhhanın cümle-i vazâ'ifindendir. Vâlideleri bi'z-zât ırzâa teşvîk, meme veremeyenlere sâf ve hâlis sût tedârik, cehâlet ile mücâdele, fakîr vâlidelere muâvenet, gebe ve emzikli fakîr kadınlara melce te'mîn, “çocuk büyötmek” fennini tamîm, ırzâ ve infâkın ve takayyüdâtın hüsn-i sûretle idâre ve tevecühü için “küçük çocuklar muâyenehâneleri” ve “sût damlaları” te'sîs, çocukları himâye için kavânîn ve nizâmât-ı vazına delâlet eylemek de ictimâî vazâ'iften madûddur.

••

ایشته بوسیدن طولانی مرض وانسان چوجوقده بویوکدن زیاده کسب وخامت ایدر؛ فقط اکا مقابل چوجوق، خسته لغه قارشى بر کره مقاومت ایلدیکی حالدده، نتایج مشـئومه نك زواننده، نقاهت وصحت وقوتك عودتنده سهولت وسرعت شایان حیرتدر. اطفاله عايد غایت قیمتدار اولان بو اوصاف وخواص چوجوق نه قدر کوچوک اولورسه او قدر بارزدر.

« حفظ صحت اطفال »، « شخصی »، و « اجتماعی » اولمق اوزره ایکی یه آریلور. بز بوراده ایلک چاغده چوجوغه عايد شخصی حفظ صحتدن بحث ایدمک ایسه کده اطفالک صحتنه دائر مسائل اجتماعیه دن ده ولو برنبده اولسون معلومات ویرمهک چالیشه جغز. بو چاغده اجتماعی حفظ صحت، چوجوغک، ولادتندن اعتباراً ایکی یاشنه قدر حمایه سی ایله اشتغال ایدر؛ داها طوغریسی داها اولدن، داها آنا رحمده ایکن نشوونمای طبعیسنی تأمین ایله ده توغل ایلیدر. چوجوقلرده « وفياتی »، « مرضیت ومعلولیتی » تنقیص ده اجتماعی حفظ صحتک جمله وظائفنددر. والدله لری بالذات ارضاءه تشویق، مه ویره مینلره صاف وخالص سوت تدارک، جهالت ایله مجادله، فقیر والدله لر معاونت، کبه وامزیکلی فقیر قادینلره ملجأ تأمین، « چوجوق بویوتمک »، فنی تعمیم، ارضاع وانفاقک وتقید آنک حسن صورته اداره وتوجهی ایچون « کوچوک چوجوقلر معاینه خانه لری » و « سوت دامله لری » تأسیس، چوجوقلری حمایه ایچون قوانین ونظامات وضعنه دلالت ایلک ده اجتماعی وظائفدن معدوددر.

(51)

Vefeyât-ı Etfâl

Çocuklar, ilk çağda çok ölüyorlar. -Yeni doğan bir çocuk, kendi kendine bir tedbîrsizlikte bulunamaz. -Yalnız küçük çocuk doğduğunda tehlikeli bir dönüm geçirir.

-Herhâlde çocuğun varlığı muhîtime bağlıdır.

Hıfzıssıhhat-i etfâl, evvel emirde ilk çağda vukûa gelen vefeyât ile iştigâl edip, esbâbını mütâlaa ve tenkîsine hadim-i vesâ'id ve tedâbiri irâe eyler.

Memâlik-i garbiyede neşr olunan ihsâ'iyâta ibtinâ'en, ilk çağda çocuklardan dörtte birinin vefâtını nazar-ı dikkate alan mü'elliflerin ibraz ettikleri tesir ve telehhûf, memleketimizde vefeyât-ı etfâlin hemen %80 nisbetini öğrenince acabâ ne dereceye varır! Etibbânın dörtte bir nisbetinde "ne müdhiş zâiyât!" feryadı, nisbeten nısfıdan çok fazlasında acabâ neye varır?!

Küçük çocuğun ölmeye hiçbir sûrette hakkı olmadığını ve çünkü iyi neşv ü nemâ bulan bir çocuğun ancak bakanların tedbîrsizliği ve kayıtsızlığı ile ölebileceğini düşündüğümüz hâlde tabîi bu te'essürümüz ziyâdeleşir.

İlk çağında çocuk, kolay tedârik olunabilecek yalnız bir aş ile, süt ile beslenir. Teşebbüs-i şahsîden mahrûmdur. Emrâz-ı sariyeye dûcâr olanlarla doğrudan doğruya temâsa gelmez. Kendini rüzgâra, soğuğa ve bu yaşta olanları tehdit eden her türlü tehlikelere marûz kılmaz.

Ebeveyni lâzım gelen ihtiyâtlara riâyet eylediği hâlde tagaddîde hatâ, sirâyette tehlike, tedbîrde ve kazâya imkân olamaz. Bunların hepsinden

وفیات اطفال

چوجوقلر ایلك چاغده چوق ئولورلر . — یكى طوغان بر چوجوق كندی كندیته
بر تدبیر سزلكده بولنه ماز . — یالکیز کوچوک چوجوق طوغدیغنده تهلكه لی بردونوم یکیرر . —
هر حالده چوجوغك وارلفی عیطنه باغلیدر .

حفظ صحت اطفال ، أول أمرده ایلك چاغده وقوعه کان وفیات
ایله اشتغال ایدوب اسبابی مطالعه و تنقیصنه خادم وسائط و تدابیری
ارائه ایلر .

ممالک غربیه ده نشر اولنان احصائیه ابتداء ایلك چاغده چوجوقلردن
دورته برینک وفاتی نظر دفته آلان مؤلفلرک ابراز ایتدکری تأثر
وتلف ، مملکت مزده وفیات اطفالک هان یوزده سکسان نسبتی اوکره نتیجه
عجبا نه درجه یه وارر ! اطبانک ، دورته بر نسبتنده « نه مدهش
ضایعات ! » فریادی ، نسبتک نصفدن چوق فضله سنده عجبا نه یه وارر ؟
کوجوک چوجوغك ئولمکه هیچ بر صورتده حق اولمدیغنی و چونکه
آی نشوونما بولان بر چوجوغك آنجق باقائلرک تدبیر سزلیکی و قید سزلیکی
ایله ئوله یله جکنی دوشوندیکمز حالده طبیعی بو تأثر منر زیاده لشیر .
ایلك چاغده چوجوق قولای تدارک اولنه بیله جک یالکیز بر آش ایله ،
سوت ایله بسلنیر ؛ تشبث شخصیدن محرومدر ؛ امراض سارییه دوچار
اولانلرله طوغریدن طوغری یه تماسه کلز ؛ کندیخی روز کاره ، صوووغه
وبویاشده اولانلری تهدید ایدن هر دورلو تهلكه لره معروض قیلماز .
ابویخی لازم کلن احتیاطلره رعایت ایلدیکی حالده تغذیه خطای
سرایتده تهلكه ، تبرده و قضایه امکان اوله ماز ؛ بونلرک هپسندن

(52)

“tevakkî” kâbildir. Bu hâlde denilebilir ki azâsı sâlim, yani, tabiî bir çocuk, “kâbil-i ictinâb”, hattâ kolaylıkla kâbil-i ictinâb-ı emrâzdan vefât eylemez ve eylememelidir.

Bu hâlde nasıl oluyor da böyle ziyâde müsâ'id ve müstesnâ şerâ'it dâhilinde çocuklar, bu kadar çok vefât ediyorlar?

Çünkü çocuk müdhiş bir buhrân geçiriyor. “Cenin” hâminden “çocuk” hâline geçiyor. Hayâtta bu derece dehşetli hiçbir devre yoktur. Bu kadar buhranlı ve muhâtaralı bir dönem esnâsında, teşrîh ve fizyolojiya'yı inkılâb ve tahavvül, nazar-ı dikkate alındığı hâlde tehlike anlaşılır.

Çocuk 9 ay meşîme-i mâderinden, muhâfaza-i bedenî ve te'mîn-i neşv ü nemâsı için lâzım olan mevâdî tamâmen müstahzar bir hâlde ahz eylediği hâlde, şimdi -vilâdetiyle berâber- yiyeceği ve hazmı ve güçlûkle temsil edeceği agdiyeden hayâtına muktezî anâsırı mass etmeye mecbûrdur.

Dokuz ay vâlidesi kendisi için teneffüs ederek lâzım olan mevlidü'l-humûzeyi te'mîn ve onun yerine hâmız-ı karbonu tard ve ihrâc eylemiş idi. Şimdi ise bi'z-zât kendisi havâdan, mevlidü'l-humûzeyi zahmetle mass ve hâmız-ı fahmi tard ve ihrâc etmektedir.

Cenin 9 ay hemen 38 derecede gayr-i mütehavvil ve dâ'imâ sâbit bir mahalde yaşadığı hâlde, vilâdeti müteâkib birdenbire sıfırdan 15 dereceye kadar mütehavvil bir harâret-i hâricîyeye marûz bulunur.

Mütasavvir bulunduğu tabaka-i şahmiye ile mâiyâtın tesirâtından ve bürûdetten mahfûz ve içinde sebh eylediği ılık bir mâyiin temâsı muharrişden masûn

«توقی، قابلدی. بو حالده دنیله بیلبرکه اعضاسی سالم، یعنی، طبیعی برچوجوق، «قابل احتساب» حتی قولایلقله قابل اجتناب امراضدن وفات اینلز وایلملیدر.

بو حالده ناصل اولیورده بویله زیاده مساعد و مستثنا شرائط داخلنده جوجوقلر بو قدر جوق وفات ایدیورلر؟

چونکه جوجوق مدھش بربحران کچیریور، «جنین» حالندن «جوجوق» حالنه کچیر. حیاتده بودرجه دهشتلی هیچ بردوره یوقدر. یوقدر بحرانلی و مخاطره لی بردونوم انساننده، تشریحی و فیزیولوژیائی انقلاب و تحول نظر دفته آلدینی حالده تهلمکه آکلاشیلور.

جوجوق طقوز آی مشیمه مادردن، محافظه بدنی و تأمین نشو و نمایی ایچون لازم اولان موادی تماماً مستحضر بر حالده اخذ ایلدیکی حالده، شیمدی - ولادتیله برابر - ییه جکی و هضم و کوجلکله تمثیل ایده جکی اغدیه دن حیاتنه مقتضی عناصری مص ایتمکه مجبوردر.

طقوز آی والده سی کنیدیسی ایچون تنفس ایدرک لازم اولان مولدالموضه بی تأمین و آنک یرینه حامض قاربونی طرد و اخراج ایلش ایدی؛ شیمدی ایسه بالذات کنیدیسی هوادن مولدالموضه بی زحمتله مص و حامض فخمی طرد و اخراج ایتمکده در.

جنین طقوز آی همان ۳۸ درجه ده غیر متحول و دائماً ثابت بر محله یاشادینی حالده، ولادتی متعاقب بردنبره صفردن اون بش درجه یه قدر متحول بر حرارت خارجیه معروض بوانور.

مستور بولندینی طبقه شحمیه ایله مایعاتک تاثیر اتندن و برودندن محفوظ و ایچینده سبج ایلدیکی ایلیق بر مایعک تماس مخرشدن مصون

(53)

olan cildi bard ve muvakkız bir havâyâ birden bir marûz, sert ve kaba esvâbın temâsından müte'essir kalır.

Amîk bir zulmete alışan gözü, ziyânın taht-ı tesirindedir. O zamâna kadar derin bir sükût içinde kalan asâb-ı semiyesi, ses ve gürültü ile sarsılır.

Çocuk için bu şerâ'it ne derecede mucib-i tesirâttır. Bu yeni hayât kendisi için ne kadar endişe-nakdır! Bu buhrânın memeli hayvânât yavrularına da şümûlü kabûl edildiği hâlde, onlarda vefeyâtın insân yavrusundan daha çok az olmasına acabâ sebep nedir?

İnsân yavrusu, hayvânâtın en süflisinden ziyâde, her şeyden her vâsita-i müdâfaadan mahrûm ve her husûsta etrâfına muhtâc ve merbûttur. Nafakasını intihâb keyfiyetinden ve itâ olunan gıdânın -iyi ve fenâ olduğu hâlde- kabûl veyâ reddetmek için hasse-i zâ'ikeden mahrûmdur. Hâlbuki hayvân yavrusu, yiyeceğini bi'z-zât intihâba ve verilmediği sûrette taharrî ve tedârike muktedirir.

Küçük hayvân yavrusu melbûsdur. Isınmıştır. Havâ soğuk olduğu zamân mutedil ve kuytu yerleri aramasına bilir ve oralara sığınır. Çocuk ise cildi nâzik ve bürûdete karşı ziyâde hassâs olmakla berâber, çıplak ve soğuğa karşı bi'z-zât müdâfaaya kâbiliyetsizdir. Küçük çocuk, acz-i tâm içinde bir mahlûk-ı nâ-tüvândır. Derûnunda mahbûs bulunduğu yumurta kabuğunu kırarak çıkan civcive bakınız: üzeri her türlü tahavvülât-i havâ'iyeye, bürûdete karşı bu âciz vücûdu muhâfaza

۰۲

اولان جلدی بارد و موقظ بر هوایه بردنبره معروض ، سرت وقابا اثوابك تماسندن متأثر قالور .

عمیق برظلمته آلیشان کوزی ضیانك تحت تأثیرنده در . اوزمانه قدر دهرین برسکوت ایچنده قالان اعصاب سمعیه سی سس و کورواتی ایله صارصلور .

چوجوق ایچون بو شرائط نه درجه ده موجب تأثراندر ، بویکی حیات کنیدیسی ایچون نه قدر اندیشه نا کدر؛ بو بحرانك ممهلی حیوانات یاورولرینه ده شمولی قبول ایدلیدیکی حالده ، اولنرده وفیاتك انسان یاوروسندن داها چوق آز اولسنه عجبا سبب نه در؟

انسان یاوروسی ، حیواناتك اُك سفلیسندن زیاده هرشیدن ، هر واسطه مدافعه دن محروم و هر خصوصده اطرافنه محتاج و مربوطدر؛ نفقه سنی انتخاب کیفیتندن واعطا اولنان غدانك - اُنی وقنا اولدینی حالده - قبول ویا ردایتمك ایچون حاسه ذائقه دن محرومدر . حال بوکه حیوان یاوروسی بیه جکنی بالذات انتخابه و ویرلمدیکی صورته تحری و تدارکه مقتدردر .

کوچوك حیوان یاوروسی ملبوسدر، ایصینمشدرد؛ هوا صو ووق اولدینی زمان معتدل و قویتو یرلری آرامسنی بیلیر و اورالره صیغینیر . چوجوق ایسه جلدی نازك و برودته قارشى زیاده حساس اولمقله برابر ، چیپلاق و صو ووغه قارشى بالذات مدافعه یه قابلیتسزدر . کوچوك چوجوق عجز تام ایچینده بر مخلوق ناتواندر . دروننده محبوس بولندینی یومورطه قابوغنی قیرمه رق چیقان جیو جیوه باقکیز : اوزری هر دورلو تحولات هواثیه یه ، برودته قارشى بو عاجز وجودی محافظه

(54)

için gâyet fâ'ideli bir tûy ile mestûrdur. Nafakasını tedârik için der-akab taharrîyata şitâbân olur. Vesâike-i tabîat ile besleyecek dâneysi, yiyeceğini bulur. Çocuk ise vâlidesi tarafından giydirilmeye hazır bir gıdâ ile beslenmeye muhtâctır. Gıdâsını intihâb eylemek, gidip ağzına akıtmak ve bunları düşünmek lâzımdır.

Yerden henüz süren küçük bir nebâtta daha nâzik ve âciz ne olabilir? Râyihâsı nefis, rengi dilrübâ güzel çiçeklere, şu câzibedâr güllere bakınız. Küçük bir fıdandan bu kadar güzel gül alabilmek için, ne kadar ihtimâmda bulunduğunu hiç düşündünüz mü? Acabâ bahçıvan, bu fıdanları kırağıdan muhâfaza için ne kadar takayyüdâtta bulunmuştur!

Bahçıvanın bu küçük fıdanları yetiştirmek için rast geldiği müşkülattan daha çok ziyâde, biz yavrularımızı büyütmekte güçlük çekiyoruz. Yerden filizlenen her nebât, doğan her yavru, dünyâyâ gelen her çocuk, bir zaf içindedir. Fakat bunların en âciz ve zaîfi insân yavrusudur.

Bu şerâ'it ve emsâl, meme emen çocuklardaki vefeyâtın yalnız esbâbını değil, belki dâ'imâ tekrar edileceği vechiyle takayyüdâtın ehemmiyetini gösterir: "Çocuğun varlığı tamâmen muhîtime bağlıdır."

Bu muhît, bebek nafakasını fennî bir sûrette intihâba, takayyüdât-ı lâzıma ve dâ'imede bulunmağa vâkıf olursa, çocuk yaşar. Aksi takdîrde, beşer yavrusu -ihşâ'iyâtın göstereceği vechiyle- mevte mahkûmdur.

*

* *

••

«ایچون غایت قائده لی برتوی ایله مستوردردر؛ نفقه سنی تدارك ایچون درعقب تحریاته شتابان اولور؛ و سائقه طبیعت ایله بسلیه جك دانه یی، بیه جکئی بولور. چوجوق ایسه والده سی طرفندن کییدیرلکه، حاضر برغدا ایله بسلنمکه محتاجدر، غدا سنی انتخاب ایلک، کیدوب آغزینه آقتمق و بونلری دوشونمک لازمدر.

بردن هنوز سورن کوچوک برنباتدن دهانازک و عاجز نه اوله بیلیر؛ رایحه سی نفیس، رنکی دلربا کوزهل چیچکلره، شو جاذبه دار کلره باقیکنز، کوچوک برفدانندن بوقدر کوزهل کل آله بیلیمک ایچون، نه قدر اهتمامده بولنلیدیقی هیچ دوشوندیکنزی؟ عجباً باغچوان، بو فدانلری قیراغیدن محافظه ایچون نه قدر تقیدانده بولنمیشدر!

باغچوانک بو کوچوک فدانلری یتیشدیرمک ایچون راست کلدیکی مشکلاتدن داها چوق زیاده، زیارورلریمنزی بویوتمکده کوجلاک چکیوروز. بردن فیلزلنن هر نبات، طوغان هر یاورو، دنیایه کان هر چوجوق برضعف ایچیندهدر. فقط بونلرک اُل عاجز وضعیفی انسان یاوروسیدر. بو شرائط و امثال، همه امن چوجوقلرده کی و فیاتک، یالکنز اسبابی دکل، بلکه دائماً تکرار ایدیله جکی وجهله تقیداتک اهمیتنی کوسترر: «چوجوغک وارلنی تماماً محیطنه باغلیدر.»

بو محیط، بیکک نفقه سنی فنی بر صورتده انتخابه، تقیدات لازمه و دائمه بولنمغه واقف اولورسه، چوجوق باشار؛ عکسی تقدیرده، بشر یاوروسی - احصائیاتک کوستره جکی وجهله - موته محکومدر.

* *

(55)

Muhtelif Memleketlerdeki Vefeyât-ı Etfâl. --Birçok çocuklar ölüyor,
ölmeyenlerden birçoğu da hasta ve malûl oluyor.

Muhtelif yaşlardaki vefeyâta dâ'ir ihsâ'iyât cedvelleri, vefeyâtın en müdhişi
ilk çağda olduğunu göstermektedir:

Memâlik-i Arabîde, ilk senede 1000 çocuktan 253'ü helâk oluyor: Dörtte bir!
ne müdhiş nisbet! İlk çağda çocuklar, 90 ile 100 yaş arasındaki ihtiyârlar kadar
(1000'de 261) telef oluyor. Bu hâlde bir bebek, 90 yaşında bir ihtiyâr kadar ölüme
âmâdedir. Vefeyât-ı etfâl her memlekette bir değildir:

Vefeyâtın En Ziyâde Olduğu Memleketler:	
Saksonya	%28.6
Bavyera	%28
Württemberg	%26
Avusturya	%25
Prusya	%20.7
İtalya	%19
İspanya	%19
Hollanda	%17.5
Fransa	%17
Belçika	%16.2

Çocuklar arasında en ziyâde vefeyât Almanya'dadır. 1905 senesinde

••

مختلف مملکتلرده کی وفيات اطفال . -- بر چوق چوقولر اوليور ، اولينلردن
بر چوغیده خسته ومعلول اوليور .

مختلف ياشلرده کی وفياته دائر احصائيات جدوللری ، وفياتك اُك
مدهشی ايلك چاغده اولديغی کوسترمکده در :

ممالك غریبه ده ، ايلك سنه ده ۱۰۰۰ چوقوقدن ۲۵۳ ی هلاک
اوليور : دورته بر ! نه مدهش نسبت ! ايلك چاغده چوقوقلر
طقسان ايله یوزياش اره سنده کی اختيارلر قدر (۱۰۰۰ ده ۲۶۱) تلف
اوليور . بوحالده بر بیک طقسان ياشنده بر اختيار قدر تولومه آماده در .
وفيات اطفال هر مملکتده بر دکدر :

وفياتك اُك زياده اولديغی مملکتلر :		
۲۸,۲	ده	۱۰۰
۲۸	»	»
۲۶	»	»
۲۵	»	»
۲۰,۷	»	»
۱۹	»	»
۱۹	»	»
۱۷,۵	»	»
۱۷	»	»
۱۶,۲	»	»
		ساقسونيا
		ياويه را
		وورته مبرغ
		آوستريا
		پروسيا
		ایتاليا
		اسپانيا
		هولاندا
		فرانسه
		بلجیقا

چوقوقلر آره سنده اُك زياده وفيات آلمان ياده در . ۱۹۰۵ سنه سنده

(56)

Berlin’de ilk yaşlarda 10.180 çocuk yanî %27 vefeyât eylemiştir. Bavyera’da daha ziyâde, bugün tekâmîl Almanya’da hâlâ her sene 400.000 çocuk helâk oluyor.

Fransa’da, son senelerde, vefeyât-ı etfâl, tenâkus ve %15’e tenzîl eylemiş ise de, el-yevm senede 120.000 çocuk ölüyor ki bu nisbet hemen veremden vefât derecesindedir.

Vefeyât-ı Etfâlin Azaldığı Memleketler	
İngiltere	%14
İskoçya	%12
İsviçre	%11
İsveç	%10
İrlanda	%9.6
Norveç	%9.5

Memâlik-i muhtelifede vukûa gelen zâiyâta dâ’ir malûmât-ı sahihe edinmek için yalnız “vefeyât” değil, aynı zamânda “hasta olanları” da nazar-ı dikkate almak lâzımdır. Çünkü hastalananların bazıları tamâmen şifâyâb oluyorsa da, adedinin tayîni hemen muhâl olan birçokları da kısmen kesb-i âfiyet eylemekte ise de bürûdete ve emrâz-ı sâriyeye ve müteâkib senelerde mihn ü meşâka tamâmen mukâvemet edemeyecek derecede bir hâl-i zaf almaktadırlar. Vefeyâtın ziyâde olduğu memleketlerde ahz-ı asker şubelerinde bu hal tamâmen anlaşılmaktadır.

۵۶

برلین ده ایملک یاشلرده ۱۰،۱۸۰ چوجوق یعنی ۱۰۰ ده ۲۷ وفات ایلمشدر . باویه راده دها زیاده ، بوکون تکمیل آلمانیا ده حالا هر سنه ۴۰۰،۰۰۰ چوجوق هلاک اولیور .

فرانسه ده ، صوک سنلرده ، وفیات اطفال تناقص ویوزده (۱۵) . تنزل ایلمش ایسه ده ، ألیوم سنه ده ۱۲۰،۰۰۰ چوجوق ئولیور ، که بو نسبت هان ورمدن وفات درجه سنه در .

وفیات اطفالک آز اولدینی مملکتلر :

۱۴	یوزده	انگلتره
۱۲	»	اسقوجیا
۱۱	»	اسویچره
۱۰	»	اسووج
۹،۶	»	ایرلندا
۹،۵	»	نوروچ

ممالک مختلفه ده وقوعه کان ضایعاته دائر معلومات صحیحه ایدینمک ایچون یالکیز « وفیاتی » دکل ، عینی زمانده « خسته اولانلری » ده نظر دفته آلمق لازمدر ؛ چونکه خسته اننلرک بعضیلری تماماً شفایاب اولیر، رسده ، عددینک تعینی هان محال اولان بر جوقلری ده قسماً کسب عافیت ایلکده ایسه ده برودته وامراض سارییه و متعاقب سنلرده محن و مشاقه تماماً مقاومت ایدهمیه جک درجه ده بر حال ضعف آلمقده درلر . وفیاتک زیاده اولدینی مملکتلرده اخذ عسکر شعبه لرنده بو حال تماماً آکلاشیلمقده در .

(57)

Çocuklarda vefeyâtı mûcib olan esbâb, yalnız memleketi birçok çocuktan mahrûm etmekle kalmıyor, belki kalanlar da kudret-i say ve faâliyeti, kuvve-i mukâvemeti tenkîs ile de ehemmiyetli tesirâtta bulunuyor.

Binâaenaleyh vefeyât-ı etfâli, esvâbını, sur-i tahfız ve tevakkîyi mütâlâa ictimâî hıfzıssihhanın en birinci vazîfesidir.

Vefeyât-ı etfâli, “kesret-i nüfûsa mâni” bir “kânûn-i tabiî” gibi addetmemelidir. Vefeyâtın bazı zuafâ ve malûlîn-i etfâle â'id bulunduğu cihetle bu gibilerin ziyâ-i ırkın, salah ve saâdetini, hâlbuki bir çocuk takayyüdât ve hastahânelerde ve sanatoryumlarda müdavat sâyesinde devam-ı hayâtları ise âile ve memleket için sefâleti mûcib olacağı iddiâ ediliyor.

Böyle bir iddiânın kabûlü halinde, vefeyât-ı etfâlin killeti ile mümtâz memleketlerin kânûn-i tabiî haricinde addedilmesi ve ahâlîsinden kavî ve zinde olanlar arasında zuafâ ve malûlînin kesîr bulunması îcâb eder ki İsveç ve Norveç memleketleri aksini isbât eylemektedir. Butlân iddiâyı en birinci delîl etfâl arasında pek ziyâde vefeyât veren Bavyera gibi memleketlerde zuafâ ve malûlînin killeti şöyle dursun ahz-ı asker muâmelâtında hizmetten muâf olanların kesretidir.

Etfâl arasında kesret-i vefeyâtı mûcib olan esbâb, bir memlekette bütün çocukluğa tesir eylediğinden, ölümden kurtulanelardan bazıları, hayâtları müddetince âsâr-ı marziyeyi taşıyıp duruyorlar. Vefeyât-ı etfâle karşı mücâdelede ileri giden memleketlerde tenâkusu vefeyâtta, iddiâ-i vakanın bir “kânûn-i tabiî” gibi telakkîsini reddeyleyler. Bugün Almanya ve Fransa,

چو جوقلرده وفياتی موجب اولان اسباب ، يالکز مملکتی بر جوق چو جوقدن محروم ایتمکه قالمیور ، بلکه قالانلرده قدرت سعی و فعالیت ، قوه مقاومتی تنقیص ایلهده اهمیتلی تأثیراتده بولنیور .
بناءً علیه وفيات اطفالی ، اسبابی ، صور تحفظ و توقیعی مطالعه اجتماعی حفظ صحتك اَك برنجی وظیفه سیدر .

وفیات اطفالی « کثرت نفوسه مانع » بر « قانون طبیعی » کی عد ایتمه ملیدر . وفياتك بعض ضعفا و معلولين اطفاله عائد بولندینی جهتله بو کیلرک ضیاعی عرقك صلاح و سعادت ، حال بوکه بر جوق تقیدات و خسته خانه لرده و ساناتوریوملرده مداوات سایه سنده دوام حیاتلری ایسه عائله و مملکت ایچون سفاتی موجب اوله جنی ادعا ایدیلیر .

بویله بر ادعانك قبولی حالنده ، وفيات اطفالك قلتی ایله ممتاز مملکتلرک قانون طبیعی خارجنده عدایدلمسی واهالیسندن قوی وزنده اولانلر آره سنده ضعفا و معلولينك کثیر بولنسی ایجاب ایدر ، که اسوجه ونوروجه مملکتلری عکسنی اثبات ایتکده در . بطلان ادعایه اَك برنجی دلیل ، اطفال آره سنده پک زیاده وفيات ویرن باویه را کی مملکتلرده ضعفا و معلولينك قلتی شو یله طورسون ، اخذ عسکر معاملاتنده خدمتدن معاف اولانلرک کثرتیدر .

اطفال آره سنده کثرت وفياتی موجب اولان اسباب ، بر مملکتده بوتون چو جوقلغه تأثیر ایلدیکندن ، ثلومدن قورتیلانلردن بهضییری حیاتلری مدتیجه آثار مرضیه بی طاشیوب طورییورلر . وفيات اطفاله قارشى مجادله ده ایلری کیدن مملکتلرده تناقص وفيات ده ، ادعای واقعك بر « قانون طبیعی » کی تلقیسنی ردایلر . بوکون آلمانیا و فرانسه ،

(58)

Norveç kadar mücâdelede ileri gitmiş olsa, senede birincisi 150 bin, ikincisi 60 bin çocuk kazanmış olur!

Bir memleketin bekâsı, mevcûdiyyeti, istikbâli için en mühim mes'ele vefeyât-ı etfâli mucib-i şerâ'it ve ahvâlden tevakkî ve -hiç olmaz ise, tevsî-i malûmât ile esbâb-ı vefeyâtın mümkün mertebe tahdîd izâlesine çalışmaktır.

*
* *

Esbâb-ı vefeyât. -Küçük çocuklar en ziyâde ilk ayda helâk oluyorlar. -İctimaî sebeblerden: âilenin refâh ve fakrı, ebeveynin dikkatsizliği ve bilgisizliği. Sûret-i ırzâm tesiri.

Küçük çocuklarda en ziyâde vefeyât ilk ayda, daha doğrusu ilk 15 gün içindedir (%75). Bir yaşına kadar vefeyât gittikçe tenâkus eder.

Bu zamânda vefeyâta sebep, çok defa ve hemen dâ'imâ ırzâ mes'elesidir. Daha bu ilk yaşta, çocuğun dışarıya çıkarılması cihetiyle üşüdülmesi pek nâdirdir.

Çocuk ileri yaşta, bi'l-hassa kışın soğuk zamânlarda, yazın gâyet sıcak mevsimlerde ziyâde helâk oluyor. Hattâ yazın vefeyât-ı etfâl ile terfi-i harâret (havâ) bir gitmektedir. Böyle sıcak zamânlarda sütlerin tagyîri vefeyâta sebebiyet vermektedir. ırzâ-ı sînâide sütlerin bu tesiri ve tagyiri kabûl olunursa da vâlide tarafından ırzâda bu kesret-i vefeyâtı başka cihette aramalıdır.

••

نور و ج قدر مجادله ده ایلری کیتمش اولسه سنه ده برنجیسی ۱۵۰,۰۰۰،
ایکنجیسی ۶۰,۰۰۰ چو جوق قازانمش اولور!
بر مملکتک بقاسی، موجودیتی، استقبالی ایچون اک مهم مسئله،
وفیات اطفالی موجب شرائط واحوالدن توقی و - هیچ اولماز
ایسه، توسیع معلومات ایله اسباب و فیاتک ممکن مرتبه تحدید ازاله سنه
جالیشمقدر.

*
*
*

اسباب و فیات . -- کوچوک چو جوقلر اک زیاده ایلاک آیده هلاک اولیورلر . -- اجتماعی
سببلردن : هائله تک رفاه و فقری، ابوینک دقتسزلکی و بیایکسزلکی. -- صورت ارضاهک تأثیری.

کوچوک چو جوقلرده اک زیاده و فیات ایلاک آیده داهاطوغریسی
ایلاک اون بش کون ایچینده در (یوزده ۷۵)؛ بر یاشمه قدر و فیات
کیتدکجه تناقص ایدر .

بوزمانده و فیاته سبب، چوق دفعه وهمان دایما، ارضاع مسئله سیدر؛
داها بو ایلاک یاشده، چو جوغک طیشاری به چیقارلمسی جهتیله
اوشوتیللمسی پک نادر در .

چو جوق ایلری یاشده بالخاصه قیشین صوووق زمانلرده، یازین
ضایت صیجاق موسملرده زیاده هلاک اولیور؛ حتی یازین و فیات اطفال
ایله ترفع حرارت (هوا) بر کیتمکنده در . بویله صیجاق زمانلرده
سوتلرک تغیری و فیاته سبیت ویرمکنده در. ارضاع صناییده سوتلرک بو
تأثیر و تغیری قبول اولنور سهده، والده طرفندن ارضاعده بو کثرت
وفیاتی باشقه جهته آرا ملیدر .

(59)

Vefeyât-ı etfâlde ictimâî sebeblerin tesiri gayr-i kâbil-i inkârdır: Almanya'da tutulan istatistiklere nazaran (1500) marktan ziyâde vâridâtı olanlarda %8, bu kadar vâridât ile geçinenlerde %17, mahdûd bir îrâd sâhibi âilelerde %30 çocuk vefât ediyor. Hiç şübhe yoktur ki fakr ü ihtiyâc, hıfzıssıhhat-ı mesâkinde ve tagaddide, bi'l-hassa takayyüdâtta ihmâle sebep oluyor.

Mesâkinin vefeyât-ı etfâlde tesiri, zannolunduğundan ziyâdedir. Sâhib-i servet bir adamın hevâdar vâsi bir konağında, sayfiyede büyüyen çocuk ile dar ve pis havâsız bir amele odasında yaşayan çocuk arasında vefeyât (5 ile 30) nisbetindedir. Hattâ derûnunda yemekte pişirilen ve bir odadan ibâret olan amele meskenindeki çocuklardaki vefeyât %81'den fazladır.

Dolayısıyla çocuğun sıhhatini ihlâl edip vefeyâtını mûcib olan bu esbabdan başka doğrudan doğruya tesirât-ı muzırada bulunan diğer iki mühim sebep de “ebeveynin kayıdsızlığı ve bilgisizliği”dir.

İhsâiyât, Berlin'de vefeyât-ı etfâlin:

Münevver âilelerde	%11
Ticâret ile meşgûl olanlarda	%15
Münevver amele âilelerde	%16
Câhil amele âilelerde	%20 olduğunu göstermektedir.

وفیات اطفالده اجتماعی سببلرک تأثیری غیر قابل انکاردر: آلمانیاده طوتیلان ایستیااستیقلمره نظراً (۱۵۰۰) مارقدن زیاده وارداتی اولانلرده یوزده [۸] ، بوقدر واردات ایله کچیننلرده یوزده [۱۷] ، محدود بر ایراد صاحبی عائلهلرده یوزده [۳۰] چوجوق وفات ایدیور. هیچ شبهه بوقدرکه ، فقر و احتیاج ، حفظ صحت مساکنده و تغذیه ، بالخاصه تقیداتده اهماله سبب اولبور .

مساکنک وفیات اطفالده تأثیری ، ظن اولندیغندن زیادهدر . صاحب ثروت بر آدمک هوادار واسع بر قوناغنده ، صیفیهده بویون چوجوق ایله طار ویس وهواسز بر عمله اوطنه سنده یاشایان چوجوق آره سنده وفیات [۵ ایله ۳۰] نسبتدهدر ؛ حتی دروننده یمکده پیشیریلن وبر اوطنه دن عبارت اولان عمله مسکننده کی چوجوقلرده وفیات یوزده [۸۱] دن فضلهدر .

طولایسیله چوجوغک صحتی اخلاص ایدوب وقاتی موجب اولان بو اسابدن باشقه طوغریدن طوغرییه تأثیرات مضرهده بولنان دیکر ایکی مهم سببده : ابویتنک قیدسزلکی ، وییلکیسزلکی ، در .

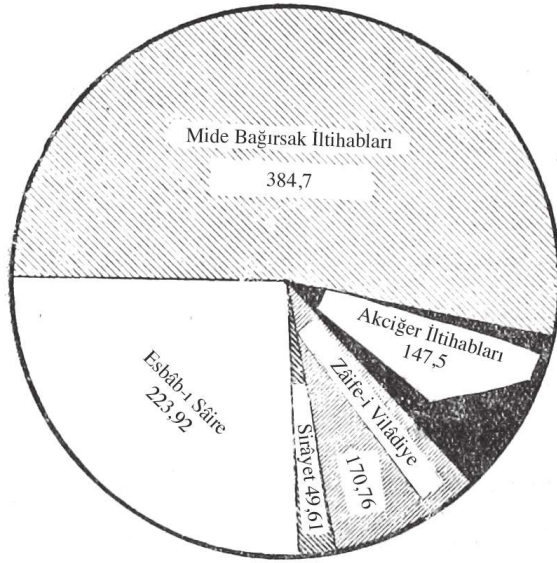
احصائیات ، برلینده وفیات اطفالک :

منور عائلهلرده	یوزده	۱۱
تجارت ایله مشغول اولانلرده	»	۱۵
منور عمله عائلهلرده	»	۱۶
جاهل » عائلهلرده	»	۲۰

اولدیغنی کوستر مکدهدر .

(60)

Ebeveyn tarafından vukû bulan kayıtsızlığa karşı mücâdele hemen mümkün değildir. Çünkü bu hâl vaziyet-i maddîyeye, derece-i irfâna, hissiyât-ı ahlâkiyyeye, itikadât-ı dîniyyeye tâbidir ki hıfzıssıhhanın bu bâbda hiçbir

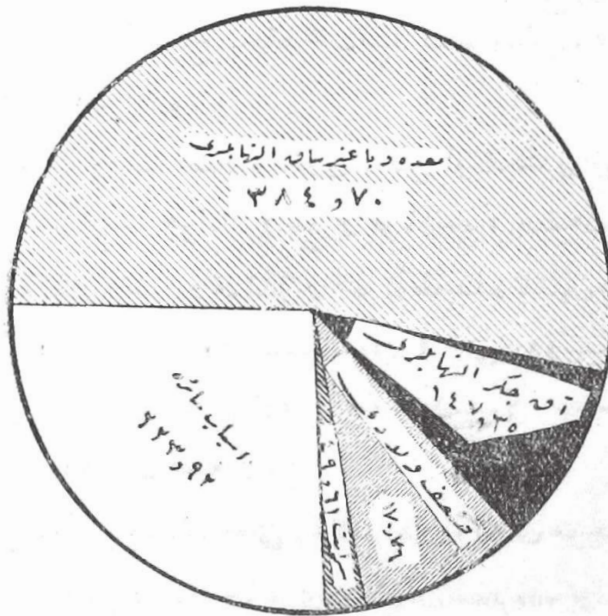
Çocuklarda Kesret-i Vefeyâta Sebeb Olan Hastalıklar.

Bir yaşına kadar 1000 çocuktan 385 ishâlden, 147 akciğer hastalıklarından, 171 zâife-i vilâdiyeden, 24 veremden, 49 sâri hastalıklardan, mütebâkîsi esbâb-ı sâ'ire ve ârızıyeden vefât eylemektedir.

tesiri olamaz. Lâkin cehâlete karşı yapılan hatâları ihtâr ve izhâr ile mücâdele mümkündür.

7.

ابوین طرفدن وقوعبولان قیدسزلیکه قارشی مجادله همان ممکن
دکلدر ؛ چونکه بو حال وضعیت مادییه ، درجه عرفانه ، حسیات
اخلاقییه ، اعتقادات دینییه تابعدرکه حفظ صحتک بو بایده هیچ بر

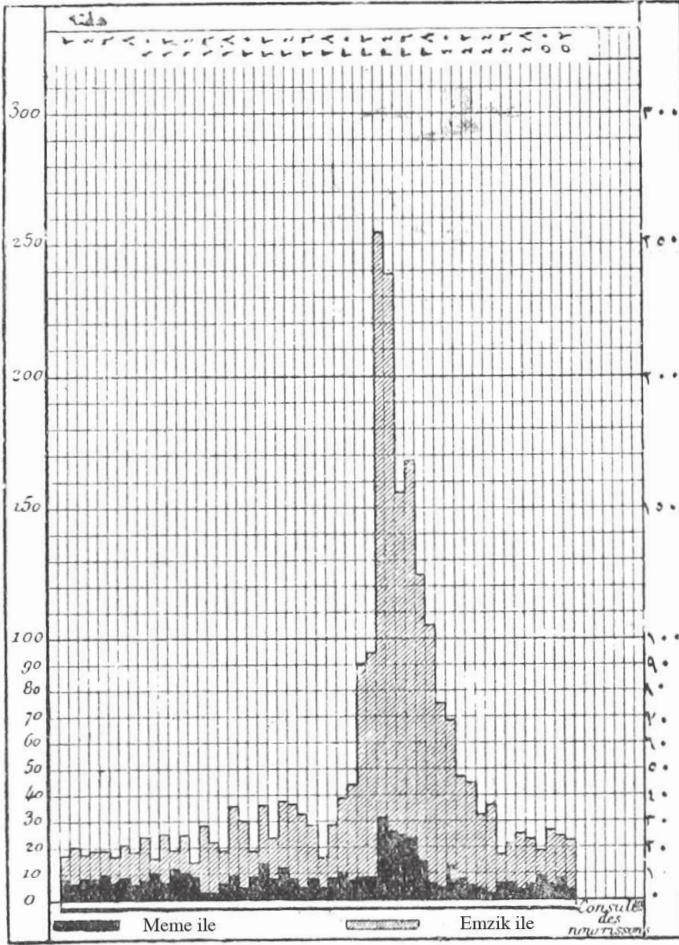
چو جو قلدردہ کثرت و فیاتہ سبب اولان خستہ لقلر

بر یاشنه قدر ۱۰۰۰ چو جوقدن ۳۸۵ امبالدن، ۱۴۷ آق جکر خسته لقرندن، ۱۷۱^۳ ضعیف ولادیدن، ۲۴ ورمدن، ۴۹ ساری خسته لقرندن و متابولیکی اسباب سائره و عارضیه دن :
وفات ایلکده در

ناتھری اولہ ماز۔ لیکن جہالتہ قارشی یا بیلان خطاری اخطار و اظہار
اہلہ مجادلہ ممکنہ در .

(61)

Vefeyât-ı etfâlde ırzâin dahl ve tesîri azamîdir; (Offelmann).

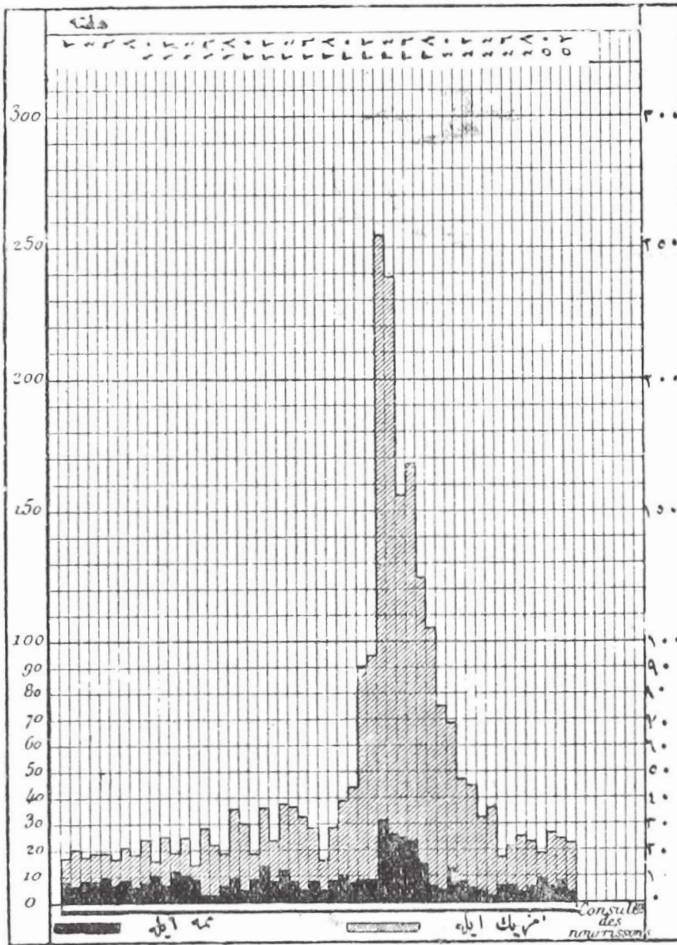
Küçük Çocuklardan İshâlden İleri Gelen Vefeyât.

Emzik ile büyütülen çocuklarda vefeyât, meme emenlerden pek çok ziyâdedir.

Küçük çocuklarda vefeyât'ı mucîb olan emrâz hakkında ihsâ-i malumat âtiyeyi vermektedir.

٦١

وفیات اطفالده ارضاعك دخل و تأثیری عظیمدر؛ [اوفلمان]

کوجوك چوجوقلردن اسمالدن ايلري كلن وفیات
آميزك ایله بویودیلن چوجوقلرده وفیات مه آمئلردن پك چوق زیادهدر.

کوجوك چوجوقلرده وفیاتی موجب اولان امراض حقنده احصائی
معلومات آتییه بی ویرمکدهدر:

(62)

Emrâz-ı	hazmiye	%65
Emrâz-ı	teneffüsiye	%25
Emrâz-ı	intâniye	%7
Emrâz-ı	asabiyye	%6,5
Emrâz-ı	sâ'ire	%10

Zâhiren emrâz-ı asabiyyeden, emrâz-ı intâniyeden, emrâz-ı tenefüssiyyeden vefât eden küçük çocukların çoğu esâsen mide ve emâ teşevvüşâtından ileri gelen “havâle” hastalığından, ırzâ ve tagaddîyenin yolunda olmaması ile zuhûr eden “kemik hastalığı”ndan, bağırsaklarda bir zehirlenme netîcesi ciltte hâsıl olan çıban gibi indifâatden ve bir “intân-ı kîhî”den helâk olur.

Emrâz-ı hazmiyyeden ileri gelen vefeyât-ı etfâlde “gıdânın intihâbı” pek mühim ve mü’essirdir. Çünkü ırzâ-ı mâderânede pek cüz’î olan vefeyât (birinci 3 ayda: %14), ırzâ-ı sînâide pek çoktur (ilk 3 ay zarfında %56)

Bu hâlde ilk altı ay zarfında vefeyât: emzik ile büyütülen çocuklarda, meme verilenlerden “4 defa daha ziyâdedir”. Lakin, çocuk yaşta ilerledikçe ırzâ-ı sînâiye daha iyi tahammül edeceğinden, dokuzuncu aydan sonra emzik ile büyütülenler arasında vefeyât diğerlerinden ancak 2 misl ziyâdedir.

Irzâ-ı mâderî, vefeyât-ı etfâle karşı mücâdelede en mü’essir bir vâsıta ise de şerâ’it-i sıhhiye dâhilinde tatbîk olunması da fevka’l-âde mühimdir.

٦٥	يوزده	امراض هضميه
٢٥	»	» تنفسيه
٧	»	» انتانيه
٦,٥	»	» عصبيه
١٠	»	» سائر

ظاهرأ امراض عصبيه دن، امراض انتانيه دن، امراض تنفسيه دن وفات ايدن كوچوك چوجوقلر ك چوغى اساساً معده وامعا تشوشاتندن ايلرى كلن «حواله» خسته لغندن، ارضاع وتغديه نك يولنده اولماسى ايله ظهور ايدن «كيك خسته انى» ندن، باغرساقلرده برزهرلنه نتيجه سي جلدده حاصل اولان چييان كبي اندفاعاتدن وبره انتان قيجى دن هلاك اوليور.

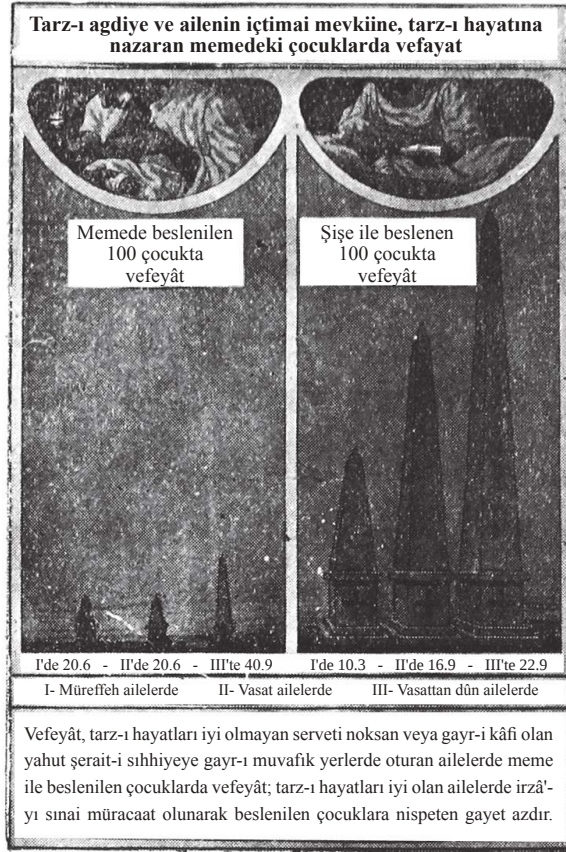
امراض هضميه دن ايلرى كلن وفيات اطفالده «غدانك انتخابى» بك مهم ومؤثر در، چونكه ارضاع مادرانده بك جزؤى اولان وفيات (برنجى اوچ آيده : ١٠٠ ده ١٤)، ارضاع صنايعيده بك چوقدر (ايلك اوچ آى ظرفنده ١٠٠ ده ٥٦).

بو حالده ايلك آلتى آى ظرفنده وفيات : امريك ايله بويوتيلن چوجوقلرده، ممة ويريلنلردن «دورت دفعه دها زياده در». لكن چوجوق ياشده ايلريلدكجه، ارضاع صنايعي يه دها ائى تحمل ايده جكندن، طقوزنجى آيدن سو كره امريك ايله بويوديلنلر آره سنده وفيات ديكر لرندن آنجق ايكي مثل زياده در.

ارضاع مادري، وفيات اطفاله قارشى مجادله ده اك مؤثر برواسطه ايسده شرائط صحيه داخلنده تطبيق اولنمى ده فوق العاده مهمدر.

(63)

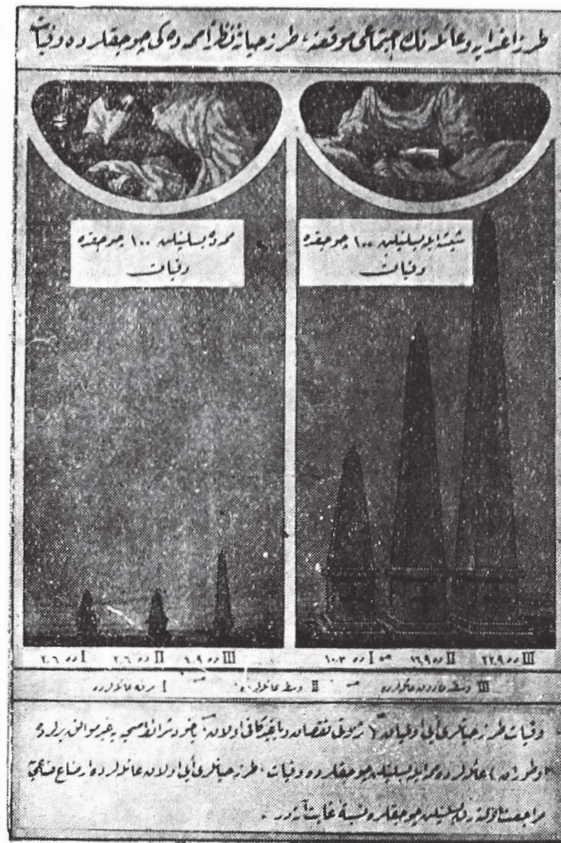
Çünkü aksi hâlde muzır, hattâ mühlik olabilir. Irzâ-ı mâderânedede “sütün kifayetsizliği”: vâlidenin infîlât ve ihtirâsâtına, hayzine, tabına, fenâ teayyüşüne, müskirât istimâline (dâ’-i kü’ül) emrâz-ı umûmiye

ve mevziyeye (husûsiyle verem) merbûttur. “Sütün fenâlığı” ise: çok defa meme zamânlarının intizamsızlığına, fart-ı tagaddiye sebebiyle çocukta zuhûr eden ihtilâlât-ı hazmiyye-i vahîmeye aittir.

۶۳

چونکه عكسى حالده مضر ، حق مهلك اوله بيلير . ارضاع مادرانده
 « سوتك كفايتسزلىكى » : والده نك انفعالات واحتراساتنه ، حيضنه ،
 تعبنه ، فنا تعيشنه ، مسكرات استعمالنه (داء كشول) ، امراض عموميه

وموضعيه (خصوصيله ورم) مربوطدر ؛ « سوتك قتالنى » ايسه :
 جوق دفعه مە زمانلرينك انتظامسزلغنه ، فرط تغديه سببيله جوجوقده
 ظهور ايدن اختلالات هضميه وخيميه عائددر .

(64)

İrzâ-ı mâderîde müddet-i ırzân da tesiri, ehemmiyeti vardır. İrzâ-ı mâderânede vefeyâtın tenâkusu “6 aydan ziyâde emzirmekten” ileri gelmektedir. Yalnız birkaç hafta süren ırzâ-ı mâderânede vefeyât-ı etfâl ziyâdeleşir ve âdetâ ırzâ-ı sînâideki nisbeti bulur.

Bu hâlde:

“1-Vâlîde sütü, en iyi ve çocuğa en ziyâde elverişli bir gıdâ olup, en az vefeyâta sebebiyet verenidir.

2- İrzâ-ı mâderâne müddeti ne kadar kısa olursa, vefeyât-ı etfâl o nisbette tezâyüd eder. Lâkin bu bâbda bazı kâ'ideler vardır ki herhâlde nazar-ı dikkate alınmalıdır.

Vâlidenin bi'z-zât çocuğuna bakması fevka'l-âde mühimdir. Vâlîde tarafından emzirilen çocuklarda kesret-i vefeyât, kalabalık ve çok çocuklu âilelerde daha ziyâdedir. Tevlîdât çok olmayan memleketlerde, ırzâ-ı mâderâneye devam şartıyla vefeyâtta kıllet görülmektedir.

Vefeyât-ı etfâlde, ebeveynin vaziyet-i ictimâîyesi de şâyânı mütâlaadır. Vâlideleri tarafından emzirilen çocuklarda vefeyâtın noksânı yalnız vâlîde sütünde olmayıp asıl bi'z-zât takayyüdâtın tesiridir. Hayâtını kazanmaya ve sûretle çalışmaya mecbûr olan fakîr vâlidelerin çocuklarında vefeyât, bakımsızlık ve gayr-i muvâfık bazı mevâd ile tagaddîye netîcesi ziyâdedir. İrzâ-ı sanai, ırzâ-ı mâderîyeye kâim olursa emrâz-ı hazmiyeden vefeyât: zengîn âilelerde 2, fakîrlerde ise 4 kat ziyâdedir.

İrzâ-ı mâderânede bile meskenin ehemmiyeti pek ziyâdedir. Vele vâlideleri

ارضاع مادریده مدت ارضاعك ده تأثیری ، اهمیتي واردر. ارضاع مادرانده وفياتك تناقصی « آتی آیدن زیاده أمزیرمکدن ، ایلری کلیمکده در . یالکیز بر قانچ هفته سورن ارضاع مادرانده وفيات اطفال زیاده لشیر ، وعادتا ارضاع صناییده کی نسبی بولور .

بو حالدہ :

۱ — والدہ سوتی، اُك اُبی وچو جوغه اُك زیاده اُلویریشلی برغدا اولوب، اُك آز وفياته سبیت ویرنیدر .

۲ — ارضاع مادرانهدتی، نه قدر قیصه اولورسه وفيات اطفال اونسبتده تزايد ایدر . « لیکن بوبابده بعض قاعده لر واردر که هر حالده نظر دفته آلملیدر .

والده نك بالذات چوجفنه باقسی فوق العاده مهمدر والدہ طرفندن أمزیریلن چوجوقلرده کثرت وفيات، غلبه لك وچوق چوجوقلی عائله لرده دهها زیاده در . تولدات چوق اولمیان مملکتلرده ارضاع مادرانیه دوام شرطیله وفياته قلت کورلمکده در .

وفیات اطفالده ابوینك وضعیت اجتماعی سی ده نمایان مطالعه در ؛ والدہ لری طرفندن أمزیریلن چوجوقلرده وفياتك نقصانی یالکیز والدہ سوتندن اولمبوب اصل بالذات تعیداتك تأثیریدر؛ حیاتی قازانمغه وبوصورتله چالیشمغه مجبور اولان فقیر والدہ لرك چوجوقلرنده وفيات باقیمسزلق و غیر موافق بعض مواد ایله تغذیه نتیجه سی زیاده در. ارضاع صنایع ارضاع مادریه قائم اولورسه امراض هضمیه دن وفيات: زنکین عائله لرده ایکی ، فقیرلرده ایسه دورت قات زیاده در .

ارضاع مادرانده بیله مسکنك اهمیتي پك زیاده در ، ولو والدہ لری

(65)

tarafından emzirilmekte olsun, pek dar ve havâsız bir yerde çocuklarda vefeyât pek fazladır.

Herhâlde “Vâlîde sütünü emen çocuklar en az ölürlər”. Bugün Norveç, İsveç, İsviçre ve İngiltere’de etfâlde vefeyâtın tenâkusu, ırzâ-ı mâderînin tamîmi ve %50 nisbetini bulan ve Württembergte, Bavyeranın bazı yerlerinde ise çocukların emzik ile büyütülmesi âdetinin tesiridir.

“Bir çocuğun tam bir sıhhatte bulunması için en emin vâsıta vâlidesi tarafından emzirilmesi, hem de aylarca emzirilmesidir.”

*

* *

Irzâ-ı sînâide vefeyât ziyâdedir. -Pis inek sütü, pis şişe, pis meme başı, çocuklarda vefeyâtın başlıca sebepleridir.

Irzâ-ı sînâideki kesret-i vefeyât hakkında da bir fikir edinmek için şerâ’it-i sıhhiyesi her sûretle muntazam olan “Münih” şehrine â’id istatistik cetvellerine imâle-i nazar etmek kâfidir.

Vefeyât:

Irzâ-ı sînâide	%80
Birkaç günler meme verdikten sonra	%12
Tamâmen meme ile emzirilenlerde	%3
Doğar doğmaz inek sütü ile emzirilmeye başlanılan çocuklarda	

٦٥

طرفدن اُمزيرلمكده اولسون، پك طار وهواسزير یرده چوجوقلرده وفیات پك فضله در .

هر حالده « والدہ سوتی اُمن چوجوقلر اُك آاز ثولورلر » . بوكون نوروهج ، اسوهج ، اسويچره و انسكلترده اطفالده وفیاتك تناقصی ، ارضاع مادرینك اعممی وبوزده (٥٠) نسبتی بولان وورتمبرغده ، باویه رانك بعض یرلرنده ایسه چوجوقلرک اُمزيرك ایله بويوتيلمسی حادثك تأثیریدر .

« بر چوجوغك تام برصمته بولنمی ایچون اُك اُمین واسطه ، والدہسی طرفدن اُمزيرلمسی ، همده آیلرجه اُمزيرلمسی در . »

*
* *

ارضاع صناییده وفیات زیاده در . — پیس اینك سوتی، پیس شیشه، پیس ممه باشی چوجوقلرده وفیاتك باشلیجه سبیلیدر .

ارضاع صناییده کی کثرت وفیات حقنده برفکر ایدینك ایچون، شرائط صحیهسی هر صورتله منتظم اولان «مونیک» شهرینه عانداستانستیق جدولرینه اماله نظر ایتك کافیدر .

وفیات :

ارضاع صناییده	بوزده	٨٠
بر قاج کونلر ممه ویردکدن سوکره	»	١٢
تماماً ممه ایله اُمزيریلنلرده	»	٣

طوفاطوغماز اینك سوتيله اُمزيرلمك باشلانیلان چوجوقلرده

•

(66)

vefeyâtın ne nisbette ve muhâtaranın ne nisbette ve şiddette olduğunu bu istatistik tamâmen göstermektedir. Hele sütün iyi olmaması ile tehlike ne kadar ziyâdedir!

İnek sütü, hayvânın yiyeceği ile tahavvül ve hastalığı ile tagayyür eyler. Ahırın havâsı, sütü televvüs eder. Süt ineğin pis ellerle “sağılmasında”, pis kaplarla “naklinde”, pis emzik şişeleri ve meme başları “istimâlinde” pislenir, “intânlaşır.” İşte ırzâ-ı sînâideki vefeyâtta hep bu sebepleri de nazar-ı dikkate almalıdır.

Bu hâlde:

“Pis inek sütü, pis şişe, pis meme başı, işte çocuklardaki vefeyâtın başlıca sebepleri.”

*

* *

Yolunda beslemek, yolunda bakmak hep kâfî. -Her şeyden evvel vâlide çocuğunun yanından ayrılmamalıdır.

Vefeyât-ı etfâle yalnız sütün tagayyürü sebep değildir. Hattâ sâf ve hâlis bir sütün kemâl-i dikkat ile tahkîmî ve sıhhî ve vesâ'it ile itâsı halinde bile eğer çocuk yolunda beslenmez ve büyütülmez ise vefeyât-ı etfâl tenâkus eylemez.

Çok defa tehlikeli olan “çocuk ishâlleri”, “tagaddî teşevvüşleri”, meme ile ırzâ esnâsında da -her ne kadar nisbeten nâdir ise de- vukûa gelebilir. Bu yolda vâlide memesiyle büyütülen çocuklar ya ziyâde emzirilmekte, veya fenâ bakılmakta, yâhûd çocuk fenâ giydirilmekte olduklarından beslenmek ve bakılmak husûsunda vâlideleri hatâsı olarak vefât eylemektedirler.

وفیاتك نه نسیبده ومخاطره نك نه درجه وشده اولدیغی بواستانستیق
 تماماً کوسترمکده در. هله سوتك آبی اولماسی ایله تهلکهنه قدر زیاده در
 اینك سوتی حیوانك ییه جکی ایله تحول وخسته لی ایله تغیرایلر.
 آخورك هواسی سنوتی تلویث ایدر. سوت ، اینك پیس آلرله
 « صاغیلیمنده » ، پیس قابلرله « نکلنده » ، پیس اهریک شیشه لری
 ومه باشلری « استعمالنده » پیسله نیر ، « اتانلاشیر. » ایشته ارضاع
 صناعیده کی وفیاده هپ بو سبیلری ده نظر دقته آلملیدر .
 بو حالد :

« پیس اینك سوتی ، پیس شیشه ، پیس مه باشی ، ایشته چوجوقلرده کی
 وفیاتك باشلیجه سبیلری . »

*
 *

یولنده بسلک ، یولنده باقق هپ کافی . — هر شیدن اول والده چوجوغنك
 یانندن آیریلما لیدر .

وفیات اطفاله یالکز سوتك تغیری سبب دکلدر ، حتی صاف وخالص
 برسوتك کمال دقت ایله تعقیبی وصحی وسائط ایله اعطاسی حالنده بیله
 اگر چوجوق یولنده بسلنمز وبویوتلز ایسه وفیات اطفال تناقص ایلز.
 چوق دفعه تهلکلی اولان « چوجوق اسهال لری » ، « نفدی
 تشوشلری » مه ایله ارضاع اتانسانده ده — هر نه قدر نسبةً نادر ایسه ده —
 وقوعه کله بیلیر . بو یولده والده مه سیله بویوتیلن چوجوقلر یا زیاده
 اُمزیرلیمکده ، یاقنا باقیمقده ، یا خود چوق فنا کیدیرلیمکده اولدقلرندن
 بسلنمک وباقیمق خصوصنده والده لری خطاسی اوله رق وفات ایلیمکده درلر .

(67)

Bu hâlde: “Yolunda beslemek, yolunda bakmak fevka’l-âde mühimdir.” Çok defa bu husûsdaki cehâlet, çocukları telef eylemektedir. Vâlidelerin en büyük hatası, çocukları çok ve ziyâde ve fenâ beslemeleridir. Sık emzirme, memede çok tutma, çok fenâdır. Birçok yavrular emzik ile büyütülen çocuklarda olduğu gibi sût’-i hazmdan, ishâlden ölmektedirler.

Vakitsiz yiyecek, bozuk ve pis sût -ki vâlidesi tarafından emzirilenlerde müşâhede olunmayıp, yalnız emzik ile beslenenlerde vukûa gelir- mühlik sût’-i hazmlara, ishâllere sebebiyet verir.

Bu hâlde: vefeyât-ı etfâli mûcib olan bu mühim sebeplerden tevakkî için vâlidelerin çocuklarını yolunda büyütmeleri, dadıların çocuklara yolunda bakmaları lâzımdır ki bu da ancak kavâid-i sıhhiyeye vukûf ile, çocukları çok fenâ beslemekten ictinâb ile mümkündür.

Çocuk beslemek husûsundaki yolsuzlukların, münâsebetsizliklerin, yanıbaşında fenâ büyütme â'id hatalar da etfâlin vefeyâtında mühim sebepleri teşkil eder. Vefeyât-ı etfâli azaltmak için çocuğa iyi bakmak, çok ve sıcak tutucu elbise giydirmemek, kazâ ve ârızalardan ve soğuktan korumak, emrâz-ı sâriyeden muhâfaza etmek, velhâsıl hıfzıssıhhaya tevfiken büyütme lâzımdır. Bu tedâbire muhabbet-i mâderâne tesiriyle ancak vâlideler riâyet ederler.

Binâaenaleyh: “Vefeyât-ı etfâlde tenâkus-i te'mîn, ancak her şeyden evvel çocuğun yanından vâlidesinin ayrılmasıyla mümkün olur.”

۶۷

بو حاله : « يولنده بسلامك ، يولنده باقق فوق العاده مهمدر .
چوق دفعه بو خصوصده كي جهالت ، چوجوقلری تلف ايلكده در .
والده لرك اك بويوك خطاسی ، چوجوقلری چوق و زیاده وقنا
بسلامه لریدر . صیق آمزیرمه ، مدهده چوق طوته چوق فنادر ، برچوق
ياورولر آمزیرك ايله بويودیلهن چوجوقلرده اولدینی کبی سوء هضمدن
اسهالدن تولكده درلر .

وقتسز ییه جك ، بوزوق وییس سوت - که والده سی طرفندن
آمزیریلنلرده مشاهده اولنمیوب ، بالکیز آمزیرك ايله بسلنلرده وقوعه
کلیز - مهلك سوء هضمله ، اسهالره سبیت ویرر .

بو حاله : وفیات اطفالی موجب اولان بو مهم سبیلردن توی
ایچون ، والده لرك چوجوقلرینی یولنده بویوتملری ، دادیلرک چوجوقلره
یولنده باقلری لازمدر ، که بوده آنجق قواعد صحیه و قوف ايله ،
چوجوقلری چوق وقنا بسلامکدن اجتناب ايله ممکندر .

چوجوق بسلامك خصوصنده کی یولسز اقلرک ، مناسب تسز لکلرک
یانی باشنده فنا بویوتمه عائد خطالرده اطفالک وفیاتنده مهم سبیلری
تشکیل ایدر . وفیات اطفالی آزالتمق ایچون چوجوغه ائی باقق ،
چوق وصیجاق طویجی البسه کییدیرمه مک ، قضا و عارضه لردن
وصو ووقدن قورومق ، امراض ساریه دن محافظه ایتمک ، الحاصل
حفظ صحته توفیقاً بویوتمک لازمدر . بوتدابیره محبت مادرانه تأثیریه
آنجاق والده لر رعایت ایدرلر .

بناء علیه : « وفیات اطفالده تناقصی تأمین ، آنجاق هرشیدن اول
چوجوغک یانندن والده سنک آریلاسیله ممکن اولور . »

(68)

Birçok yerlerde vefeyât-ı etfâlde görülen tahallûf“vâlidinin çocuğu yanından ayrılıp ayrılmamasındadır.” Köylerde, vâlidinin çocuğu yanında bulunduğu mahallerde vefeyât azdır. Hâlbuki çalışmaya ve çocuğunu terke ve sînâî olarak ırzâa mecbûr kaldığı yerlerde ziyâdedir. Sanâyiin ileri gittiği, fabrikaların çok bulunduğu şehirlerde dağlık yerlerde böyledir.

“Vâlidinin, çocuğundan ayrılmadığı yerlerde vefeyât mütenâkıs, iftirâka mecbûr kaldığı mahallerde mütezâyiddir.”

“Tevlîdâtın kesreti, kesret-i vefeyât ile birlikte gider.” Almanya ve Avusturya gibi tevlîdâtın ziyâde bulunduğu mahallerde vefeyât ziyâdedir. Çünkü “Çok çocuk olan âilelerde vâlidinin lâzım gelen takayyüdâta zamânı kalmaz.” Ondan başka vefeyât-ı etfâlde kesret, “ebeveynin fakriyle”, servetin, refâhın fıkdanıyla tezâyüd eylemektedir.

Gayr-i meşrû çocuklarda vefeyâtın sebep-i kesreti vâlîde takayyüdünden mahrûmiyetdir. Büyük şehirlerden ırzâ olunmak için köylere gönderilen çocuklarda kesret-i vefeyât, hep vâlîde takayyüdünden mahrûmiyetten ileri gelmektedir.

Vâlîde takayyüdünden mahrûm olan çocuklarda vefeyât, %50'ye hattâ 75'e kadar çıkmaktadır. Vâkıa, bu çocukların helâki sırf bu mahrûmiyetten ileri gelmeyip, rutûbetin, ziyâ ve havâsızlığın da tesiri gayr-i kâbil-i inkârdır.

*

* *

برجوق يرلرده وفيات اطفالده كوريلن تخلف «والدهنك چوجوغى يانندن آريلوب آيريلماسنده در» كويلرده، والدهنك، چوجوغى ياننده بولندينى محللرده وفيات آزدرد؛ حال بوكه جاليشمغه وچوجوغى تركه وصناعى اوله رق ارضاعه مجبور قالدینی يرلرده زياده در؛ صنايعك ايلرى كيتديكي، فابريقه لرك چوق بولندينى شهرلرده، طاغلق يرلرده بويله در. «والدهنك، چوجوغندن آريلندينى يرلرده وفيات متناقص، افتراقه مجبور قالدینی محللرده متزايد در.»

«تولداك كثرتي، كثر وفيات ايله برلكده كيدر.» آلمانيا و آوستريا كي تولداك زياده بولندينى محللرده وفيات زياده در؛ چونكه «چوق چوجوق اولان عائله لرده والدهنك لازم كن تقيدانه زمانى قالماز.» آندن باشقه وفيات اطفالده كثر، «ابوينك فقريله»، «تروتك»، رفاك فمديانيله تزايد ايلكده در.

غير مشروع چوجوقلرده وفياتك سبب كثرتي والده تقيدندن محروميتدر. بويوك شهرلردن ارضاع اولنق ايچون كويلره كوندريلن چوجوقلرده كثر وفيات، هب والده تقيدندن محروميتدن ايلرى كللكده در.

والده تقيدندن محروم اولان چوجوقلرده وفيات يوزده (٥٠) يه، حتى (٧٥) قدر چيقمقدمه در. واقعا بو چوجوقلرك هلاكي صرف بو محروميتدن ايلرى كليب، رطوبتك، ضيا و هوا سزلغكده تأثيرى غير قابل انكار در.

(69)

Yazın, sıcak zamânlarda çok çocuk ölüyor

Vefeyât-ı etfâle bâdî olan esbâb meyânında -velev bildirdiklerimiz kadar vahîm olmasın- pek ehemmiyetten ârî addedilememesi lâzım gelen yaz sıcağının, küçüklere tesirâtından da bahsetmek istiyoruz.

Hemen herkesçe malûm olan bir hakikat de, yazın en sıcak zamânlarda Temmuz ve Ağustos aylarında husûsiyle 3.2 derece daha ziyâde sıcak dar mahallerde, çamaşır yıkanan ve hattâ yemek pişirilen bu yerlerde vefeyât-ı etfâlin %30-40a kadar çıkmasıdır. Bu şerâ'it dâhilinde meme ile büyütülen veyâ sînâî olarak emzirilen çocuklarda vefeyât hemen aynı nisbettedir.

Bazı etibbâ böyle sıcak zamânlarda vefeyâtın kesretini sütün tagayyürüne, bir takımı da harâretin çocuklarda susuzluğu ikâ ile fazla tagaddîye sebebiyet vermesine atfeylemektedirler. Herhâlde memede olan çocuklarla her türlü kavâid-i sıhhiyeye tevîken şişe ile emzirilenlerde vefeyâtın aynı nisbette olması “doğrudan doğruya harâretin” tesirini göstermektedir.

Bunun için, yazın sıcak zamânlarda küçük çocuğun az emip yemesi, hafif giydirilmesi, yatakta az örtülmesi, bulunduğu odanın husûsiyle geceleri bolca havâlandırılması lâzım olduğu herkesçe bilinmelidir.

*

* *

يازين، صيچاق زمانلرده چوق چوچوق ئوليور

وفيات اطفاله بادی اولان اسباب میاننده - ولو بیلدیردکلر من
قدر وخیم اولسون - بک اهمیتدن عاری عد ایدیله مه مسی لازم کلن
ياز صیچاغنک کوچوکاره تأثیراتندن ده بحث ایتک ایستوروز .

همان هر کسجه معلوم اولان بر حقیقت ده، يازك اُك صیچاق زمانلرنده،
تموز، آیلرند، خصوصيله ۳۰۲ درجه داها زیاده صیچاق
بو طار محللرده، چاشیر ییقانان وحتی يک پیشیریلن
بویرلرده وفیات اطفالک یوزده (۳۰ : ۴۰) قدر چیقمسیدر .
بو شرائط داخلنده مه ایله بویودیکن ویا صنعای اوله رق آمزیریلن
چوچوقلرده وفیات همان عینی نسبتده در .

بعض اطبا بویله صیچاق زمانلرده وفیاتک کثرتی سوتک تغیرینه،
بر طاقی ده حرارتک چوچوقلرده سوسزلنی ایقاع ایله فضلہ تغدی یه
سببیت ویرمسنه عطف ایلکده درلر . هر حالده مه ده اولان
چوچوقلره هر دورلو قواعد صحیه به توفیقاً شیشه ایله آمزیریلنلرده
وفیاتک عینی نسبتده اولسی « طوغریدن طوغری یه حرارتک »
تأثیرینی کوستر مکده در .

بونک ایچون، يازين صیچاق زمانلرده کوچوک چوچوغک آز
أموب بیمه سی، خفیف کیدیرلمسی، یاتاقده آز اورتلمسی، بولندینی
اوطه نك خصوصيله کیجه لری بولجه هوالاندیرلمسی لازم اولدینی
هر کسجه بیلنمیدر .

*
* *

(70)

Vefeyât-ı Etfâlin Önünü Almak

Her vâlide, çocuğunu kendi emzirmelidir. -Her hanım kız “çocuk büyötmek”
fennini öğrenmedikçe evlenmemelidir.

Küçük çocuklardaki vefeyâta dâ'ir beyânat ve mütâlaâtımızdan istihsâl kılınan netâyic-i mü'ellime bu derece müdhiş bir hâl-i esef-i iştîmâlin ne gibi vesâit ile ıslâh ve tadîli kâbil olabileceğinden sıhhiyyûn ve ictimâiyyûnu düşündörmektedir.

Vefeyât-ı etfâl hakkında dermiyân olunan bazı esbâba karşı mücâdelede hıfzıssıhha -maa't-te'essüf- âcizdir. Çünkü fakîr âileler nezdinde umûmi hıfzıssıhhanın te'mîni güçdür. Gerçi küçük çocukları yazın sıcağın fenâ tesirâtından mahfûz bulundurmak üzere serin ve havâdâr odalı amele evleri inşâsıyla umûmi hıfzıssıhhattâ bir hatve atılmış ise de, mevki-i file konulan bu tedbîr-i sıhhî, mes'ele-i hayâtiye ve ictimâiyenin ehemmiyeti ile ne mütenâsib, ne de kâfidir. Bu acz için de en muvâfık ve mü'essir olanı, doğrudan doğruya vefeyât-ı etfâle bâdî olan esbâbı nazar-ı dikkate alarak sıhhiyyûnun, bütün faaliyetini “telkîn” ve “ikaz” ve hattâ “tedrîs” husûsunda tekâfüs ettirmek ve bu bâbda cehâlet-i umûmiye karşı bir cihâd açmaktır.

وفیات اطفالك اوگنی آلمق

هر واده ، چو جوغی كندی ائمزیرملیدر . — هر خاتم قیز « چو چوق بو یوتك » فنی اوكره نمدیكه اولمه ملیدر .

كوچوك چو چوقلرده کی وفياته دائر بیانات و مطالعاتمزدن استحصالی قلمنان نتایج مؤله ، بودرجه مدھش بر حاسف اشتمالك نه کی وسائط ایله اصلاح و تعدیلی قابل اوله بیله جکندہ صحیون و اجتماعیونی دوشوندیرمکده در .

وفیات اطفال حقندہ در میان اولتان بعض اسبابه قارشى مجادلده حفظ صحت — مع التأسف — عاجزدر ؛ چونکه فقیر طائله لر نزدندہ عمومی حفظ صحتك تأمینى كوجدر . كرجه كوچوك چو چوقلری یازین صیجاغك فنا تأثیراتندن محفوظ بولندیرمق اوزره سرین وهوادار اوطه لی عمله اولری انشاسیله عمومی حفظ صحتده برخطوه آتیلمش ایسه ده ، موقع فعله قونیلان بوتدیرصحی ، مسئله حیاتیه واجتماعیه نك اهمیتى ایله نه متناسب ، نه ده کافی در . بو عجز ایچینده اك موافق ومؤثر اولانی ، طوغریدن طوغری به وفيات اطفاله بادی اولان استبابی نظر دقته آله رق صحیونك ، بوتون فعالیتنى « تلقین » و « ایقاظ » وحتی « تدریس » خصوصندہ تکاثف ایتدیرمك و بوبابده جهالت عمومیه به قارشى برجهاد آچق در .

(71)

1- “Her vâlide kendi çocuğunu emzirmelidir.” Meme vermesine imkân yoksa bunun yerine ancak ırzâ-ı sînâî şâyân-ı kabûl olmalıdır.

2- “Hiçbir hanım kız” çocuk büyütmek fennini öğrenmedikçe, yani, ırzâ, elbâs ve sıhhî hayât husûsunda çocuğa bakmayı bilmedikçe evlenmemelidir.

Her genç kadın, her çocuğun kendi vâlidesi, sütüne hakk-ı sarîhi olduğuna kanâat getirdiği, her hanım kız nazarî ve mümkünse amelî olarak çocuk beslemeyi ve yolunda büyütmeyi bildiği zamân vefeyât-ı etfâle dâ'ir tarik-i tahfizde büyük bir hatve atılmış olacaktır.

Vefeyât-ı etfâlden tahfiz gâyet sâde üç teklîfte hulâsa edilebilir:

1) Her türlü vesâ'it ile vâlideleri bi'z-zât ırzâa teşvîk.

2) Bi'z-zât ırzâ mümkün olmadığı takdîrde -hıfzıssıhhat-i etfâle dâ'ir kavâide riâyet etmek şartıyla- ırzâ-ı sînâîyi te'mîn.

3) Genç kızlara, hanım kızlara nazarî ve mümkünse amelî çocuk büyütmek fennini tadrîs eylemek.

*

* *

۷۱

۱ — « هر والده كندى چوجوغنى آموزيرمليدر. » مه ويرمسنه
امكان يوقسه بونك يرينه آنجاق ارضاع صنايعى شايان قبول اولمليدر .
۲ — « هيچ برخانم قيز ، چوجوق بويوتكم فتنى اوكره نمديكه ،
يعنى ، ارضاع ، لباس ، وصحى حيات خصوصنده چوجوغه باقنى
بيلمديكه اولنه مليدر .

هر كننج قادين ، هر چوجوئك كندى والده سى سوتنه حق
صريحى اولديغنه قناعت كتيرديكى ، هر خانم قيز نظرى وممكنسه عملى
اوله رق چوجوق بسلمكى ويولنده بويوتكمى بيلديكى زمان وفيات
اطفاله دائر طريق تحفظده بويوك برخطوه آتيلمش اوله جقدر .

وفيات اطفالدن تحفظ فايث ساده اوچ تكليفده خلاصه ايديله بيلر :

- ۱ — هر دورلو وسائط ايله والده لرى بالذات ارضاعه تشويق ،
- ۲ — بالذات ارضاع ممكن اولمدينى تقديرده — حفظ صحت اطفاله
دائر قواعد رعايت ايتكم شرطيله — ارضاع صنايعى نى تاامين ،
- ۳ — كننج قيزلره ، خانم قيزلره نظرى وممكنسه عملى چوجوق
بويوتكم فتنى تدريس ايتكم .

*
* *

(72)

Emzirmeyen vâlideler nâdirdir. -Çok defa zengîn emzirmek istemez,
fakîr emzirmeye devam edemez. “Analar Birliği”, “Anne Şefkati”
cemiyyetleri. -Mecbûrî sigorta. Fakîr gebe, son haftalarda istirâhat edebilmeli.
Her vâlide çocuğunun âdetâ aylıklı süt annesi olmalıdır.

Çocuğun, vâlidesi tarafından emzirilmesi ve bi'z-zât bakılması vefeyât-ı etfâle karşı en mü'essir bir çâre, bir vâsıtaadır. Meme ile büyütme ve bi'z-zât bakma sâyesinde vâlide çocuğunu hemen muhakkak olarak kurtarır. “Tıp” emziremeyen kadınların nâdir olduğuna kânidir. Çok defa müşkülât ve adem-i imkân, tabâbete â'id olmayıp ondan hâricdir ki şu cümle ile hulâsa edilebilir: “zengîn emzirmek istemez, fakîr ise emzirmeye devam edemez.” Zengîn için adem-i ırzâ ahlâkî bir mes'ele, bir âdet hükmündedir ki genç kadının sâlim ve ictimâî bir terbiyesiyle “aristokrasi”ye â'id bu inhimâke karşı gelinebilir. Her ebenin, hasta bakıcının, dadının, hattâ tabîbin vazîfesi bu gibilere: her vâlideye â'id “din-i tabîî” bi'z-zât çocuğunu emzirip bakması olduğunu ihtâr ve telkîndir. Fakîr ve amele içinse mes'ele daha bâdî, daha müşküldür. Çünkü bir işçi kadın için, ticârette me'mûr bir vâlide için çocuğunu ırzâa devam, adem-i faâliyeti ile [nafaka] ve taayyüşünü iktisâba mâni ve ziyâ-i mevki ve me'mûriyeti müstelzimidir.

Bu bâbda şerâ'it-i ictimâîyeyi tadîl ve ıslâh lâzımdır. Karnında bir çocuk taşıyan, memesine yapışık çocuğu olan her kadın, cemiyyet-i beşeriyye için mühim bir sermâyeye hâdimdir. Heyet-i ictimâîye ona muâvenete,

أمزیرمهین واندەرلر نادر در. — چوق دفعه زنکین أمزیرمک ایسته مز؛ فقیر أمزیرمکه دوام ایده مز. —
 « آنالر برلسکی، » « آننه هفتی » جمعیتلری. — مجبوری سیغورطه. فقیرکبه
 صوک هفته لرده استراحت ایده بیللی. — هر والده چوجوغنک عادتاً
 آیلقلی سوت آننه سی اولماید.

چوجوغنک، والده سی طرفدن أمزیرمسی وبالذات باقیمسی
 وفیات اطفاله قارشى أك مؤثر برچاره، برواسطه در؛ مءایله بویومه
 وبالذات باقمه سایه سنده والده چوجوغنی همان محقق اوله رق قورتارر.
 « طب » أمزیرمهین قادینلرک نادر اولدیغنه قانعدر. چوق دفعه
 مشکلات وعدم امکان، طبایته عائد اولمیوب آندن خارجدر، که
 شوجهلایله خلاصه ایدیله بیلیر: « زنکین أمزیرمک ایستمز، فقیرایسه
 أمزیرمکه دوام ایده مز. » زنکین ایچون عدم ارضاع اخلاقی بر مسئله،
 بر عادت حکمنده در که کنج قادینک سالم واجتماعی بر تربیه سیله
 « آریستوقراسی » یه عائد بوانهما که قارشى کلنه بیلر. هرأبه نك، خسته
 باقچینک، دادینک، حتی طیبیک وظیفه سی بو کیلره: هر والده یه عائد
 « دین طیبی » بالذات چوجوغنی أمزیروب باقمسی اولدیغنی اخطار
 وتلقیندر. فقیر وعمله ایچون ایسه مسئله داها جدی، داها مشکلدرد؛
 چونکه برایشی قادین ایچون، تجارتده مأمور بروالده ایچون چوجوغنی
 ارضاعه دوام، عدم فعالیتی ایله نققه وتمیشنی اکتسابه مانع وضیاع
 موقع ومأموریتی مستلزمدر.

بوابده شرائط اجتماعیه یی تعدیل واصلاح لازمدر. قارنده
 برچوجوق طاشیان، مءسنه یاییشیق چوجوغنی اولان هر قادین جمعیت
 بشریه ایچون مهم بر سرمایه یه خادمدر؛ هیئت اجتماعیه اکا معاونته،

(73)

onu himâyeye mecbûrdur. Bu mecbûriyet yalnız hayır ve insâniyet hissiyle değil, cemiyete te'mîn-i menfaat iktizâsıyladır.

Gebe kadın, bi'l-hassa taşıdığı çocuğun nefi nokta-i nazarından ve bi'l-âhire yine aynı sebeble, ırzân ilk haftalarında çalışmamalıdır. İşte bunun için işçi kadının bu zamân zarfında gündeliği taht-ı te'mîne alınmalıdır. Çünkü ifâ ettiği hizmet, dükkân ve destegâhdaki işten daha mühim ve daha fâ'idelidir. Bu yolda emzikli ve gebe kadının tazmîni ile dünyâyâ gelen ve gelecek olan çocuk kurtarılmış olur.

Hükûmât-ı hâzıradan -velev nâdir- bazıları, tevlîdinden itibâren işçi kadına çocuğunu beslemek üzere gündeliğini te'mîn ve 2 ay me'zûniyet itâ eylemektedirler. İşçi olmayanlar -azâ ve mukayyed- olmak şartıyla, “analar arasında yardım” gibi bazı husûsi cemiyât-ı hayriyye-i ictimâîye tarafından mazhar-ı muâvenet olmaktadırlar. Bu gibi cemiyâyâ mensûb olmayanlar her sûretle istifâdeden mahrûmdurlar. İşte bu sebebden bugün fakîr bir kadın için gebe olmak kadar bedbahtlık yoktur. Muâvenet-i cemiyetlerine hasbü'z-zarûre yazılacaklar yazılanlardan pek çok ziyâdedir.

Bazı memleketlerde bi'z-zât emzirenlere “ırzâ mükâfâtı” itâsına karâr verilmiştir. Meselâ, Macaristan'da hükûmet çocuğunu emziren fakîr vâlidelere mâhiye 12 kron itâ eyliyor. Fransa'da “analar şefkati” “ırzâ-ı ırzâ-ı mâderâne” nâmlarında bazı cemiyâyâtı husûsiye bi'z-zât meme verenlere mükâfât vermekte ise de birçok memleketlerde bu husûsda hâlâ bir şey yapılmamıştır.

آنی حمایه به مجبوردر؛ بوجبوریت یالکنز خیروانسانیت حسیله دکل، جمعیته تأمین منفعت اقتضاسیله در.

کبه قادین، بالخاصه طاشیدینی چوجوغلک نفی نقطه نظرندن، وبالا خره ینه عینی سبیله، ارضاعک ایلک هفته لرنده چالیشمالیدر. ایشته بونک ایچون ایشچی قادینک بوزمان طرفنده کونده لکی تحت تأمینه آلملیدر؛ چونکه ایفا ایتدیکی خدمت دکان و دستکاهده کی ایشدن دها مهم و دها فائده لیدر. بویولده آمزیکلی وکبه قادینک تضمینی ایله دنیا به کلن وکله جک اولان چوجوق قورتاریلش اولور.

حکومات حاضره دن-ولونادر-بعضیلری، تولیدندن اعتباراً ایشچی قادینه چوجوغنی بسلمک اوزره کونده لکی تأمین وایکی آی مأذونیت اعطا ایلکده درلر. ایشچی اولیانلر-اعضا و مقید اولق شرطیله-«آنالر آره سنده یارديم» کبی بعض خصوصی جمعیات خیریّه اجتماعیه طرفندن مظهر معاونت اولمقده درلر. بوکبی جمعياته منسوب اولیانلر هر صورتله استفاده دن محروم درلر. ایشته بو سبیدن بوکون فقیر برقادین ایچون کبه اولق قدر بدبختلق یوقدر. معاونت جمعیتلرینه حسب الضروره یازیله جققلر یازیلانلردن یک چوق زیاده در.

بعضی مملکتلرده بالذات آمزیرنلره «ارضاع مکافاتی» اعطاسنه قرار ویرلمشدر؛ مثلاً، مجارستانده حکومت چوجوغنی آمزیرن فقیر والدلره ماهیه اون ایکی قرون اعطا یلیور. فرانسه ده «آنالر شفقتی»، «ارضاع مادرانه» ناملرنده بعض جمعیات خصوصیه بالذات ممه ویرنلره مکافات ویرمکده ایسه ده برچوق مملکتلرده بوخصوصه حالا برشی یاییلما مشدر.

(74)

En iyisi Almanya'da olduğu gibi, amelenin hayâtlarını “sigorta ettirmeye” mecbûr tutulmalarıyla gündeliklerine göre her hafta sigorta kasasına bir miktar para tevdiine icbâr edilmesidir. Bu kasa hâmil ve ırzâ zamânında çocuğuna vakf-ı vücûd eden kadın ameleye gündeliğini te'diye eder. Ondan başka bu kasalara destigâh ve fabrika sâhiblerinin, hükûmetin de yardım etmesi lâzımdır. Çünkü cemiyet-i beşeriyye için çocuk, bu yolda yardıma esâsen müstahak olan bir ihtiyârdan çok nâfidir.

Velhâsıl bir çocuğun hayâtını tahlîs ve te'mîn için:

- 1) “Fakîr kadın, hâmilinin son haftalarındaistirâhat edebilmeli.”
- 2) “Her vâlide âdetâ, çocuğunun gündelikli süt nenesi olmalıdır.”

*

* *

Irzâ-ı sînâide sıhhî süt tedârîki. -Belediye süthaneleri. —“Süt damlaları”, “Küçük çocuklar muâyenehâneleri”

Bazen vâlide çocuğunu emziremediğinden ırzâ-ı sanaiye ve bu sûretle iyi inek sütü tedârîkine mecbûr olur. Bir vâlide pek nâdir olarak çocuğunu emziremez ve çok defa olduğu gibi süt nene de tutamaz ise bi'l-mecbûriye emzik şişesine mürâcaât eder ki bunun için de “iyi süt” bulmak lâzımdır. Hâlbuki bugün iyi süt tedârîki fevka'l-âde müşküldür.

۷۴

اُك اُیسی آمانیاده اولدینی کبی ، عمله نك ، حیاتلرینی ، سیغورطه
ایتدیرمکه ، مجبور طوتیلملریله کونده لکترینه کوره هر هفته سیغورطه
قاصه سنه بر مقدار پاره تودینه اچارایدیلسیدر؛ بوقاصه حمل وارضاع
زماننده جوجوغنه وقف وجودایدن قادین عمله یه کونده لکنی تأدیه ایدر.
آندن باشقه بوقاصه لره دستکاه و فابریقه صاحبترینک ، حکومتکده
یاردیم اتمسی لازمدر. چونکه جمعیت بشریه ایچون چوجوق، بویوله
یاردیمه اساساً مستحق اولان بر اختیاردن چوق نافعدر .

والحاصل برچوجوغنک حیاتی تخلص وتأمین ایچون :

۱ — «فقیرقادین، همانک صوکه هفته لرنده استراحت ایده بیلیملی.»

۲ — «هر والده عادتا ، جوجوغنک کونده لکلی سوت

نهمی اولمیدر .»

*
*

ارضاع صناعیده صعی سوت تدارکی . — بُلدییه — وتخانهلری. — «سوت دامله لری»، «کوچک
چوجوقلر معاینه خانه لری»

بعضاً والده جوجوغنی آموزیره مدیکندن ارضاع صناعیه وبوصورتله
آبی اینک سوتی تدارکنه مجبور اولور . بروالده پک نادر اوله رق
چوجوغنی آموزیره مز، وجوق دفعه اولدینی کبی سوت ننده طوته مازایسه
بالججوریه آموزیک شیشه سنه مراجعت ایدر ، که بونک ایچونده «آبی
سوت» بولق لازمدر. حال بوکه بوکون آبی سوت تدارکی فوق العاده
مشکلدر .

(75)

Memâlik-i mütemeddinede, hemen bütün şehirlerde “sıhhî süt” nâmıyla iyi bir süt tedârîki mümkündür. Bu sütler “tüberkülin” zerk edilerek verem olmadığı anlaşılan ve kuru ot, yâhûd başka sıhhî bir yiyecek ile beslenen, her gün temizlenerek iyi tutulan ahırlarda yaşayan ineklerden el ve esvâbı dezenfekte edilmiş inekçiler tarafından temiz kaplara sağılanlardır.

Sütün matlûb bir terkîb-i kimyevîde kalması için ineğin sâlim olması ile berâber iyi bakılması ve yolunda beslenmesi lâzımdır. Yeşil ot, şalgam veya pancar yaprakları vesâ'ir, bu gibi şeyler ineğin sütünü muzır kılar. Gebe ve hasta, husûsiyle memesi iltihâblı ve ishâle mübtelâ inek sütünü kullanmamak lâzımdır. Çocuğa gâyet temiz sağılmış ve muzır hiçbir madde ilâve olunmamış mikroptan ârî süt verilmelidir.

“Sıhhî süt” kapalı ve soğutulmuş şişeler içinde doğrudan doğruya hânelere sevk olunur. Lâkin bu gibi sıhhî süttten, fiyatının âlî olması cihetiyle yalnız ağniyâ istifâde eylemektedir. Meselâ Berlin’de yalnız 7000 çocuk sıhhî belediye sütünden istifâde etmektedir. Hâlbuki 26.000 çocuk bu süttten mahrûm olmaktadır. Ümmîd olunur ki Kopenhag’daki “belediye süthânesi” gibi şehrin, belediyenin muâveneti ile âdî süt fiyatında her yerde küçük çocuklara mahsûs sıhhî süt satılmak üzere “süthane”ler te’sîs edilsin ve hâlis ve sâf süt tedârikince çekilen müşkülâta bir nihâyet verilsin.

Bu tedâbir ile vefeyât-ı etfâli tahdîd mümkün olacak mı? Vukûât,

ممالك متمدنه ده ، همان بوتون شهرلرده « صحی سوت » ناميله آيی
برسوت تدارکی ممکندر . بوسوتلر « توبه رکولین » ذرق ایدیلهرک
ورم اولمیدنی آ کلایشیلان وقورو اوت ، یاخود باشقه صحی بریه جک
ایله بسلنیلن ، هرکون تمیزلنهرک آئی طوتیلان آخورلرده یاشایان
اینکلردن آل وانوابی ده زنفکته ایدلمش اینکجیلر طرفدن تمیزقابلره
صاگیلانلردر .

سوتک مطلوب بر ترکیب کیمیوبده قالمسی ایچون اینکک سالم
اولمسی ایله برابر آئی باقیلمسی ویولنده بسلنمسی لازمدر . یشیل اوت ،
شالقام ویابانجار یاپراقلری وسائر بوکی شیلراینکک سوتنی مضر قیلار . که
وخسته ، خصوصیه ممه سی التهابی واسهاله مبتلایینک سوتنی قوللانماق
لازمدر . چوجوغه غایت تمیز صاغلمش و مضر هیچ بر ماده علاوه
اولنماش میقروبدن عاری سوت ویرلمیدر .

« صحی سوت » قابالی و صوووتیلمش شیشه لر ایچینده طوغریدن
طوغری به خانه لره سوق اولنور . لیکن بوکی صحی سوتدن فیأتنک غالی
اولمسی جهتیله یالکیز اغنیا استفاده ایلکده در . مثلاً برلینده یالکیز ۷,۰۰۰
چوجوق صحی بلدیبه سوتندن استفاده ایتیکده در ؛ حال بوکه ۲۶,۰۰۰
چوجوق بو سوتدن محروم اولمقده در . امید اولنور که قونپهاقده کی
« بلدیبه سوتخانه سی » کی شهرک ، بلدیبه نک معاوتی ایله عادی سوت
فیأتنده هر برده کوچوک چوجوقلره مخصوص صحی سوت صاتیلمق
اوزره « سوتخانه » لر تأسیس ایدیلسین و خالص و صاف سوت تدارکنجه
چکیلن مشکلاته بر نهایت ویریلسین .

بوتداییر ایله وفیات اطفالی تحدید ممکن اوله جمعی ؟ وقوعات ،

(76)

iştibâhı dâîdir. Hala Kopenhag'da vefeyât-ı etfâl %18.7 raddelerindedir. Meselâ ittihâzine şâyân addedilebilecek “belediye süthânesi” bulunmayan yerlerde ise daha ziyâdedir.

Küçük şehirlerde ve kasabalarda tabîî süt tedârîki gâyet müşküldür. Sütü tağşîşâtdan kurtarmak çok güçdür.

İyi bir sütün tedârîki imkanında bile nasıl hazırlanması ve çocuğun yaşına göre ne kadar su ilâve edilmesi lâzım geleceği bilinmediği sûrette yine çocuğun hasta olmak ihtimali vardır. Bu sebebdan dolayıdır ki birçok yerlerde belediyeye â'id -yâhûd- bazı erbâb-ı hamîyyet tarafından mü'esses “süt damlası” nâmında hayrathâneler vardır. Buralarda takîm olunmuş ve çocuğun yaşına ve hâline göre sulandırılıp şekerlenmiş sıhhî ve ucuz süt satılmaktadır.

Asıl teessüf olunacak cihet bu “süt damlalarının” hala bazı yerlerde te'sîs olunamaması ve mü'esses bulunan yerlerde de henüz birçok vâlidelerin mürâcaât etmemesidir.

*

* *

Çocuk büyütmesini iyi bilmeli. -Çocuk büyütme usûlü öğrenilmeli.-
Süt damlaları, çocuk bakım yurtları.

Meme veren vâlidelere yardım etmek, veremeyenlere sıhhî sûrette hazırlanmış ve sulandırılmış hâlis süt itâ eylemek de kâfi değildir. Belki zengin ve fakîr annelere:

اشتباهی داعیدر. حالا، قوپنماقده وفيات اطفال یوزده ۱۸,۷ راده لرنده در؛ مثال آنخا زینه شایان عدایدله بیلله جک «بلدییه سوتخانه سی» بولنمان یرلرده ایسه داها زیاده در.

کوجوک شهرلرده وقصیه لرده طبیعی سوت تدارکی غایت مشکلدرد. سوتی تفشیشاندن قورنارمق جوق کوجدر.

آبی برسوتک تدارکی امکانده بیلله ناصل حاضر لانیسی وچوجوغک یاشنه کوره نه قدر صوعلاوه ایدلمسی لازم کله جکی بیلنمدیکی صورتده ینه چوجوغک خسته اولمق احتمالی واردر. بوسبیدن طولاییدرکه برجوق یرلرده بلدییه عاند - یاخود - بعض ارباب حمیت طرفندن مؤسس «سوت دامله سی» نامنده خیراتخانه لر واردر؛ بورلرده تعقیم اولنمش وچوجوغک یاشنه وحالنه کوره صولاندریلوب شکرلنمش صحی و اوجوز سوت ساتیلمقده در.

اصل تأسف اولنه جق جهت بو «سوت دامله لرینک» حالا بعض یرلرده تأسیس اولنه مامسی و مؤسس بولنان یرلرده هنوز برجوق والدلرک مراجعت ایتمه سی در.

*
* *

چوجوق بو بوتمنی آبی بیللی. - چوجوق بو بوتمنک اصولی اوکره نیلملی. - - سوت دامله لرلی. -
چوجوق باقیم یوردلری

مه ویرن والدله لر یاردیم ایتمک، ویره مینلره صحی صورتده حاضر لانیش و صولاندریلش خالص سوت اعطا ایتمک ده کافی دکلدرد؛ بلکه، زنکین
وفقیر آنه لر:

(77)

“Bir çocuğu nasıl beslemek ve ne yolda büyütmek lâzım geldiğini” de öğretmek iktizâ eder.

Her hanım kız, evlenmeden evvel, vefeyât-ı etfâlin sebepleri, ittihâzı lâzım gelen tedâbir-i sıhhiye-i asliyeyi bilmeli, çocuğu nasıl emzirmek, nasıl temiz tutmak, nasıl giydirmek, nasıl banyo etmek, elhâsıl çocuğun bulunduğu mahali nasıl havâlandırmak, sıcak havâlarda ne yolda harâretten korumak iktizâ ettiğini öğrenmeli. İşte, vâlideliğe nâmzed olanlara istikbâlde bir vazîfe-i mukaddese! Her sanatta, her işte mülâzemet, ısraklığa, tahsile ihtiyâc yok mu?

Çocuk hıfzıssıhhati, yalnız hanım kızlara değil, hanımefendilere, hanımlara, sütinelere, muallimlere, hasta bakıcılara, dadılara, elhâsıl tekmîl kadınlara tadrîs olunmalıdır.

İşte, bu sebebden, bugün birçok memleketlerde, inâs mekâtib-i âliyesinde “çocuk büyütmek” fenni tadrîs olunmaktadır. Almanya’da muktedir etibbâ ve tecrübe-dîde hasta bakıcıların nezâreti altında fukarâ’ çocuklarına bakmak üzere genç kadınlara ve kızlara, istikbâldeki vâlidelerin vazîfeleri amelî sûrette tadrîs edilmek maksadıyla “mini miniler yurdu” te’sîs olunmuştur.

Hakîkaten, çocuk büyütmek husûsunda ne nazarî ve ne amelî hiçbir malûmâtı olmayan ne kadar vâlideler vardır! Bu gibiler için üstadım (Boden) ilk defa Fransa’da “küçük çocuklar muâyenehânesi”ni te’sîs eylemiştir. Erbâb-ı ihtisâstan bir tabîbin nezâreti altında olan

« برچو جوغی ناصل بسلامك ونه يولده بويوتمك لازم كلديكنی » ده اوكره تمك اقتضا ايدر.

هر خانم قیز ، اولنمه دن اول ، وفیات اطفالك سبیلرینی ، اتخادی لازم كلن نداییر صحیبه اصلیه یی بیلملی ؛ چو جوغی ناصل اُمزیرمك ناصل تمیز طوتمق ، ناصل کییدیرمك ، ناصل بانویاتمك ، الحاصل چو جوغك بولندینی محلی ناصل هوالاتیرمق ، صیجاق هوالرده نه یولده حرارتدن قورومق اقتضا ایتدیكنی اوكره تملی . ایشته ، والدله لكه نامزد اولانلره استقبالدیه بروطفیه مقدسه ! هر صنعتده ، هر ایشده ملازمته ، چراقلغه ، تحصیله احتیاج یوقی ؟

چو جوغ حفظ صحتی ، یالکیز خانم قیزلره دکل ، خانم افندیلره ، خانملره ، سوت ننه لره ، معلمه لره ، خسته باقیجیلره ، دادیلره ، الحاصل ، تکمیل قادینلره تدریس اولنمایدیر .

ایشته ، بوسیدن ، بوکون ، برچوق مملکتلرده ، اناث مکاتب عالیه سندیه « چو جوغ بويوتمك » فنی تدریس اولنمقده در . آلمانیا ده مقتدر اطبا و تجربیه دیده خسته باقیجیلرک نظارتی آلتنده فقر اچو جو قلرینه باقق اوزره کنج قادینلره وقیزلره ، استقبالدیه کی والدله لرک وظیفه لری عملی صورتده تدریس ایدلمک مقصدیه « مینی مینیلر یوردی » تأسیس اولنمشدیر .

حقیقه ، چو جوغ بويوتمك خصوصنده نه نظری ونه عملی هیچ بر معلوماتی اولمیان نه قدر والدله لر واردر ! بوکیلر ایچون استادم [بودن] ، ابلک دفعه فرانسه ده « کوچوک چو جو قلمعاینه خانه سی » نی تأسیس ایلشدر . ارباب اختصاصدن برطیک نظارتی آلتنده اولان

(78)

bu mü'esseselere getirilen çocuklar muâyene olunur, tartılır vâlidelere lâzım gelen tedâbir tavsiye edilir. Burada her vâlidenin bi'z-zât meme vermesi için lâzım gelen teşvîkatta bulunulur. Birçok çocukların huzuruyla vâlideler arasında hâsıl olan rekabet, bekleme salonunda cereyân eden müzâkerât ve mükâlemât, ve muâyene esnâsındaki tenbîhât “küçük çocuklar muâyenehânelerinin” muvaffakiyâtına yardım etmektedir.

Bi'l-âhire, “küçük çocuklar muâyenehâneleri” ile “süt damlaları” birleştirilerek pek çok istifâde te'mîn olunmuştur. Burada hem çocuklar muâyene edilmekte, hem de sütleri olmayan vâlidelere çocuklarının yaşlarına göre sulandırılmış sıhî süt satılmakta veyâ meccânen itâ olunmaktadır. Sütün meccânen itâsı vâlideyi ırzâ-ı sînâiye teşvîk gibi telakkî edildiğinden “sıhî sütün” şehirlerde “âdî süt” fiyatında satılması daha fâ'ideli addolunmaktadır.

Çocuk muâyenehâneleri muâvenetten ziyâde sıhî bir mü'essesedir. Gâyesi tadrîs ile ırzâ-ı mâderâneiyi teşvîkdir. Çocuk büyütmek husûsunda meccâni bir vaz ve tadrîsdir. Lâkin ırzâ-ı mâderânenin adem-i imkânında vâlideler şehirde âdî süt fiyatında sıhî ve müstahzar ve yaşa ve kâbiliyyet-i hazmiyyeye göre sulandırılmış süt satmak da bu mü'esseselerin cümle-i vazâ'ifindendir.

Avrupa'da, te'mîn-i maîşete mecbûr olan vâlidelerin çalışdıkları saatlerde küçük çocuklarını muhâfaza etmek ve takayyüdât-ı lâzıma altında bulundurmak maksadıyla “çocuk bakım yurtları- kreşler” te'sîs olunmuştur. Bu mü'esseselere üç yaşına kadar olan çocuklar kabûl edilmektedir.

بو مؤسسەلرە کتیریلن چوجوقلر معاینه اولنور ، طاریلور ووالدهلرە لازم کلن تداییر توصیه ایدیلیر . بوراده هر والدهنک بالذات همویرمسی ایچون لازم کلن تشویقاتده بولنیلور . برچوق چوجوقلرک حضوریله والدهلر آره سنده حاصل اولان رقابت ، بکله مه سالوننده جریان ایدن مذاکرات و مکالمات ، ومعاینه انناسنده کی تنبیهات « کوجوک چوجوقلر معاینه خانه لرینک ، موفقیاتنه یارديم ایتکده در . بالآخره . « کوجوک چوجوقلر معاینه خانه لری، ایله » سوت دامهلری، برلشدریلرک پک چوق استفاده تأمین اولنمشدر . بوراده هم چوجوقلر معاینه ایدلکده ، هم ده سوتلری اولیان والدهلرە چوجوقلرینک یاشلرینه کوره صولاندرلمش صحی سوت ساتیلیمقده ویا بجاناً اعطا اولنمقده در . سوتک بجاناً اعطاسی والده یی ارضاع صنایی به تشویق کبی تلقی ایدلدیکنندن « صحی سوتک ، شهرلرده » عادی سوت ، فیاتنده ساتیلیمسی دها فائده لی عد اولنمقده در .

چوجوق معاینه خانه لری معاونتدن زیاده صحی بر مؤسسەدر ؛ ضایه سی تدریس ایله ارضاع مادرانه یی تشویقدر ، چوجوق بو یوتک خصوصنده بجانی بر وعظ وتدریسدر ؛ لیکن ارضاع مادرانه نک عدم امکاننده والدهلر شهرده عادی سوت فیاتنده صحی و مستحضر ویا شه وقابلیت هضمیه کوره صولاندرلمش سوت صاتمقده بو مؤسسەلرک جمله وظائفنددر .

آوررپاده ، تأمین معیشته مجبور اولان والدهلرک چالیشدقلری ساعتلرده کوجوک چوجوقلرینی محافظه ایتک وتقیيدات لازمه آلتنده بولندیرمق مقصدیلە « چوجوق باقیم یوردلری - قره شلر ، تأسیس اولنمشدر . بو مؤسسەلرە اوچ یاشنه قدر اولان چوجوقلر قبول ایدلکده در .

(79)

Tamâmen sıhhî bir sûrette te'sîs olunan bu “bakım evleri”, aynı zamânda vâlidelere, küçük çocuklara bakım yollarını gösteren birer amelî mekteb hükmündedir. Avrupa’da kalabalık mahallerde, kadınların, vâlidelerin en ziyâde çalışmakta oldukları mahallere, civâr sıhhî bir sûrette inşa olunan “çocuk bakım yurtları” ya tamâmen belediyeler tarafından te'sîs olunmuştur veyâhûd idârelerine muâvenet edilmektedir.

“Poponiyer” nâmında olan mü'esseselere küçük çocuklar ya nehârî veyâhûd leyli olarak tevdî olunur. Bu mü'esseselere, bir taraftan vâlideleri nezdinde kalamayan küçük çocuklar, diğer cihetten kendi çocuklarını emzirmeye devam ile berâber inek sütünü kaldıramayan çocuklara da süt nenelik etmek üzere fukarâ' emzikli kadınlar kabûl edilir.

“Çocuk bakım yurdu” aynı zamânda, “küçük çocuklar muâyenehânesi” vazîfesini de görebilir. Belediyeler tarafından idâre olunan yurtlarda sıhhî süt, mukim emzik şişeleri furûht veyâ meccânen tevzî olunur.

Hulâsa

Vefeyât-ı etfâle karşı mücâdelede ictimâî muâvenet. -Süt damlaları, çocuk muâyenehâneleri, ırzâ haneler, te'sîsi ile sıhhî takayyüdât.- Çocuk büyötmek usûlünün nazarî ve amelî tadrîsine himmet.

Pek ziyâde yükselen vefeyât-ı etfâle karşı mücâdelede te'mîn-i muvaffakiyet ancak ictimâî, sıhhî, tıbbî tedâbiri ve çocuk büyötmek husûsunda nazarî ve amelî tadrîsâtı te'mîn ile kâbidir.

تماماً صحی بر صورتده تأسیس اولنان بو « باقیم اولری » عینی زمانده والدهلره ، کوچوک چوجوقلره باقیم یوللارینی کوستن بررعملی مکتب حکمنده در . آوروپاده غلبه لک محللرده ، قادینلرک ، والدهلرک اک زیاده جالیشمقده اولدقلری محللره جوار صحی بر صورتده انشا اولنان « چوجوق باقیم یوردلری » یا تماماً بلدیهلر طرفندن تأسیس اولنشدر و یا خود اداره لرینه معاونت ایدلمکده در .

« بوپونی بهر » نامنده اولان مؤسسهلره کوچوک چوجوقلر یانهاری و یا خودلیلی اوله رق تودیع اولنور . بو مؤسسهلره ، بر طرفدن والدهلری نزدنده قالامیان کوچوک چوجوقلر ، دیگر جهتدن کندی چوجوقلرینی آمریرمکه دوام ایله برابر اینک سوتنی قالدیرامیان چوجوقلره ده سوت ننه لک ایتک اوزره فقرا آمریکلی قادینلر قبول ایدیلر .

« چوجوق باقیم یوردی » ، عینی زمانده ، « کوچوک چوجوقلر معاینه خانہ سی » وظیفه سنیده کوره بیلیر . بلدیهلر طرفندن اداره اولنان یوردلرده صحی سوت ، معقم آمریک شیشهلری فروخت و یا بجانا توزیع اولنور .

خلاصه

وفیات اطفاله قارشى مجادله: اجتماعى معاونت . — سوت دامهلری ، چوجوق معاینه خانهلری ، ارضاعخانهلر تأسیسی ایله صحی تقیدات . — چوجوق بوپونمک اصولنک نظری و عملی تدریسنه همت .

بک زیاده یوکسلن وفیات اطفاله قارشى مجادله ده تأمین موفقیت آنجاق اجتماعى ، صحی ، طبی تدابیری و چوجوق بوپونمک خصوصنده نظری و عملی تدریساتی تأمین ایله قابلدور .

(80)

Çocukların pek zaîf bir hâlde tevlîdlerine başlıca sebep ebeveynin hastalığı ve vâlidinin hâmil zamânında hıfzıssıhhate mugayyir hayâtıdır. “Dâhil-i rahimde çocuk büyötmek” mes’elesi ile bugün ziyâde iştigâl olunuyor. Hâmil kadınların son zamânlarda “te’mîn-i istirâhati” tevlîdâtın fenni bir sûrette te’mîni maksadıyla vilâdethânelerin teksîr ve ıslâhı ve tedrîsât-i vilâdiyenin ikmâli gâyet mühim vazâ’if-i ictimâiyeden madûddur.

1) Her fakîr gebe kadına ve çocuğunu besleyen her vâlideye muâvenet-i lâzımda bulunmak için husûsî “analara yardım”, “anne şefkati” cemiiyetleri te’sîs veyâ “mecbûri sigorta” usûlü tatbîk edilmelidir.

2) Küçük çocukların sûret-i ırzâ ve infâkını derece-i neşv ü nemâlarını takîb fevka’l-âde mühim olduğundan, “küçük çocuklar muâyenehâneleri” ile meme veremeyen kadınların çocuklarına âdî sût fiyatında veyâ meccânen “sıhhî sût” tedârîki için “sût damla”ları, “ırzâ hâne”ler te’sîs edilmeli. Bu mü’esseseler her türlü teşkîlâtı câmii olmalıdır.

3) İnâs mekteplerinde “şahsî hıfzıssıhhât”dan başka “çocuk büyötmek” fennini nazârî ve “sût damlalarında”, “çocuklar muâyenehânelerinde” amelî tedrîs etmelidir. Bugün küçük çocuklar “sût damla”larında ve “çocuklar muâyenehânelerinde” muâyene ve takîb vâlideleri bi’z-zât meme vermeye teşvîk edilmekte ve sütleri çocuklarına kâfî olmayan veyâhûd hastalananlarla ırzâaa devam edemeyecekler çocukların yaşlarına, sıkletlerine, kâbiliyet-i hazmiyelerine göre sıhhî ve mukim sût verilmektedir.

۸۰

چو جوقلرک بک ضعیف بر حالده تولد لرینه باشلیجه سبب ابویئک خسته لکی ووالده نیک حمل زماننده حفظ هخته مغایر حیاتیدر؛ « داخل رحمده چو جوق بویوتک » مسئله سی ایله بو کون زیاده اشتغال اولئیور. حامل قادیئرک صوک زمانلرده « تأمین استراحتی »، تولیداتک فنی بر صورتده تأمین مقصدیله ولادتخانه لریک تکثیر و اصلاحی و تدریسات ولادیه نیک اکیلی غایت مهم وظائف اجتماعیه دن معدود در.

۱ — هرفقیر کبه قادینه وچو جوغنی بسله یین هر والده یه معاونت لازمه ده بولنق ایچون خصوصی « آنالره یاریم »، « آنه شققی » جمعیتلری تأسیس ویا « مجبوری سیغورطه » اصولی تطبیق ایدملیدر. ۲ — کوچوک چو جوقلرک صورت ارضاع و اتفاقی و درجه نشو و نما لرینی تعقیب فوق العاده مهم اولدیغندن « کوچوک چو جوقلر معاینه خانه لری » ایله هم ویره مین قادیئرک چو جوقلرینه عادی سوت فیئاننده ویا بجانا « صحنی سوت » تدارکی ایچون « سوت دامله » لری، « ارضاعخانه » لر تأسیس ایدملی، بو مؤسسه لر هر دورلو تشکیلاتی جامع اولمیدر.

۳ — انات مکتبلرینده « شخصی حفظ هخت » دن باشقه « چو جوق بویوتک » قنی نظری و « سوت دامله لرینده »، « چو جوقلر معاینه - خانه لرینده » عملی تدریس ایتلی در. بو کون کوچوک چو جوقلر « سوت دامله » لرینده و « چو جوقلر معاینه خانه لرینده » معاینه و تعقیب، والده لری بالذات هم ویرمکه تشویق ایدلمکده و سوتلری چو جوقلرینه کافی اولیان و یا خود خسته لارله ارضاعه دوام ایدهمیه جکله چو جوقلرک یاشلرینه، نقللرینه، قابلیت هضمیه لرینه کوره صحنی و معقم سوت ویرلمکده در.

(81)

Nüfûs Siyâseti Mündericâtı

Mündericât:**Sahife****Okuyanlara****5****- 1 -**

Nüfûs Siyâseti

Nüfûs siyâseti bir memleket için hayât mes'elesidir.	6
Nüfûsda âhenk ve tevâzün dâ'imî bir tenâkus daha vahîmdir.	9
Kesâfet-i nüfûs muhtelif memleketlerde ve bizde kesâfet-i nüfus	12
Nüfûs mes'elesinde ihsâsiyâtın, iktisâdiyat ve siyâsiyet ve ta'âliyyatta ehemmiyeti	20
Tevlîdât: sunuf-i muhtelifede tevlîdâtın te'mîni için ictimâ-i tedâbir	22
Vefeyât: ferdî ve ictimâî tedâbir-i sıhhiye tahfîz mücâdeleler	30
Muhâceret. Nüfûs siyâsetinde memleketimizde muhâceret	37
Hulâsa	44

-2-

Küçük Çocuklarda Vefeyât

Çocuk	47
Vefeyât-ı etfâl: ilk çağda çocuğun varlığı etrâfına bağlıdır	51
Muhtelif memleketlerde vefeyât-ı etfâl ölümünden kurtulanların çoğu alîl ve marîzdir	55
Çocuklar neden ölüyorlar? Ebeveynin dikkatsizliği, bakımsızlığı, bilgisizliği	57
Pis süt, pis şişe, pis meme başı	65
Yolunda beslemek, yolunda büyötmek hep kâfî	66
Yazın sıcaklarda çok çocuk ölüyor	69
Vefeyât-ı etfâlin önünü almak, her vâlide emzirmeli ve büyötmeyi bilmeli	70
Emzirmeyen azdır, zengin emzirmek istemez, fakîr emzirmeye devam edemez	72
İrzâ-ı sînâide süt, belediye süt hanesi, çocuklar muâyenehâneleri	74
Çocuk büyötmesini iyi bilmeli, çocuk bakım yurtları	76
Hulâsa	79

SON

نفوس سیاستی مندرجاتی

محتویات

مندرجات :

اوقویا دلره

— ۱ —

نفوس سیاستی

- ۶ نفوس سیاستی بر مملکت ایچون حیات مسئله-سیدر .
 ۹ نفوسده آنهك وتوازن ؛ دائمی بر تناقص دها وحیدر .
 ۱۲ كشتفت نفوس ، مختلف مملكتلرده ویزده كشتافت نفوس .
 ۲۰ نفوس مسئله-سنده احصائیاتك ، اقتصادیات و سیاسیات و تعالیاتده اهمیت .
 ۲۲ تولدات : صنوف مختلفده ؛ تولداتك تأمین ایچون اجتماعی تدابیر .
 ۳۰ وفیات : فردی و اجتماعی تدابیر صحیه ، تحفظ ، مجادلره .
 ۳۷ مهاجرت ، نفوس سیاستنده و مملكت-یزده مهاجرت .
 ۴۱ خلاصه .

— ۲ —

كوچوك چوجوقلرده وفیات

- ۴۷ چوجوق .
 ۵۱ وفیات اطفال : ایللك چاغده . چوجوئك وارلقی اطرافنه باغلیدر .
 ۵۵ مختلف مملكتلرده وفیات اطفال ، تولومدن قورتیلانلرك چوغی علبل و مریضدر .
 ۵۸ چوجوقلر نهدن تولورلر ؟ ابونك دفتسزلكی ، باقیمصلرلی ، یاسكيسزلكی .
 ۶۵ پيس سوت ، پيس شیشه ، پيس ممة باشی .
 ۶۶ بولنده بسلهك ، بولنده بویتك هپ کافی .
 ۶۹ یازین صیجاقلرده چوق چوجوق تولور .
 ۷۰ وفیات اطفالك اوكنی آلق ، هر والده آمریرملی و بویتكی بیلعلی .
 ۷۲ آمریرمن آزدر ؛ زلكین آمریرمك ایستمز ، فقیر آمریرمك دوام ایده من .
 ۷۴ اراض صناعیده - سوت ، بلدیه - و قخانه-سی ، چوجوقلر - هایتخانه-لری .
 ۷۶ چوجوق بویتك-نی آبی بیلعلی ، چوجوق باقم یوردلری .
 ۷۹ ۱-۷۱۰

صوك

